

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ**

**Спеціальність «Облік і оподаткування»**

**ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ**

Завідувач кафедри бухгалтерського обліку

д.е.н., професор \_\_\_\_\_ Н.Л. Правдюк

«\_\_\_» \_\_\_\_\_ 2017 р.

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ  
БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА**

**071 – ДР. 17 з 01.02.17**

**Студент-випускник**

**Волковська Оксана Іванівна**

**Керівник дипломної роботи**

**Томчук Олеся Валеріївна**

**Вінниця – 2017**

## АНОТАЦІЯ

Дипломна робота на тему: «Обліково-аналітичне забезпечення інвестиційної безпеки підприємства» виконана з використанням практичних матеріалів ТОВ «Селищанське» с. Селище Тиврівського району Вінницької області.

Зміст роботи включає вступ, три розділи, висновки та пропозиції, список використаних джерел та додатки. Обсяг роботи становить 119 сторінок, включаючи 15 таблиць, 12 рисунків, додатків.

В першому розділі розкривається економічна сутність інвестиційної безпеки, її роль та значення в забезпеченні належного рівня економічної безпеки підприємства; нормативно-правове обґрунтування інвестиційної безпеки та основні теоретичні підходи до розкриття її особливостей та можливостей покращення.

В другому розділі роботи розглянута організаційно-економічна характеристика досліджуваного підприємства, наведена характеристика основних показників його діяльності включаючи аналіз фінансового стану та платоспроможності. За результатами проведеного аналізу внесені пропозиції щодо покращення фінансового стану на перспективу.

В третьому розділі дається характеристика інвестиційної політики підприємства як способу реалізації інвестиційної безпеки; особливості організації обліку як засобу забезпечення економічної та інвестиційної безпеки, проблеми та особливості обліку інвестиційних операцій та способів зниження ризику при реалізації інвестиційної політики підприємства, методика економічного аналізу інвестиційних проектів в умовах забезпечення інвестиційної безпеки.

Ключові слова: інвестиції, економічна безпека, інвестиційна безпека, ризику, інвестиційна політика, загрози, облікова політика, документування, бухгалтерські рахунки, облікові регістри, система звітних показників, аналітична оцінка, система показників.

## ВСТУП

Інвестиційна безпека підприємств різних галузей промисловості залежить від джерел, обсягів та методів фінансового забезпечення. В сучасних умовах більшість підприємств не мають можливості функціонувати без достатнього обсягу фінансових ресурсів, які можливо отримати за рахунок взаємодії із зовнішніми інвесторами. Відсутність комплексного підходу до облікового відображення елементів забезпечення інвестиційної безпеки унеможлиблює створення інформаційної бази для аналізу формування та використання інвестиційних ресурсів підприємства.

Залучення інвестицій є найбільш вагомим чинником економічного зростання, поліпшення економічної ситуації в Україні та покращення добробуту населення. В аграрній сфері залучення інвестицій виступає також засобом забезпечення продовольчої безпеки, гарантом розвитку сфер агропромислового комплексу та екологічного захисту довкілля. Майже повна зупинка інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств, що мала місце на початку 2000-х рр., призвела до руйнівних процесів у продуктивних силах галузі, проїдання капіталу, погіршення стану земельних ресурсів, зниження ефективності сільськогосподарського виробництва, надходження на український ринок низькоякісних імпортованих продовольчих товарів, погіршення рівня якості життя сільського населення та населення країни загалом. Покращення ситуації, що склалася, можливе за умови не лише відновлення повноцінного аграрного інвестиційного процесу, а й забезпечення рівня інвестиційної активності, яка б дозволила компенсувати нестачу інвестування минулого десятиліття та покрити сучасні обсяги потреб в інвестиційних ресурсах.

Дослідження в сфері бухгалтерського обліку та економічного аналізу забезпечення інвестиційної безпеки підприємств здійснювали К.П. Боримська, Л.В. Гнилицька, Д.О. Грицишен, А.П. Дикий, В.М. Жук, В.В. Євдокимов, В.І. Кириленко, Я.Д. Крупка, О.А. Лаговська, Н.О. Лоханова,

В.В. Мірошник, С.З. Мошенський, О.В. Нусінова, В.С. Труш, А.М. Штангretta ін.

Враховуючи значні напрацювання вчених в сфері обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки, сучасні кризові процеси в економіці вимагають перегляду питань щодо організації та методичного забезпечення бухгалтерського обліку та економічного аналізу операцій із досягнення інвестиційної безпеки. Зокрема, потребують вирішення питання неузгодженості сутності інвестиційного ризику та інвестиційної безпеки підприємства, розробки системи індикативних показників інвестиційної безпеки, встановлення підходу до відображення операцій з формування інвестиційних резервів в системі бухгалтерського обліку, а також удосконалення аналітичного забезпечення управління інвестиційною безпекою підприємства.

Необхідність вирішення вказаних проблемних питань та їх значення в сучасних умовах господарювання зумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Метою дослідження є вивчення теоретичних підходів та запропонованих практичних рекомендацій з удосконалення бухгалтерського обліку і аналітичного забезпечення основних операцій, спрямованих на формування інвестиційної безпеки підприємства як основи підвищення рівня його інвестиційної привабливості.

Реалізація мети вимагає постановки і вирішення таких завдань:

– уточнити економічну сутність інвестиційної безпеки та визначити її місце в системі управління економічною безпекою підприємства для формування теоретичних підходів до обліково-аналітичного забезпечення інвестиційної безпеки підприємства;

– виділити функції та характерні ознаки інвестиційної політики підприємства та обґрунтувати їх вплив на процес формування облікової політики підприємства в частині забезпечення інвестиційної безпеки;

– визначити сутність ризику інвестиційної діяльності в системі класифікаційних ознак підприємницьких ризиків для підвищення

інформативності облікових даних щодо рівня інвестиційної безпеки підприємства;

– обґрунтувати теоретичні положення та практику організації бухгалтерського обліку в напрямі забезпечення інвестиційної безпеки підприємства на основі використання інструментів облікової політики;

– підвищити інформативність бухгалтерського обліку в частині операцій, пов'язаних з інвестиційною безпекою, на основі вивчення інформаційного наповнення фінансової та управлінської звітності;

– дослідити методичне забезпечення відображення процесу формування та використання резервів в системі бухгалтерських рахунків як основи досягнення інвестиційної безпеки;

– вивчити порядок документування операцій із забезпечення інвестиційної безпеки підприємства як основи інформаційної підтримки аналітичної оцінки її рівня;

– обґрунтувати організаційні підходи до аналітичного забезпечення інвестиційної безпеки підприємства із урахуванням запитів всіх груп заінтересованих користувачів;

Об'єктом дослідження є система обліково-аналітичного забезпечення інвестиційної безпеки на прикладі ТОВ «Селищанське» с. Селище Тиврівського району Вінницької області.

В процесі дослідження використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи пізнання: теоретичного узагальнення, групування і порівняння, системний підхід, методи конкретизації, діалектичний, аналіз, синтез, статистичні методи.

Інформаційною базою дослідження є наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, матеріали конференцій, що розкривають практичні питання економічної безпеки, бухгалтерського обліку і економічного аналізу операцій, пов'язаних із забезпеченням інвестиційної безпеки підприємства, статистичні матеріали та звітність ТОВ «Селищанське», нормативно-правові документи, довідкові та інформаційні видання, Інтернет-ресурси.

## РОЗДІЛ 1

# ТЕОРЕТИКО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

### 1.1. Економічна сутність та ідентифікація інвестиційної безпеки в системі економічної безпеки підприємства

Досягнення стану економічної безпеки підприємства відбувається за рахунок усунення зовнішніх і внутрішніх загроз, обумовлених ризиками, а також шляхом професійного та ефективного управління. Бухгалтерський облік як елемент системи управління є способом забезпечення економічної безпеки підприємства та виступає основним джерелом при обробці, аналізі та систематизації даних про факти господарського життя.

Таким чином, бухгалтерський облік як інформаційна система надає можливість сформувати об'єктивну інформацію про підприємство і забезпечує заінтересованих користувачів своєчасною, достовірною, актуальною інформацією про фінансово-господарську діяльність в розрізах, необхідних для прийняття ними ділових рішень, в тому числі, в частині забезпечення стану інвестиційної безпеки.

Зазначимо, що сучасні кризові процеси в економіці вимагають перегляду питань організаційно-методичних положень бухгалтерського обліку та економічного аналізу операцій із забезпечення інвестиційної безпеки, оскільки потребують вирішення питання неузгодженості сутності інвестиційного ризику та інвестиційної безпеки підприємства як об'єктів бухгалтерського обліку та економічного аналізу, розробки системи індикативних показників інвестиційної безпеки, встановлення єдиного підходу до відображення операцій з формування інвестиційних резервів. Крім того, існують протиріччя щодо визначення поняття «інвестиційна складова економічної безпеки підприємства» та її взаємозв'язку з іншими економічними категоріями і поняттями. Що неможливо без формування нового підходу до тлумачення інвестиційної складової економічної безпеки

підприємства, яка б дозволила встановити її сутність і розкрила недосліджені сторони проблеми і нові варіанти її вирішення. Крім того, потребує удосконалення системи аналітичного забезпечення управління інвестиційною безпекою підприємства.

Системний підхід до реалізації механізму забезпечення економічної безпеки підприємств визначається необхідністю врахування реальних умов його діяльності, а сам механізм повинен бути сформований із чітко окреслених елементів, схем дії і взаємозв'язку.

Інвестиційна складова займає провідне місце в економічній безпеці країни, а забезпечення реалізації національних інтересів має бути провідною метою інвестиційної політики держави. Реалізація інвестиційних можливостей, нарощення обсягів інвестування та раціональне використання фінансових ресурсів включені до стратегічних завдань в Україні.

Питанням забезпечення економічної безпеки присвячені праці багатьох вчених. Зокрема, С.З. Мошенського, В.Л. Ортинського, І.С. Керницького, З.Б. Живко, М.І. Керницького, М.О. Живко, А.П. Дикого та інших. Не дивлячись на значні напрацювання у сфері забезпечення економічної безпеки (та інвестиційної безпеки як її складової) на макрорівні, дане питання залишається відкритим для сфери суб'єктів господарювання. Проте існуючі умови функціонування вітчизняних підприємств характеризуються високим ступенем невизначеності та ризиків, які виникають через нестабільність фінансової системи та законодавства, непрозорість діяльності, корумпованість на різних рівнях управління економікою та системи вирішення господарських спорів. Ці ризики посилюються відсутністю розвиненого фондового ринку в країні. Такі умови відлякують інвесторів та роблять вітчизняні підприємства інвестиційно небезпечними. Та навіть, якщо інвестор ризикнув та вклав фінансові ресурси в підприємство, він може втратити своє майно через низький рівень економічної безпеки суб'єктів господарювання, який не дотримується у зв'язку із відсутністю необхідного механізму реалізації інвестиційної безпеки та нерозробленістю обліково-

аналітичного забезпечення операцій, пов'язаних із виконанням даних заходів.

Дія механізму реалізації економічної безпеки підприємства спрямована на досягнення економічної безпеки підприємства за рахунок мінімізації зовнішніх та внутрішніх загроз, які зумовлені ризиками, а також за рахунок ефективного управління. А забезпечення організації бухгалтерського обліку як елементу системи економічної безпеки підприємства є основним процесом при обробці, аналізі та систематизації даних про факти господарського життя.

Отже, бухгалтерський облік як інформаційна система генерує формування об'єктивної інформації про підприємство і забезпечує заінтересованих користувачів інформацією про реальний стані фінансово-господарської діяльності підприємства [4]. Тому, результат взаємодії механізму забезпечення економічної безпеки із системою бухгалтерського обліку полягає у надходженні необхідної інформації для організації процесу виробництва відповідно до сукупності інтересів підприємства.

Як зазначає О.М. Анісімова: «дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених показують, що для підприємства більш важливим є не уникнення загроз і їх превентивне визначення, а вміння залучити додаткові фінансові, технологічні, матеріальні засоби для запобігання цих загроз» [1]. На нашу думку, це стосується як підприємств, які знаходяться в кризовому стані, так і успішно працюючих підприємств. Тому, важливою залишається проблема створення системи управління економічною безпекою із залученням інвестиційних коштів в умовах зростаючої конкуренції та забезпечити максимально ефективне функціонування суб'єктів господарювання.

Проблема забезпечення економічної безпеки є достатньо новою для сучасної економічної науки. Хоча останнім часом дане питання набуває особливої актуальності, про що свідчать часті появи наукових праць, присвячених окремим її складовим, зокрема – інвестиційній безпеці. Це обумовлено тим, що, по-перше, центр досліджень і практичного застосування практичних результатів за даним дослідженням обраної проблеми



зосереджується тепер на рівні підприємств у зв'язку із посиленням їх самостійності і відповідальності, а також, безперечно, необхідністю реалізацією економічної безпеки як фактору, що впливає на інвестиційну привабливість підприємства.

Зазначимо, що економічна безпека підприємства визначається якісними та кількісними показниками, найважливішим серед яких, вважаємо, можна визначити рівень економічної безпеки. Наведений показник залежить від можливості управлінського персоналу підприємства і керівників усіх рівнів ефективно уникнути потенційних загроз та мінімізувати наслідки окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища.

Необхідність реалізації економічної безпеки підприємств зумовили виділення її специфічних елементів, до яких ми відносимо сукупність нормативних документів, правових норм, методів, засобів, суб'єктів, принципів та функцій за допомогою яких забезпечується досягнення цілей реалізації безпеки та вирішення поставлених перед нею завдань.

Узагальнення зазначених елементів у певну організаційну систему дозволяє розставити пріоритети на напрямках діяльності підприємства, які потребують підвищеної уваги з боку управлінського персоналу підприємства.

Погляди дослідників, щодо визначення структурних елементів економічної безпеки підприємства не мають єдиного наукового підходу.

Більшість дослідників визначають наступні складові як: фінансова; інтелектуальна, кадрова; техніко-технологічна; політико-правова; інформаційна; екологічна; силова [ 11, 14, 16, 27].

Не дивлячись на різні погляди на проблему визначення сутності поняття «економічна безпека» та виділення ряду її структурних елементів, серед функціональних елементів стану забезпечення економічної безпеки фінансова складова вважається основною та важливою, так як в ринкових умовах господарювання фінансове забезпечення є «рушійною силою» будь-якої економічної системи.

Провадження діяльності підприємства пов'язане з рядом ймовірнісних загроз, оскільки здійснюється в умовах впливу ризику підприємницької діяльності. Мінімізація рівня ризику є виправданою для підприємств лише за умови досягнення в результаті реалізації заходів антикризового управління, тобто, за рахунок залучення інвестиційних ресурсів.

Крім того, можемо виділити такі основні джерела загрози економічної безпеки підприємства, що формуються в системі бухгалтерського обліку:

- порядок внутрішнього регулювання бухгалтерського обліку на підприємстві (Положення про бухгалтерську службу, облікова політика для цілей бухгалтерського, управлінського та податкового обліку, форма бухгалтерського обліку);

- функціонування облікової системи (збір первинних облікових даних, формування облікових реєстрів, зберігання і захист бухгалтерської інформації, формування та подання бухгалтерської звітності);

- порушення вимог законодавства;

- ненадійний персонал організації (керівництво, фахівці бухгалтерської служби) [4, 5].

Тому, при реалізації інвестиційних проектів необхідним є забезпечення економічної безпеки підприємства, яке повинно здійснюватись на всіх рівнях. Так як реалізація інвестиційних проектів пов'язана з впливом ряду факторів, як зовнішніх так і внутрішніх, необхідно окреслити систему управління інвестиційними ризиками при реалізації запропонованих проектів. Вважаємо, що така система забезпечить підвищення фінансової стійкості підприємства, і таким чином – сприятиме забезпеченню економічної безпеки підприємства. Саме з цієї причини пропонується виділити окрему складову економічної безпеки – інвестиційну, яку буде реалізовано через провадження інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання.

Виділення у складі економічної безпеки інвестиційної складової виникло на

основі огляду проблемних питань у сфері господарювання, одним із яких є необхідність підприємства періодично залучати інвестиційні ресурси з метою реалізації запланованого інвестиційного проекту.

забезпечення інвестиційної безпеки має подвійну природу. З одного боку, оцінка стану інвестиційної безпеки дозволяє інвестору встановити ступінь загрози при спрямуванні ресурсів в інвестиційний проект. З іншого – дозволяє підприємству залучити заплановані обсяги фінансування. Тому, обґрунтування місця інвестиційної безпеки та її елементів у складі економічної безпеки є об'єктивною необхідністю для усіх учасників інвестиційного процесу.

Забезпечення інвестиційної безпеки має подвійну природу. З одного боку, оцінка стану інвестиційної безпеки дозволяє інвестору встановити ступінь загрози при спрямуванні ресурсів в інвестиційний проект. З іншого – дозволяє підприємству залучити заплановані обсяги фінансування. Тому, обґрунтування місця інвестиційної безпеки та її елементів у складі економічної безпеки є об'єктивною необхідністю для усіх учасників інвестиційного процесу.

Важливою складовою механізму управління інвестиційною діяльністю є формування інвестиційної стратегії розвитку підприємства. Інвестиційна стратегія виступає одним з найголовніших факторів забезпечення ефективного розвитку підприємства, оскільки дає змогу приймати оптимальні управлінські рішення в умовах постійної зміни зовнішнього та внутрішнього середовища. Розробка інвестиційної стратегії є тільки першим етапом процесу управління інвестиційною діяльністю підприємства. Подальшої конкретизації вона набуває у процесі розробки тактики управління інвестиційною діяльністю – середньотермінового управлінського процесу, що безпосередньо відображається у формуванні інвестиційного портфеля підприємства.

Процес формування інвестиційної стратегії підприємства являє собою спеціальні дослідження з типовими процедурами, орієнтовний перелік яких наводиться на рис. 1.1.

Перераховані етапи правомірні, проте вони не враховують

інвестиційних ризиків, мотиваційного фактора та критеріїв ефективності. Мінливість зовнішнього середовища вимагає подальшого поглиблення теоретичного обґрунтування етапів процесу формування інвестиційної стратегії, що відповідають сучасним вимогам.

Добір і оцінювання найбільш ефективних інвестицій, що відповідають розробленій інвестиційній стратегії, здійснюється на основі сформованої підприємством інвестиційної політики щодо визначених напрямків інвестування. Раціональна реалізація інвестиційної політики є важливою запорукою успіху господарської діяльності підприємства.

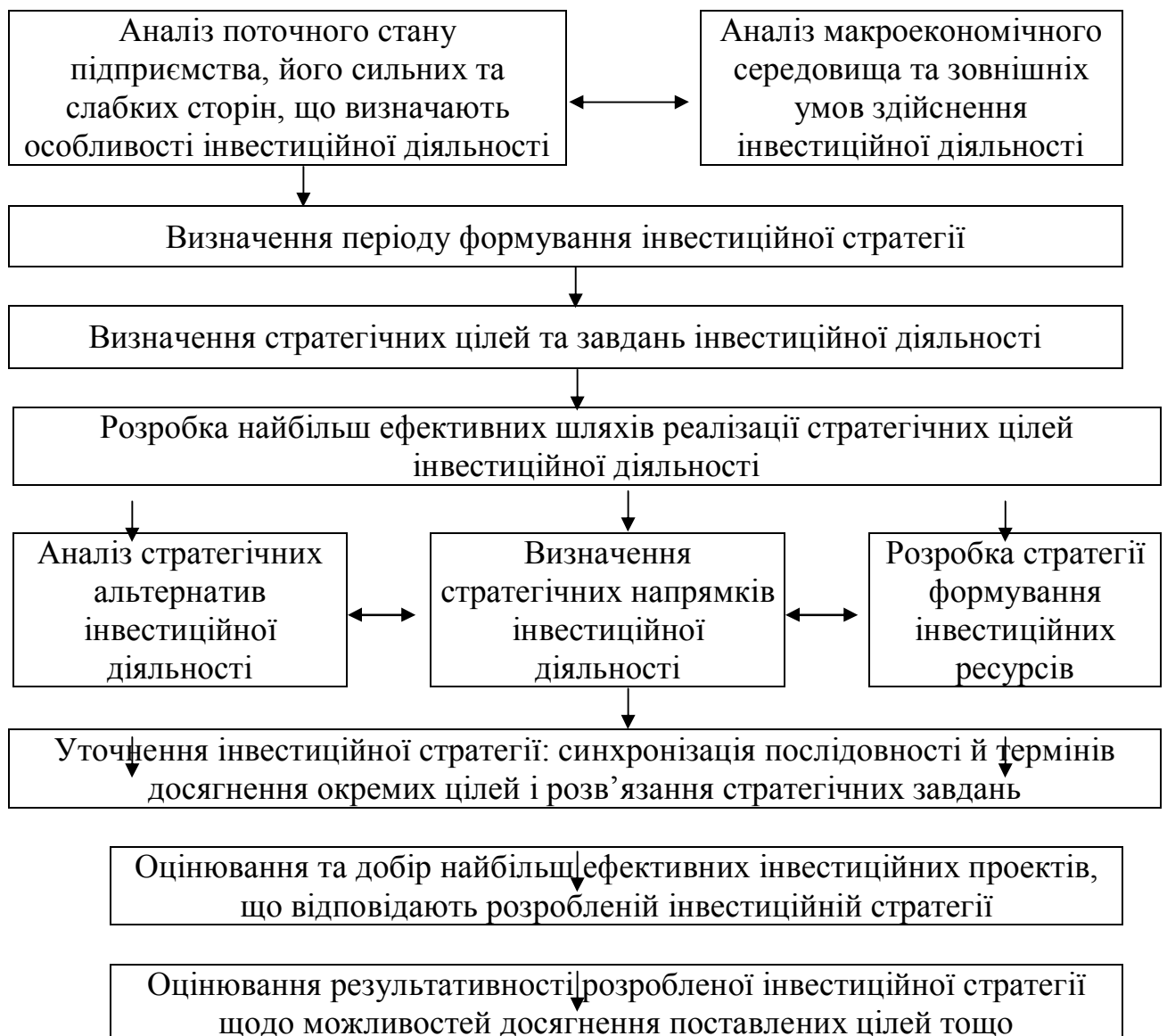


Рис. 1.1. Основні етапи процесу формування інвестиційної стратегії

підприємства

Основною метою формування інвестиційних ресурсів підприємства є задоволення його потреб у придбанні необхідних інвестиційних активів та оптимізація їх структури з позиції забезпечення ефективних результатів інвестиційної діяльності на довготермінову перспективу.

Досягнення цієї мети можливе шляхом розробки та послідовної реалізації у межах загальної інвестиційної стратегії підприємства спеціальної стратегії формування інвестиційних ресурсів, яка забезпечує найбільш ефективне використання капіталу відповідно до потреб розвитку підприємства і передбачає декілька етапів (рис. 1.2).

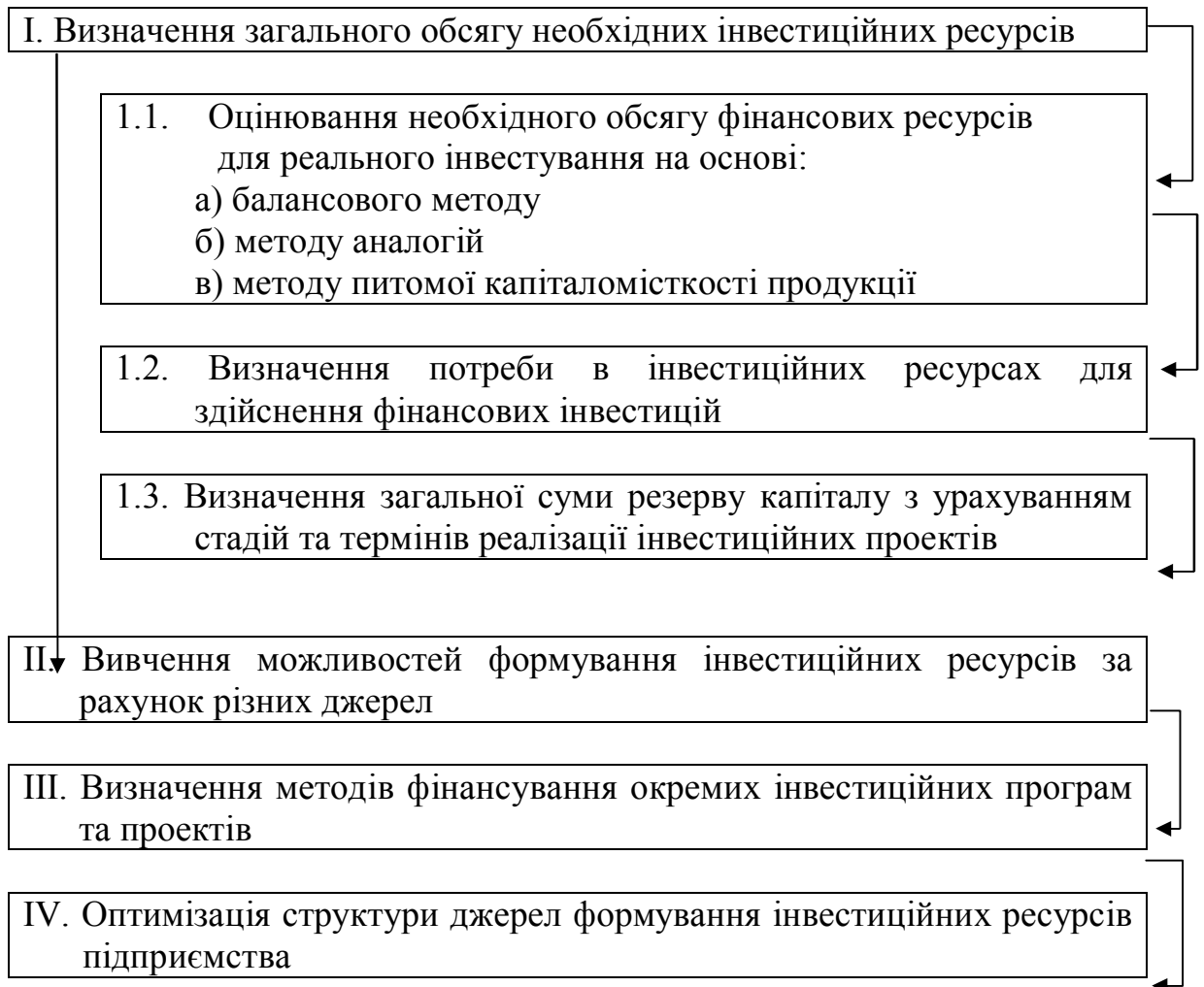


Рис. 1.2. Основні етапи розробки стратегії формування інвестиційних ресурсів підприємства

Загальний рівень ефективності інвестиційної діяльності підприємства

та його фінансова стійкість значною мірою залежать від характеру та особливостей управління формуваними інвестиційними ресурсами, а існуюча на підприємстві структура капіталу і його вартість визначають відповідні можливості та обсяги використання певних джерел інвестиційних ресурсів.

У процесі розробки стратегії залучення інвестиційних ресурсів керівництво підприємства має дотримуватися таких основних принципів:

1) найбільш ризикові інвестиції мають фінансуватися за рахунок власних коштів підприємства;

2) максимальний обсяг залучення позикових засобів має задовольняти граничний ефект фінансового левериджу та забезпечувати достатню фінансову стійкість та платоспроможність підприємства;

3) необхідно точно визначити співвідношення обсягів позикових інвестиційних ресурсів, залучених на коротко- та довготерміновій основі;

4) за виключенням прибутку підприємства з усіх джерел формування інвестиційних ресурсів необхідно обирати найбільш дешеві.

Отже, інвестиції відіграють виключно важливу роль для економічного розвитку підприємства. Вони забезпечують просте й розширене відтворення основних засобів, підвищення технічного рівня виробництва, якості та конкурентоспроможності продукції. Без них неможливе здійснення структурних змін в економіці, вирішення низки соціальних проблем, а також здійснення природоохоронних заходів.

У сучасних умовах господарювання стан інвестиційного клімату характеризується наявністю значного інвестиційного ризику, шляхом мінімізації якого на мікро та макрорівні має стати обґрунтована інвестиційна політика, яка б максимально сприяла вирішенню питань методики облікового процесу і надала б можливість для створення облікових інформаційних потоків, для удосконалення системи управління інвестиційною політикою в цілому.

На рис. 1.3 зображено місце інвестиційної політики серед загальної політики господарювання підприємства. Варто зауважити, що перелік складових політики господарювання, зображений на рис. 1.3 не є вичерпним,

оскільки залежить від галузевої приналежності та особливостей діяльності підприємства.

Жодна з представлених елементів політики господарювання не може працювати та розроблятися окремо одна від одної. Проте, основою управління підприємства є фінансова політика підприємства як частина його економічної політики, що виявляється у використанні фінансових ресурсів, регулювання витрат і доходів, в управлінні грошового обігу, формуванні і використанні грошових коштів.

Мета розробки фінансової політики підприємства полягає в побудові ефективної системи управління фінансами, спрямованої на досягнення стратегічних і тактичних цілей його діяльності. Ці цілі індивідуальні для кожного підприємства. Проте всі аспекти діяльності підприємства, відображені в різних облікових підсистемах, піддаються управлінню за допомогою методів, напрацьованих світовою практикою, сукупність яких лежить в основі системи управління підприємством.



Рис. 1.3. Місце інвестиційної політики у системі політики господарювання підприємства

При розробці облікової політики підприємства необхідно регламентувати договірну політику, оскільки остання впливає на показники фінансового стану в бухгалтерському обліку та на способи оптимізації прийняття рішень, що забезпечить мінімізацію ризиків. Договірна політика через зміну юридичного оформлення фактів господарського життя може впливати на способи їх відображення в бухгалтерському та податковому обліку і тим самим інтерпретувати картину фінансового стану підприємства, яка відображається у бухгалтерській звітності, оптимізувати податкові розрахунки.

Слід зазначити, що облікова, податкова та договірна політика впливають на формування та ведення інвестиційної політики підприємства. Тому регламентація інвестиційної політики на підприємстві є важливим завданням оптимізації діяльності підприємства, оскільки від аналізу умов інвестування (що зазначаються в договорі) в результаті залежить порядок облікового відображення даних операцій і фінансовий стан підприємства, що, в результаті, впливає на фінансовий результат.

*Інвестиційна політика підприємства* – система принципів та методів розробки та реалізації рішень, пов'язаних з вибором та реалізацією найефективніших форм реальних і фінансових інвестицій підприємства з метою забезпечення високих темпів його розвитку і постійного зростання ринкової вартості відповідно до потреб та можливостей стратегії розвитку підприємства.

Відповідно до сутності інвестиційної політики підприємства можна визначити її мету, яка полягає у забезпеченні надання інформації про формування та реалізацію інвестиційних рішень, операцій з інвестиціями, а також стан інвестування підприємства для забезпечення здійснення контролю і управління ними.



Для будь-яких елементів політики характерні специфічні ознаки, задачі та принципи існування. Вважаємо, що сутність інвестиційної політики підприємства проявляється в реалізації наступних задач, що забезпечують досягнення стратегії розвитку підприємства:

- розроблення стратегічних та тактичних завдань економічної діяльності підприємства на короткостроковий і довгостроковий періоди;
- пошук найефективніших об'єктів для цілей інвестування;
- обрання оптимальнішого варіанту серед інвестиційних проектів;
- пошук і аналіз різних джерел ресурсів з метою реалізації проектів інвестування;
- отримання максимально можливого результату в процесі реалізації інвестиційної політики за мінімального обсягу капіталу, терміну експлуатації активів і прикладення зусиль.

Перераховані вище завдання визначають мету управління інвестиційною діяльністю підприємства, яка полягає у підвищенні ефективності функціонування капіталу підприємства за рахунок використання додаткових інвестиційних ресурсів. Ефективне управління інвестиційною діяльністю підприємства є одним із способів максимізації вартості підприємства за рахунок мінімізації середньозваженої ціни капіталу. Залучення підприємством інвестицій завжди пов'язане зі зміною обсягу і структури капіталу.

Основу організації бухгалтерського обліку інвестиційних операцій формують два види операцій: одержання інвестицій та віддача від них. Тому інвестиційна політика підприємства повинна передбачати цілісність в обліку та управління інвестиціями і охоплювати методичний, технічний, організаційний аспекти.

Характерною особливістю інвестиційною політики підприємства є наявність ризиків та невизначеностей, які впливають на рівень економічної безпеки підприємства. Невизначеністю породжуються несприятливі події та їх наслідки, що характеризуватимуться терміном «ризик підприємницької

діяльності».

Що стосується впливу невизначеності на кінцевий результат, то її вплив можна охарактеризувати як з позитивного боку, так і врахувати можливі негативні відхилення.

Отже, ризик можна описати, як ймовірність втрати частини економічної вигоди. Або, навпаки – ймовірність отримання вигоди від реалізації запланованого інвестиційного проекту. Крім того, ризик можемо охарактеризувати як загальну характеристику події або ситуації при прийнятті управлінського рішення в умовах невизначеності, що означає ймовірність формування та впливу ймовірності настання збитку в результаті настання наслідку від прийняття такого управлінського рішення [12, с. 114]. Ось чому, економічний аналіз та оцінку необхідно проводити враховуючи ризик та невизначеність. Проте, невизначеність, також, пов'язана із ймовірністю виникнення при реалізації інвестиційного проекту негативних ситуаційних подій та впливом їх наслідків (збільшення запланованих обсягів інвестиційних ресурсів, зниження доходу, інфляційні процеси тощо). Тому однією із складових управління господарською діяльністю є аналіз підприємницьких ризиків, виникненню яких передують нестабільне середовище, в межах якого функціонує підприємство. В таблиці 1.1 наведено характеристику основних інвестиційних ризиків, що впливають на рівень інвестиційної безпеки, організацію обліку та аналізу.

*Таблиця 1.1*

**Характеристика інвестиційних ризиків та їх вплив на організацію бухгалтерського обліку та економічного аналізу**

№ з/п	Ознака	Вплив характерної ознаки на організацію бухгалтерського обліку та економічного аналізу	Відповідність принципу організації бухгалтерського обліку
1	Загальність економічного ризику	Система бухгалтерського обліку повинна забезпечувати інформаційні запити користувачів щодо можливості виникнення потенційних загроз	Принцип повного висвітлення
2	Об'єктивність прояву ризику	Проявляється у формуванні організаційно-методичного забезпечення створення резервів для покриття несприятливого впливу інвестиційного ризику	Принцип повного висвітлення

3	Виникнення ризику в процесі досягнення мети	Можливість використання резервів, сформованих для забезпечення мінімізації впливу ризиків та відображення даних операцій в системі бухгалтерського обліку	Принцип превалювання сутності над формою
4	Поява ризику в ситуації невідкладного вибору в момент прийняття рішення	Проведення аналітичних розрахунків для визначення можливого впливу інвестиційного ризику на реалізацію інвестиційного проекту	Принцип нарахування та відповідності доходів та витрат
5	Мінливість ризику в просторі та часі	Проведення прогнозних аналітичних розрахунків, що дозволяє визначити можливу динаміку впливу ризику на результат інвестиційного проекту	Принцип періодичності
6	Спрямованість ризику в майбутнє	Організація поточної аналітичної роботи та складання системи бюджетів з метою оцінки можливих втрат	Принцип безперервності
7	Необхідність чіткого розмежування ризику як економічної категорії і як кількісної оцінки невизначеності ситуації	Проявляється в використанні оцінки, як елементу методу бухгалтерського обліку з метою визначення вираження вигід, втрат та необхідного обсягу забезпечення для їх мінімізації	Принцип єдиного грошового вимірника
8	Прояв принципу синергізму (принципу накопичення ефекту) при розвитку ризикової ситуації	Застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства)	Принцип обачності

Виділення характерних ознак інвестиційних ризиків та їх адаптація до обліково-аналітичного середовища впливає на розвиток теоретичного забезпечення висвітлення питання, що досліджується та дозволило застосувати дані напрацювання в якості прикладного аспекту до організації бухгалтерського обліку та економічного аналізу операцій, пов'язаних із забезпеченням інвестиційної безпеки підприємств.

## 1.2. Огляд літературних джерел за темою дослідження

Для характеристики інвестиційної безпеки та особливостей її обліково-аналітичного забезпечення необхідно розглянути та проаналізувати існуючі підходи до трактування основних категорій, що характеризують інвестиційні вкладення, їх ефективність, можливі ризики та загрози, що супроводжують

процес інвестування та спливають на інвестиційну стратегію і політику підприємства.

Методологічним проблемам економічної сутності інвестицій, їх обліку та оцінювання присвячені праці вітчизняних і зарубіжних науковців: В. Алексійчука, М.І. Бондаря, Д. Василика, О. Гудзь, М. Дем'яненко, М. Ільчука, В. Ковальова, Д. Крисанова, Я.Д. Крупки, М.Р. Лучка, В. Лівшиця, М. Маліка, Г. Маховикової, О. Пересади, В. Савчука, В.В. Сопка, П. Стецюка, С. Супрун, В. Терехової, В. Федоренка та ін.

О. Бахматюк вважає, що головними методичними аспектами реалізації механізму інвестиційного забезпечення економічної безпеки є: залежність від кінцевої мети; збалансованість на макrorівні за всіма видами господарської діяльності; відповідність інтересам усіх членів суспільства; врахування внутрішніх і зовнішніх економічних умов на основі реальних соціально-економічних можливостей [3, с. 10].

Теоретичне обґрунтування інвестиційної привабливості підприємств, формування механізму інвестування з мінімальним рівнем ризику, особливостей організації обліку інвестиційних операцій та можливості подальшого використання облікової інформації для планування, управління та контролю розглянуто в таблиці 1.2.

*Таблиця 1.2*

**Спеціальна література з обліково-аналітичного забезпечення  
інвестиційної безпеки**

№	Літературне джерело	Короткий зміст	Сфера використання
1	2	3	4
1	Абрамович І.В., Інвестування в аграрний сектор економіки України: проблеми та напрями їх вирішення//Держава та регіони.Серія:Економіка та підприємництво.,2007.-№ 1.– С. 7-9	Інвестиції – це, насамперед, продуктивні витрати, тобто, витрати спрямовані на розширене відтворення життя, матеріальних і духовних благ, як необхідних умов існування людини в суспільстві Розглянута специфіка інвестиційної діяльності, необхідність управління інвестиційними процесами, методи управління та можливості їх застосування в конкретних ситуаціях	Організація інвестиційної діяльності
2	Анісімова О.М. Інвестиційна безпека	Стаття присвячена дослідженню інвестиційної безпеки на мікрорівні. На	Сутність економічної

	підприємства в контексті економічної безпеки: сутність, зміст, оцінка і система управління / О.А. Анісімова, О.С. Картечева // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності – 2012. – Том 2, № 1. – 301 с. – С. 293-297	відміну від існуючих поглядів, згідно з якими інвестиційна безпека підприємства прирівнюється до безпеки інвестиційних проєктів, запропоновано комплексний підхід, в якому поряд із інвестиційною безпекою підприємства розглядається інвестиційна безпека різних контрагентів, що є відмінною рисою даного дослідження, оскільки відомі праці передбачають просте визначення ризиків і загроз контрагентів.	безпеки та її оцінка
3	Балан О.С. Прийняття інвестиційних рішень в інвестиційному менеджменті / Філіппова С.В., Балан О.С. – Луганськ: Вид-во «Ноулідж», 2013. – 371 с	Крім затратного, виділяє ще й ресурсний підхід до визначення інвестицій. Критично оцінюючи затратний метод через незбалансованість між витратами та наявними матеріальними і грошовими цінностями, він визнає реальні інвестиції як фінансові ресурси, призначені для розширеного відтворення ОЗ та оновлення їх складу.	Організація інвестиційної діяльності
4	Бахматюк О. Регіональна інвестиційна безпека аграрного сектора в системі взаємодії з іншими явищами та процесами / О.Бахматюк // Схід. – № 5 – 2013. – С. 10-13	Розкрито механізм інвестиційної безпеки аграрного сектора економіки. Досліджено процес інвестування та його функції при гарантуванні економічної безпеки на регіональному рівні. Встановлено, що взаємодія елементів інвестиційної системи регіону обумовлює основну її функцію, яка визначає напрям розвитку системи. Визначені риси та методологічні принципи функціонування механізму інвестиційної безпеки аграрного сектора на регіональному рівні	Можливості забезпечення економічної та інвестиційної безпеки в аграрних підприємствах
5	Башкова Д.О. Аналіз корисності інформації бухгалтерської звітності при прийнятті рішень інвесторами та	Аналіз корисності облікової інформації, забезпечуваною корпоративною звітністю є кредитом довіри якості фінансової інформації та може впливати на ефективність ринку капіталу, упевненість його учасників,	Використання бухгалтерської інформації для забезпечення економічної

*Продовження табл. 1.2*

1	2	3	4
	необхідність її поліпшення / Д.О. Башкова // Економічний форум . – 2013. – № 3. – С. 204-206	включаючи інвесторів і кредиторів. Необхідно визначити перспективи зміни надходжень та витрат - оцінити потенціал приросту прибутку і характер зміни витрат у зв'язку з даним приростом.	безпеки
6	Берляк Г.В. Теоретичні основи інформаційного забезпечення інвестиційної безпеки підприємства / Г.В. Берляк // Вісник ЖДТУ. Серія: економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2015. – № 1 (70). – С. 74-81	Система бухгалтерського обліку повинна відображати специфіку діяльності підприємства та бути адаптованою до його інформаційних потреб. У процесі діяльності підприємства керівництву слід контролювати роботу бухгалтерії і своєчасно коректувати завдання, вирішення яких спрямоване на забезпечення економічної безпеки бізнесу і на його ефективний розвиток	Облікове забезпечення формування інвестиційної безпеки
7	Бондар М.І. Обліково-	З розвитком підприємництва інформація	Організація

	аналітична інформація в управлінні підприємницькою діяльністю // Економічний аналіз. – 2012. - №6. – С. 13-16	відіграє важливу роль у міжнародному бізнесі і як ресурс, і як товар, оскільки всі бізнес-процеси залежать від інформації. Управління бізнесом включає отримання, інтерпретацію і зберігання інформації за фактами господарського життя. Економічна інформація має значення у випадку, коли нею можна скористатися (є доречною), тому поняття інформації невіддільне від інформаційних процесів. Корисність інформації оцінюється на підставі її впливу на досягнення мети. Виникає не необхідність раціоналізації обліково-інформаційного забезпечення підприємництва з кількісної, якісної, тимчасової, організаційної і економічної позиції.	управління інвестиційною діяльністю
8	Бондар М.І. Інвестиційні ресурси в обліковому процесі/ М.І. Бондар //Економіка та держава. - 2008. - № 3. - С. 28-31	Характеризує інвестиційну діяльність як процес обґрунтування і реалізації найбільш ефективних форм вкладення капіталу, спрямований на розширення економічного потенціалу підприємства; необхідну умову економічного розвитку. Дається характеристика інвестицій як об'єкту обліку, їх класифікація, особливості оцінки та відображення в обліку та звітності	Управління інвестиційною діяльністю
9	Бондар М.І. Сутність інвестицій у бухгалтерському обліку/ М.І. Бондар // 2008. - №4. - С. 7-9	Розглянуті інвестиції як об'єкт фінансового та податкового обліку: класифікація інвестицій для потреб обліку та оподаткування; відображення операцій з інвестиціями на рахунках обліку та у звітності.	Облік інвестиційних операцій
10	Бондар М.І. Управлінський облік - забезпечення підвищення ефективності інвестиційних процесів/ М.І. Бондар - 2008. - № 4. - С. 3-7	Розглянута інвестиційна діяльність як об'єкт управління, можливість оцінки доцільності та ефективності інвестиційних операцій на підприємствах. Також звертається увага на можливість використання різних моделей управління, що базуються на облікових даних. Розглянуто управлінський облік як передумову ефективного управління інвест. операціями.	Облік інвестиційної діяльності

*Продовження табл. 1.2*

1	2	3	4
11	Бондар М. І. Стан та вдосконалення аналізу інвестицій [Текст] / М. І. Боднар // Економіка та держава. - 2011. - №2. – С. 8-11	Розглянуто сутність інвестицій, дається оцінка стану вітчизняного інвестиційного ринку, можливості залучення вітчизняних та зарубіжних інвестицій, причини погіршення інвестиційної привабливості окремих галузей, перспективи подальшого розвитку інвестиційного ринку та заходи для його поліпшення.	Організація інвестиційної діяльності
12	Вальков О.Б. Суть та розвиток поняття "економічна безпека підприємства" / О. Б. Вальков // Вісник Хмельницького нац. університету.	Автором статті запропоновано інвестиційну безпеку розглядати у розрізі інвестиційної безпеки підприємства - об'єкта інвестування, інвестиційної безпеки інвестора. Досліджено цілі, складові, принципи та механізми управління економічною безпекою. Виокремлено основні критерії, методи та засоби забезпечен-	Пояснення сутності економічної безпеки та її складових

	Економічні науки. - 2014. - № 5(1). - С. 199-202	ня економічної безпеки підприємства. Узагальнено наукові підходи до трактування сутності поняття «інвестиційна безпека» підприємства на макро- та мікроекономічному рівнях, а також встановлено необхідність виокремлення поняття «інвестиційна безпека інвестора».	
13	Відоменко П. М. Економічна безпека підприємництва в Україні / П. М. Відоменко //Управління розвитком. - 2014. - № 5. - С. 108-111	Виділяють наступні основні етапи становлення економічної безпеки, а саме: система прийняття рішень у сфері макрополітики; система прогнозування стану середовища; система координації та розподілу власних ресурсів; інфраструктура економічної безпеки.	Забезпечення економічної безпеки підприємства
14	Волощук Л.О. Обліково-аналітичне забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства / Л.О. Волощук // Вісн. Одеськ. політех. ун-ту. – 2011. - №2 (36). – С.329-334	Розглянуто передумови залучення інвестицій в аграрний сектор, проблеми інвестування та можливості їх подолання. Запропоновано механізм поліпшення інвестиційного клімату в аграрному секторі та проведено оцінку можливостям залучення іноземних інвестицій. Запропоновані моделі вибору інвестиційного проекту залежно від специфіки діяльності підприємства, його ресурсів та напрямів подільшого розвитку.	Організація інвестиційної діяльності
15	Гнилицька Л.В. Розвиток теоретичних основ бух. обліку в контексті інформаційного забезпечення економічної безпеки підприємства Вісник ЖДТУ. 2014. № 1 (67) с. 170-176	Обґрунтовані сучасні підходи до формування облікової інформації як внутрішнього ресурсу в забезпеченні економічної безпеки підприємства. Встановлено напрями модернізації теоретичних основ бухгалтерського обліку з урахуванням зростання впливу зовнішнього середовища на показники діяльності підприємства. Визначено пріоритети удосконалення принципів бух. обліку з метою найбільш повного задоволення потреб окремих груп користувачів під час прийняття управлінських рішень щодо підтримання безпечного та динамічного розвитку	Формування інформації в системі бухгалтерського обліку, необхідної для забезпечення економічної безпеки

*Продовження табл. 1.2*

1	2	3	4
16	Гордієнко В.П. Інвестиційна безпека як фактор розвитку інвестиційного потенціалу регіону [Текст] / В.П. Гордієнко // Інвестиції: практика та досвід. - 2012. - №15.- С. 7-9	Запропоновано концептуальну модель оцінювання інвестиційної безпеки підприємства, яка дозволяє комплексно визначати: підходи до оцінювання; напрями ідентифікації внутрішніх та зовнішніх факторів впливу; етапи оцінювання; можливі загрози; формування програмно-цільових заходів, спрямованих на ліквідацію, нейтралізацію та усунення загроз. Шляхи підвищення ефективності забезпечення економічної та інвестиційної безпеки підприємства повинні ґрунтуватись на розумінні сутності зазначених	Оцінка можливостей розвитку підприємства

		економічних категорій, професійному управлінні та своєчасному прийнятті управлінських рішень, системному моніторингу та ідентифікації негативних факторів впливу зовнішнього та внутрішнього середовищ.	
17	Гудзенко Н.М. Роль обліку в забезпеченні економічної безпеки підприємств / Н.М. Гудзенко, Т.Г. Китайчук // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2017. - № 3 (19). - С.125-134	У статті розглянуто наукові підходи до трактування сутності економічної безпеки підприємства, а також теоретично-методологічні засади інвестиційної безпеки підприємства. На основі аналізу наукових підходів до дефініції поняття «економічна безпека» визначено її основні риси та запропоновано доповнення трактування цієї економічної категорії як характеристики стабільного фінансово-економічного функціонування підприємства, при якому вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища не зумовлюють виникнення негативних тенденцій у оптимальному співвідношенні ресурси-виробництво-прибуток.	Інформаційне забезпечення досягнення та подальшої підтримки економічної безпеки на бажаному рівні
18	Даньків Й.Я. Облікова інформація в системі управління інвестиційною діяльністю / Й.Я. Даньків, Я.Д. Крупка, М.Я. Остап'юк, О.М. Гетьман // Науковий вісник Ужгородського університету. – № 2(43). – 2014. – С. 173-178	Сучасна система облікового забезпечення потребує нового сутнісного наповнення як комплексу взаємодіючих та взаємопов'язаних методів, методик і процедур, призначених для обґрунтування управлінських рішень в сфері забезпечення економічної безпеки підприємства. Використання облікової інформації як одного з основних чинників у забезпеченні економічної безпеки потребує перегляду традиційних поглядів на бухгалтерський облік з урахуванням ускладнення процесів управління, зростання впливу зовнішнього середовища та зміщення акцентів щодо потреб користувачів.	Організація обліку на підприємстві, орієнтованого на систему управління

*Продовження табл. 1.2*

1	2	3	4
19	Єскіна К. А. Фінансова безпека СГД: фактори впливу та ризику / К. А. Єскіна // Управління розвитком. – 2014. – № 14. – С. 120-124	З'ясовано теоретичні підходи до визначення категорії «фінансова безпека». Розкрито особливості такої категорії. Показано зв'язок фінансового ризику та фінансової безпеки підприємства в сучасних умовах господарювання.	Аналіз фінансової безпеки підприємства
20	Жук В.М. Облікові технології у забезпеченні інвестиційної привабливості та фінансової безпеки сільськогосподарських	Інвестиції завжди пов'язані з ризиком для обох учасників. Тому оцінка привабливості об'єкту інвестицій – це визначення його потенційних можливостей подальшого розвитку при умові капітального поліпшення. Результати аналізу слугують відправною	Організація здійснення інвестиційних операцій



	підприємств / В.М. Жук, Ю.С. Бездушна, О.С. Вдовенко // Облік і фінанси. – 2013. – № 4 (62). – С. 32-38	точкою у прийнятті інвестором рішення про подальше вкладання коштів. Для аналізу інвестиційної привабливості визначається рівень кожного показника та його динаміка. Розглядаються особливості оподаткування інвестиційних операцій, оцінка інвестиційної привабливості, можливості удосконалення існуючої системи оподаткування для поліпшення інвестиційного клімату та сприяння додатковому залученню інвестицій в різні галузі економіки	
21	Іляш Н. І. Структурний та порівняльний аналіз забезпеченості інвестиційної та інноваційної функціональних складових економічної безпеки реального сектора економіки / Н. І. Іляш // Бізнес Інформ. - 2014. - № 10. - С. 72-7	Встановлено недостатність інвестиційної діяльності в більшості суб'єктів базових видів економічної діяльності в державі. Обґрунтовано негативний вплив недоліків в інвестиційній сфері на результати інноваційної діяльності вітчизняних суб'єктів реального сектора національного господарства. Встановлено недостатність раціональних структурних співвідношень за джерелами інвестування інноваційної діяльності в Україні. Доведено, що суттєвим недоліком є низька інвестиційна активність держави та місцевих громад у фінансовій підтримці інноваційної сфери.	Аналіз інвестиційної та інноваційної діяльності
22	Кармазіна Н. В. Особливості обліку івестицій на умовах здійснення спільної діяльності / Н. В. Кармазіна // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Економіка. - 2012. - Вип. 12. - С. 77-88	Облік спільної діяльності на сьогодні є досить проблемним питанням, оскільки недостатньо врегульований національними нормативними актами. Це стосується, як обліку діяльності спільного підприємства, так і обліку спільної діяльності на основі об'єднання вкладів або без об'єднання вкладів учасників. Діяльність на підставі спільно контрольованих активів передбачає спільне володіння активами, що були внесені або придбані учасниками договору. При цьому кожен учасник може одержувати свою	Облік інвестиційної діяльності

*Продовження табл. 1.2*

1	2	3	4
		частину доходу від використання таких активів (наприклад, будівельні компанії мають можливість управляти та використовувати крани для побудови висотних будинків).	

23	Коюда В.О. Основи інвестиційного менеджменту / Коюда В.О., Лепейко Т.І., Коюда О.П. – К. : Кондор, 2011. – С. 165-181	Доведена необхідність активізації інвестиційної діяльності на підприємствах різних галузей, особливо тих, які відстають в економічному розвитку, по рівню технічного забезпечення. Огляд методів оцінки ефективності інвестицій та можливості їх залучення в галузі з високим рівнем ризику.	Управління інвестиційною діяльністю
24	Коваленко А. Г. Особливості обліку і аналізу інвестиційної діяльності підприємств з використанням системного підходу / А. Г. Коваленко // Економіка і регіон. - 2012. - № 6. - С. 72-76	Розглянуто види об'єктів інвестиційної нерухомості, право на нерухомість та особливості операцій з інвестиційною нерухомістю (купівля-продаж, оренда, страхування). Окремо розкриваються проблеми визнання та оцінки інвестиційної нерухомості, відображення на рахунках та в облікових регістрах зміни характеру використання активу, вибуття інвестиційної нерухомості. Оскільки рух об'єктів інвестиційної нерухомості зумовлений виникненням доходів та понесенням витрат, розглянуті особливості їх обліку, оподаткування, відображення у звітності	Організація і здійснення інвестиційної діяльності
25	Крупка Я.Д. Облік інвестицій [монографія] / Я.Д. Крупка. – Тернопіль: Економічна думка, 2009. – 302 с	Звертається увага на необхідність залучення іноземних інвестицій, дана характеристика перспективних інвестиційних проєктів, проблеми стримування інвестиційного потоку та шляхи їх вирішення шляхом поліпшення інвестиційного клімату. Особливу увагу слід звертати на оцінку прямої іноземної інвестиції, така оцінка здійснюється в іноземній конвертованій валюті, яка визнається вільно конвертованою. Перерахунок сум в іноземній валюті у гривні проводять за курсом, установленим НБУ.	Залучення іноземних інвестицій та їх відображення в обліку
26	Кучеркова С. О. Роль звітності як джерела інформації при залученні інвестицій / С. О. Кучеркова // Облік і фінанси. - 2014. - № 3. - С. 47-51	Пошук інвесторів – це складний процес, що вимагає суттєвої підготовки і часу. Для початку суб'єкту господарювання необхідно формалізувати свій проєкт, підготувати комплексний бізнес-план. Лише при наявності достатньо обґрунтованого бізнес-плану інвестор може реалізувати бізнес-проєкт. Бізнес-план можливо скласти при наявності достатньої інформації про об'єкт інвестиційних вкладень. На етапі вкладення інвестицій необхідною є інформація про ефективність їх здійснення.	Інформаційне забезпечення процесу управління інвестиційною діяльністю

Продовження табл. 1.2

1	2	3	4
27	Лаговська О.А. Сутність інвестиційної	Встановлено, що діяльність підприємства пов'язана з безліччю загроз в умовах	Забезпечення інвестиційної

	безпеки підприємства та її місце у системі економічної безпеки / О.А. Лаговська, Г.В. Берляк // Вісник ЖДТУ. Сер.: Економічні науки. - 2013. - № 4. - С. 74-81	підвищеного ризику. Зниження рівня ризику є виправданим для підприємства тільки тоді, якщо його було досягнуто в результаті реалізації антиризикових заходів, зокрема, за рахунок залучення інвестицій. Тому забезпечення економічної безпеки підприємства в процесі реалізації інвестиційних проектів повинно відбуватися на всіх рівнях управління, що є передумовою для виділення додаткової функціональної складової системи економічної безпеки інвестиційної безпеки підприємства.	та економічної безпеки підприємства
28	Левченко О. П. Організація обліку інвестицій / О. П. Левченко // Зб. наук. праць Таврійського ДАУ (ек. науки). - 2013. - № 4. - С. 163-167	Основою організації обліку фінансових інвестицій є економічно обґрунтована класифікація, яка здійснюється виходячи з певних цілей та полягає передусім у спроможності інвестором реалізувати свою стратегію на фінансовому ринку. Як правило, класифікація проводиться з метою визначення терміну вкладення та методів, але може бути здійснена і за іншими ознаками. Рациональна організація бухгалтерського обліку фінансових інвестицій передбачає дотримання системного підходу, субординації, взаємодії різних видів обліку, підпорядкованості загальній логіці управління економікою.	Облік інвестиційної діяльності
29	Логвиненко М. І. Фінансово-економічна безпека підприємства: деякі аспекти термінології / М. І. Логвиненко, А. М. Борисова // Форум права. - 2013. - № 1. - С. 618-621	Системний підхід до формування механізму забезпечення економічної безпеки підприємства передбачає, що необхідно враховувати всі реальні умови його діяльності, а сам механізм повинен мати чітко окреслені елементи, схему їх дії і взаємодії. Структура механізму забезпечення економічної безпеки підприємства складається з декількох блоків, одночасна дія яких покликана забезпечити рівень ефективності діяльності, достатньої для розширеного відтворення капіталу підприємства	Інформаційні забезпечення аналітичної оцінки фінансової безпеки підприємства
30	Лоханова Н.О. Облікова політика як інструмент управління економічною безпекою компанії / Н.О. Лоханова // Інвестиції: практика та досвід. – № 11. – 2014. – С. 12-16	Однією з найважливіших складових системи управління в забезпеченні економічної безпеки (складовою якої є інвестиційна безпека), є система бухгалтерського обліку. Фундаментальною основою побудови облікової системи є облікова політика, яка обумовлює якість інформації, економічну ефективність діяльності СГД, особливо в частині мінімізації ризиків, які виникають при здійсненні інвестиційної діяльності.	Організація обліку з метою забезпечення економічної безпеки

Продовження табл. 1.2

1	2	3	4
31	Майорова Т. В.	Інвестиційна діяльність є об'єктом бізнес-	Планування та

	Інвестиційна діяльність: підручник / Т. В. Майорова. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с	планування. При подальшому плануванні проводять порівняльний аналіз інвестиційних проектів, обираючи найвигідніший для підприємства варіант за кількісними та якісними показниками. Проблема вибору інвестиційного проекту ускладнюється тим, що при цьому потрібно зіставити інтереси інвестора і самого підприємства.	аналіз інвестиційної діяльності
32	Мисака Г.В. Методичні засади обліку залучення іноземних інвестицій/ Г.В. Мисака, Л.В. Дем'янюк // Формування ринкових відносин в Україні. - 2007. - №10. - С. 73-77	Інвестиції – це більш загальна економічна категорія, ніж довготермінове вкладення капіталу, оскільки вони можуть впроваджуватися в різних формах: реальній, фінансовій, інтелектуальній, інноваційній,. Наголошується на тому, що для підйому вітчизняної економіки необхідним є залучення іноземних інвестицій.	Організація і здійснення інвестиційної діяльності
33	Нусінова О.В. Оцінка рівня безпеки розвитку при впровадженні інвестиційних проектів / О.В. Нусінова // БІЗНЕСІНФОРМ – 2011. – № 12. – С. 36-39	Форма безпеки залежить від стадії життєвого циклу, в якій знаходиться підприємство. В певній стадії для підприємства актуальною є безпека розвитку, а в іншій стадії – безпека стабільності. Безпеку необхідно оцінювати не тільки як стан підприємства на момент часу, але й як процес його розвитку. Звідси очевидно, що, окрім традиційних показників економічної безпеки, доцільно додатково оцінювати безпеку розвитку, оскільки можлива ситуація, коли підприємство досягає нормативів фінансового стану як у поточному, так і попередньому періоді часу. У той же час у поточному періоді показники можуть суттєво погіршитись порівняно з попереднім періодом. Крім того, за даний період можуть суттєво покращитись аналогічні показники у конкурентів. Якщо розглядати фінансову безпеку статично, а не динамічно, може бути помилково сформульований висновок про високий рівень фінансової безпеки	Оцінка безпеки при здійсненні інвестиційної діяльності
34	Петухова Т.О. Роль облікової політики в системі економічної безпеки підприємств / Т.О. Петухова // Вісник економіки транспорту . – № 43. – 2013. – С. 167-169	У статті зазначено, що облік це сполучна ланка між господарською діяльністю і особами, які приймають рішення, через те, що облік є джерелом інформації, необхідної користувачам.. Також зазначено, що головною умовою цілісної системи обліку є застосування елемента регулювання облікової політики підприємства; наведено визначення облікової політики та системи економічної безпеки;	Організація обліку з метою забезпечення економічної безпеки

Продовження табл. 1.2

1	2	3	4
---	---	---	---

		<p>доведено прямий та зворотній зв'язок між обліковою політикою та економічною безпекою; наведено приклади аспектів облікової політики, які мають суттєвий вплив на рівень забезпечення економічної безпеки.</p>	
35	<p>Плахий М. Вплив інвестиційної політики на економічний розвиток регіонів / М. Плахий // Фінанси України. – 2011. – № 8. – С. 32–34</p>	<p>Зводить систему прийняття рішень у сфері бізнесу до трьох фаз: інвестування ресурсів; використання даних ресурсів з метою здійснення основної виробничої діяльності; розумне поєднання джерел фінансування, що забезпечують створення даних ресурсів</p> <p>Аналіз інвестиційної діяльності має на меті допомогу у визначенні та виборі найбільш ефективних і реальних інвестиційних проектів для конкретних господарських умов та обґрунтуванні програм їх реалізації.</p>	<p>Аналіз та планування інвестиційної діяльності</p>
36	<p>Сльозко, Т. М. Основні проблеми бухгалтерського обліку та звітності / Т. М. Сльозко // Фінанси України. - 2010. - №3. - С.110-116</p>	<p>Особливості обліку операцій, пов'язаних із здійсненням інвестиційної діяльності та їх відображення у звітності: оцінка інвестицій, облік за різними методами, відображення доходів і витрат від інвестиційної діяльності в обліку ат звітності</p>	<p>Облік інвестиційних операцій</p>
37	<p>Ткаченко Л.І. Понятійно-категоріальний апарат системи інвестиційної безпеки / Л. І. Ткаченко // Право і суспільство. - 2011. - № 1. - С. 184-187</p>	<p>Забезпечення ефективного реагування на сучасні ризики, небезпеки та загрози інвестиційній безпеці є одним із пріоритетних завдань економіки. Тому важливою умовою проведення дієвої політики щодо забезпечення інвестиційної безпеки є формування її понятійно-категоріального апарату та використання науково обґрунтованих методик аналізу, прогнозування та нейтралізації реальних і потенційних загроз, попередження виникнення нових деструктивних чинників впливу на інвестиційну безпеку</p>	<p>Забезпечення інвестиційної та економічної безпеки підприємства</p>
38	<p>Юр'єва І.А. Механізм інвестиційного забезпечення економічної безпеки підприємства / І.А. Юр'єва // Вісник НТУ "ХПІ". Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. - Х.: НТУ "ХПІ". - 2013.- № 67 (1040) - С. 186-189</p>	<p>Дії суб'єктів економічної безпеки можуть містити в собі набір організаційних, фінансово-економічних та правових засобів впливу на об'єкти економічної безпеки, спрямованих на своєчасне виявлення, попередження, нейтралізацію і ліквідацію ризиків економічної безпеки суб'єкту підприємництва.</p> <p>Метою функціонування механізму управління економічною безпекою є забезпечення фінансово-господарської рівноваги, досягнення визначеної ефективності діяльності та поставлених цілей і завдань подальшого розвитку підприємства.</p>	<p>Забезпечення інвестиційної та економічної безпеки підприємства</p>

Узагальнені в таблиці 1.2. теоретичні дослідження розкривають

сутність інвестиційної діяльності та зміст операцій, що до неї відносяться. Подальші дослідження вимагають більш ґрунтовного висвітлення специфіки інвестиційної діяльності та особливостей обліку інвестиційних операцій, їх оцінки та відображення у звітності. На особливу увагу заслуговує вивчення зарубіжного досвіду обліку фінансових та капітальних інвестицій за МСБО та МСФЗ. Тому виникає необхідність створення ефективної інформаційної системи обліку, аналізу та контролю інвестиційної діяльності.

### **1.3. Нормативно-правове забезпечення формування інвестиційної безпеки підприємства**

Інвестиційна діяльність є важливим фактором швидкого та ефективного економічного і соціального розвитку України. Недостатнє дослідження проблем правового регулювання інвестиційної діяльності значною мірою негативно позначається на ефективності залучення та використання іноземних інвестицій в Україні. Тому проблема створення законодавчої бази, яка б стимулювала вітчизняних та іноземних інвесторів до вкладання виробничого капіталу в економіку України, набуває в сучасних умовах особливої актуальності.

Діюче інвестиційне законодавство побудоване на основі національного режиму інвестицій, який встановлює єдині «правила гри» для вітчизняних та іноземних інвесторів. Це означає, що замість підготовки окремих законодавчих актів, які поширюються тільки на вітчизняних або тільки на іноземних інвесторів, в Україні діє єдиний підхід, у рамках якого може бути виділена специфіка національного режиму дія іноземних інвесторів.

Особливістю правового регулювання інвестиційної діяльності на території України є те, що, поряд із Законами України «Про інвестиційну діяльність», «Про режим іноземного інвестування», інвестори мають враховувати також положення цілого ряду інших законів та нормативних актів. Зокрема, це Господарський, Цивільний, Податковий кодекси, Закони України «Про банки і банківську діяльність», «Про захист іноземних

інвестицій в Україні», «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про загальні засади створення та функціонування спеціальних економічних зон», законодавство про приватизацію та фондовий ринок тощо.

Існуюча система законодавчого регулювання капіталовкладень побудована на основі публічного права, відповідно до якого відносини між приймаючою країною та інвестором встановлюються за допомогою владно-розпорядчих, адміністративних актів держави. Таким чином, «правила гри», за якими інвестор повинен здійснювати свою діяльність, встановлюються державою по суті в односторонньому порядку і в такому ж порядку змінюються, при чому не завжди на користь інвестора. Тому в таких умовах в інвестора відсутні достатні правові гарантії непорушності умов його діяльності в державі. В результаті інвестор змушений «перестраховуватись», закладаючи в обґрунтування інвестиційного проекту додаткову норму прибутку для покриття ризику нестабільності законодавства. Для інвестора основне – це стабільність, коли можна з великою точністю розрахувати, коли і за яких умов буде забезпечене повернення вкладених коштів. Це необхідна умова укладення серйозних контрактів, які передбачають мільярдні інвестиції з тривалим строком окупності проектів.

В табл. 1.3. представлена характеристика нормативно-правових актів, що регламентують процес організації інвестиційної діяльності та її обліково-аналітичного забезпечення.

*Таблиця 1.3*

**Нормативно-правові документи з організації інвестиційної діяльності та її обліково-аналітичного забезпечення**

№	Документ	Зміст документу	Сфера використання
1	2	3	4
1	Господарський кодекс України від 16.01.03р.	Встановлює правові основи здійснення підприємництва, регулює ділові відносини між партнерами в процесі господарювання, визначає види господарюючих суб'єктів та порядок їх створення і діяльності, відповідальність. Передбачає існування спеціального правового механізму формування та реалізації такої політики, включаючи відповідних	Правова основа для здійснення інвестиційної діяльності

	суб'єктів організаційно-господарських повноважень,	
--	--	--

Продовження табл. 1.3

1	2	3	4
		господарсько-правові засоби, процедури, режими, тобто керуючої надбудови гармонійного функціонування інвестиційного ринку.	
2	Цивільний кодекс від 16 січня 2003 р., № 435 – IV	Визначає основні умови договірних відносин, порядок інвестування, основи організації інвестиційних операцій. Інвестиційний договір у широкому розумінні є різновидом господарсько-правового договору, який має специфічний предмет і мету. Предметом такого договору є інвестиція в будь-якій не забороненій законодавством України формі. Це можуть бути передбачені законодавством форми інвестицій та інвестиційної діяльності (інноваційна діяльність, капітальні вкладення в основні фонди, корпоративна форма, лізинг, придбання не забороненого законами України рухомого та нерухомого майна, створення підприємств, що повністю належить інвестору, чи придбання останнім у власність діючого підприємства повністю, придбання майнових прав). Предметом інвестиційного договору можуть бути дії, послуги тощо, що надаються (виконуються) учасниками інвестиційної діяльності та спрямовані на забезпечення вкладення інвестицій.	Правове забезпечення інвестиційного процесу
3	Податковий кодекс України від 23.12.2010 року. № 2856 – VI.	Визначає фінансові інвестиції як госпоперації, що передбачають придбання корпоративних прав, ЦП, деривативів та/або інших фінінструментів. Фінансові інвестиції поділяються на прямі, портфельні та реінвестиції в фінансові інструменти. При цьому прямі інвестиції – господарські операції, що передбачають внесення коштів або майна в обмін на корпоративні права, емітовані юрособою при їх розміщенні такою особою; портфельні інвестиції – господарські операції, що передбачають купівлю ЦП, деривативів та інших фінансових активів за кошти на фондовому ринку або біржовому товарному ринку; реінвестиції – операції, що передбачають здійснення фінансових інвестицій за рахунок прибутку, отриманого від інвестиційних операцій. Своєрідним «віддзеркаленням» стимулів для емітента (позичальника) за податком на прибуток є система стимулів для інвестора (кредитора). Сприятливі умови для залучення інвестицій емітентом зовсім не означають сприятливості обставин здійснення інвестицій чи кредитування для інвестора (кредитора). Лише у разі наявності «взаємної» вигоди для двох сторін можливий безперешкодний рух інвестицій (кредитів) та інвестиційних доходів (дивідендів, відсотків) в обох напрямках. В ПКУ ці вимоги	Оподаткування інвестиційної діяльності та відображення інвестиційних операцій в податковому обліку



		враховані у вигляді звільнення від податку на прибуток підприємств окремих видів інвестиційних доходів.	
--	--	---	--

Продовження табл. 1.3

1	2	3	4
4	Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991р., №1560-ХІІ	Під інвестиціями треба розуміти всі види майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладають в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, внаслідок якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект. Інвестиційна діяльність – це сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій. Суб'єкти та об'єкти інвестування, види інвестицій.	Організація та здійснення інвестиційних операцій
5	Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07. 99 р., №996-ХІV	Наводиться перелік базових термінів, принципи обліку та звітності, заходи державного регулювання обліку, вимоги до організації бухгалтерського обліку та оформлення первинних облікових документів і реєстрів, порядку та особливостей формування, подання і оприлюднення фінансової звітності.	Організація бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності.
6	Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 р, № 996	Іноземними інвестиціями визнаються цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку. Умови та способи залучення іноземних інвестицій, механізм залучення іноземного капіталу, формування інвестиційного портфеля, нарахування і виплати доходів іноземним інвесторам на інвестований капітал.	Умови залучення іноземних інвестицій
7	Про цінні папери і фондову біржу: Закон України від 01.06.1991р.	Визначає види цінних паперів та дає їх характеристику; умови випуску цінних паперів та їх вільної конвертації на біржі, додаткову емісію. Регулює порядок створення та роботу фондової біржі як основного учасника фондового ринку.	Порядок емісії та обігу цінних паперів
8	План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджені Наказом Міністерства України від 30.11.99р. №291	Визначає перелік рахунків і субрахунків, які використовуються підприємствами з метою обліку їх діяльності, сфери застосування кожного окремого рахунку. План рахунків передбачає використання рахунків для обліку інвестиційних операцій, витрат, доходів та фінансових результатів інвестиційної діяльності, можливості аналітичної деталізації даних за окремими субрахунками. Встановлює призначення та порядок ведення рахунків для узагальнення інформації методом подвійного запису, а також застосування позабалансових рахунків (простою системою) для відображення об'єктів обліку інвестиційної діяльності.	Бухгалтерський облік, аналіз і аудит активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій.
9	НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової	Визначається мета, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визначення і розкриття їх елементів. Дається	Бухгалтерський облік і контроль

	звітності», затверджений	визначення поняттям доходів і витрат, що стосуються інвестиційної діяльності та порядку їх облікового відображення	виробничої діяльності
--	-----------------------------	--	-----------------------

Продовження табл. 1.3

1	2	3	4
	Наказом Міністерством фінансів України №73 від 07.02.2013р.	Декларується принцип нарахування та відповідності доходів та витрат, за яким для визначення фінансового результату звітного періоду слід зіставити доходи звітного періоду з витратами, які були понесені для отримання цих доходів.	
10	НП(с)БО 2 «Консолідована фінансова звітність»: Наказ Міністерства фінансів України від від 27.06. 2013 року № 628	Визначає порядок складання консолідованої фінансової звітності та загальні вимоги до розкриття інформації щодо складання консолідованої фінансової звітності. Норми даного положення застосовуються групою юридичних осіб (далі — група підприємств), яка складається з материнського (холдингового) підприємства та дочірніх підприємств (крім групи підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності, або групи підприємств, у якій материнське (холдингове) підприємство складає фінансову звітність за МСФЗ).	Для своєчасного та достовірного складання і подання фінансової звітності підприємствами, що пройшли процедуру об'єднання
11	П(с)БО 7 “Основні засоби”, затверджене наказом Міністерства фінансів України №92 від 27.04.2000р	Передбачає капіталізацію витрат по позиках, залучених для придбання або будівництва основних засобів. У процесі реалізації проектів капітальних інвестицій, профінансованих за рахунок кредитів банків, витрати на сплату відсотків по цих кредитах у собівартість об'єкта основних засобів, придбаного (побудованого) у рамках такого проекту, не включаються і відносяться на витрати звітного періоду, протягом якого вони оплачуються.	Методика обліку об'єктів реальних інвестицій
12	П(с)БО 12 «Фінансові інвестиції», наказ Мінфіну України №91 від 26.04.2000р.	Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про фінансові інвестиції та її розкриття у фінансовій звітності, процедури оцінки та відображення у звітності фінансових інвестицій	Методика визнання та обліку фінансових інвестицій
13	П(с)БО 15 “Дохід”, затверджене наказом Міністерства фінансів України №290 від 29.11.1999р.	Цільове фінансування капітальних інвестицій визнається доходом протягом періоду корисного використання об'єктів інвестування (основних засобів, нематеріальних активів та ін.) пропорційно до суми амортизації, нарахованих по цих об'єктах	Порядок визнання та оцінки доходу від інвестиційної діяльності
14	П(С)БО 14 “Оренда”, затверджене	Регулює методологічні основи формування інформації в бухгалтерському обліку про оренду необоротних активів та її розкриття у	Оцінка та організація обліку оренди

	наказом Мінфіну України від 28 липня 2000 р. № 181	звітності, в тому числі визнання оренди, її оцінку у орендодавця та орендаря, порядок обліку різних видів оренди. Пропонується методика розрахунку орендної плати.	у суб'єктів орендних відносин
--	--	--	-------------------------------

*Продовження табл. 1.3*

1	2	3	4
15	П(С)БО 16 "Витрати", затверджено наказом Мінфіну України від 31.12.99р. №318	Визначає методичні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття у фінансовій звітності. Регулює процес визначення витрат від інвестиційних операцій та їх віднесення на фінансові результати.	Організація обліку та аналізу витрат від інвестиційних операцій
16	П(с)БО 19 "Об'єднання підприємств", наказ Мінфіну України №163 від 07.07.1999р.	Визначає порядок та умови об'єднання підприємств, створення дочірніх та асоційованих підприємств; особливості організації обліку та звітності в таких господарських формуваннях.	Організація господарської діяльності із залученням інвестованого капіталу
17	П(с)БО 20 "Консолідована фінансова звітність", наказ Мінфіну України №176 від 30.07.1999р.	Визначає порядок складання та подання консолідованої звітності, умови консолідації звітних статей, періодичність подання звітності.	Формування консолідованої звітності
18	П(с)БО 32 "Інвестиційна нерухомість", наказ Мінфіну України №779 від 02.07.2007р.	Визначає методологічні засади формування в обліку інформації про інвестиційну нерухомість та її розкриття у звітності. Дає визначення поняття інвестиційної нерухомості - власних та орендованих на умовах фінансової оренди земельних ділянок, будівель та споруд, що розташовані на землі і утримуються для отримання орендних платежів або збільшення власного капіталу. Стандарт визначає умови визнання та оцінки такої нерухомості, переведення об'єктів до складу інвестиційної нерухомості та виведення їх зі складу такої нерухомості, умови вибуття.	Організація обліку та формування звітності по інвестиційних операціях
19	П(с)БО 34 "Платіж на основі акцій", наказ Мінфіну України №1577 від 30.12.2008р.	Визначає методологічні засади формування в обліку інформації про операції, платіж за яким здійснюється на основі акцій з використанням інструментів власного капіталу або коштів, а також їх розкриття у фінансовій звітності	Регулювання операцій з цінними паперами

20	Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємств та ознак дій з приховування банкрутства... затв. Мінекономіки України №10 від 17.01.2001р.	Методика здійснення фінансового аналізу за абсолютними та відносними показниками, яка дозволяє оцінити фінансово-майновий стан підприємства з метою визначення перспектив його розвитку. Використовується для оцінки доцільності інвестицій та їх ефективності.	Планування та аналіз інвестиційної діяльності
----	--	---	---

Створення сприятливого інвестиційного клімату в аграрному секторі економіки неможливе без розуміння його специфіки, що обумовлено сезонністю виробництва, ризиками ведення сільськогосподарської діяльності та екологічним станом основних виробничих засобів аграрного виробництва — земель сільськогосподарського призначення. В Україні сьогодні, на жаль, відсутня довгострокова державна політика, спрямована на покращення агроекологічної ситуації, ще недостатньо розвинута відповідна інфраструктура для проведення страхування ризиків ведення сільськогосподарської діяльності та відсутні кошти на проведення такого страхування. Все це призводить до того, що до цього часу іноземні інвестиції спрямовуються в менш ризиковані галузі виробництва.

У державній програмі залучення інвестиційного капіталу визначено основні пріоритетні сфери інвестиційної діяльності в агропромисловому комплексі: високопродуктивні агро-технології, модернізація підприємств переробної та харчової промисловості, виробництво тари, сільськогосподарське машинобудування, міні-цехи фермерських господарств, хімічні засоби захисту рослин.

## РОЗДІЛ 2

### ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТОВ «СЕЛИЩАНСЬКЕ»

#### **2.1. Аналіз фінансового стану та показників діяльності підприємства**

Дослідження особливостей обліково-аналітичного забезпечення інвестиційної безпеки здійснювалося на практичних матеріалах товариства з обмеженою відповідальністю «Селищанське». Господарство зареєстроване та здійснює свою діяльність на території с. Селище Тиврівського району Вінницької області.

Розглянемо більше детально загальну характеристику ТОВ: господарство засноване на приватній власності фізичних осіб Ярмоленко Н.Г. та Ярмоленка А.Б. і є самостійною юридичною особою. Господарство створене в процесі реорганізації СВК «Селищанський» та є його правонаступником, зареєстроване за юридичною адресою: с. Селище Тиврівського району Вінницької області, вул. Шевченка 135 «В».

Головною метою ТОВ «Селищанське» є отримання прибутку засновниками шляхом виробництва сільськогосподарської продукції, її переробки, реалізації та здійснення інших видів діяльності. Підприємство у своїй діяльності використовує майно, яке належить йому на правах власності, володіння та користування. Частина майна, яке використовує ТОВ «Селищанське», орендована. Зокрема, орендується техніка для збирання урожаю зернових та кукурудзи. Використання майна підприємством здійснюється відповідно до мети, яка визначена в статуті.

Майно ТОВ «Селищанське» складають основні фонди й оборотні засоби, а також інші цінності, що відображені в балансі господарства. Усе майно формується за рахунок: внесків власника; прибутку, отриманого від реалізації робіт, послуг, а також інших видів господарської діяльності; кредитів банків та інших кредиторів. Для успішного розвитку господарства

обсяг інвестицій повинен бути більшим. Тобто, відчувається дефіцит інвестиційних вкладень. Як джерело фінансування оборотних та необоротних активів може використовуватися прибуток від цінних паперів, однак ТОВ «Селищанське» не є власником цінних паперів. Також джерелами формування майна можуть виступати добровільні внески та пожертвування українських та іноземних юридичних та фізичних осіб; інші джерела, не заборонені законодавством України.

До земель ТОВ «Селищанське» належать: землі, що є у власника та у користуванні підприємства, які зазначені державним актом про право приватної власності на землю та державним актом на право постійного користування землею. Крім власної землі підприємство залучає в господарську діяльність землі фізичних осіб (колишніх членів сільськогосподарського підприємства) на правах оренди. Умови використання землі, розмір і форми орендної плати та інші умови обумовлюються у договорі оренди.

Статутний фонд створюється для забезпечення фінансово – господарської діяльності підприємства за рахунок грошових і матеріальних внесків засновника. Розмір статутного фонду визначається учасниками ТОВ «Селищанське» і становить 257 699,58 грн. він сформований внесками 2-х учасників з частками 75 та 25% відповідно. Резервний фонд створюється для покриття витрат, пов'язаних з відшкодуванням збитків та позапланових витрат, шляхом щорічних відрахувань 5% від чистого прибутку. Величина резервного фонду складає 25% від розміру статутного капіталу. Рішення про використання коштів фонду приймаються власником підприємства.

За рішенням власника для управління ТОВ «Селищанське» може найматися виконавчий директор, який виконує функції управління підприємством відповідно до статуту і укладеного з ним контракту та підзвітний у своїй діяльності власнику підприємства. Трудова діяльність працівників ТОВ «Селищанське» здійснюється на основі укладених з ними трудових контрактів відповідно до чинного законодавства. Праця окремих

працівників може здійснюватися як на основі штатних посад, в т. ч. за сумісництвом, так і на підставі цивільно–правових договорів.

ТОВ «Селищанське» самостійно визначає напрямки діяльності, спеціалізацію, організовує виробництво сільськогосподарської продукції, її переробку та реалізацію на власний розсуд партнерів і економічних зв'язків у всіх сферах діяльності, у тому числі зовнішньоекономічній. Власник підприємства або директор за його дорученням має право найму робочої сили, самостійно встановлюючи форми, системи і розмір оплати праці. Мінімальний розмір заробітної плати не може бути нижчим від офіційно встановленого державою мінімального розміру заробітної плати.

ТОВ «Селищанське» здійснює оперативний і бухгалтерський облік результатів своєї діяльності, а також веде статистичну звітність та подає її в установленому порядку та обсязі органам державної статистики.

Припинення діяльності ТОВ «Селищанське» відбувається шляхом його реорганізації, злиття, приєднання, поділу, виділення, перетворення або ліквідації. Реорганізація підприємства здійснюється за рішенням власника. При реорганізації вся сукупність прав і обов'язків підприємства переходить до його правонаступника.

Узагальнена інформація про ТОВ «Селищанське» наведена в таблиці 2.1.

*Таблиця 2.1*

### **Загальна інформація про досліджуване підприємство**

Назва підприємства	Товариство з обмеженою відповідальністю «Селищанське»
Юридична адреса підприємства	с. Селище, вул. Шевченка 135 «В», Тиврівський район, Вінницька область
Код за ЄДРПОУ	03734760
Форма власності	Приватне
Поточний рахунок	254869354562
МФО	302047
Назва банку	АКБ «Правекс Банк»
Валютний рахунок	-
Розмір статутного фонду	257 699,58 грн.
Кількість акцій	-
Середньооблікова чисельність робітників, чол.	35

Загальна земельна площа. га	1719
Загальна площа ріллі. га	1628
Керівник	Бабич Микола Вікторович
Головний бухгалтер	Кушнір Анатолій Андрійович

Крім загальної інформації про підприємство необхідно забезпечити можливість аналітичної оцінки фінансового стану ТОВ «Селищанське». Найперше, необхідно провести аналіз ресурсного забезпечення: структури активів та джерел їх формування. В таблиці 2.2. на основі даних Звіту про фінансовий стан узагальнено структуру майна за період 2014-2016 рр.

Таблиця 2.2

**Аналіз структури майна та джерел його формування в ТОВ  
«Селищанське» за період 2014 – 2016 рр. у динаміці**

Показники	На кінець 2014 року		На кінець 2015 року		На кінець 2016 року		Темп зміни, %
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	
1			4	5	6	7	8
Актив							
I. Необоротні активи							
Нематеріальні активи:							
залишкова вартість							
первісна вартість	8	0,02	8	0,1	8	0,00	100
накопичена амортизація	8	0,02	8	0,1	8	0,01	100
Основні засоби:							
залишкова вартість	3422	10,18	9169	11,72	9134	7,75	267
первісна вартість	17361	51,67	25015	31,98	27494	23,34	158,4
знос	13939	41,48	15846	20,26	18360	15,58	131,7
ДБА:							
справедлива (залишкова) вартість	63	0,19	104	0,13	56	0,05	88,9
первісна вартість	63	0,19	104	0,13	56	0,05	88,9
Довгострокові фінансові інвестиції:							
інші фінансові інвестиції	9	0,03	9	0,01	9	0,01	100
Усього за розділом I	3494	10,40	9282	11,87	9199	7,81	263,3
II. Оборотні активи							
Виробничі запаси	2299	6,84	3052	3,90	1116	0,95	48,54
Поточні біологічні активи	55	0,16	52	0,07	41	0,03	74,55
Незавершене виробництво	6457	19,22	7259	9,28	9264	7,86	143,5
Готова продукція	1392	4,14	269	0,34	1017	0,86	73,06
Товари	12	0,04	1	0,001	2	0,00	16,67
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:							
чиста реалізаційна вартість	13358	39,75	41072	52,51	9299	7,89	69,6



Дебіторська заборгованість за розрахунками:							
з бюджетом	72	0,21	75	0,095	211	0,18	293,1
за виданими авансами	5589	16,63	16961	21,68	87531	74,30	1566
Інша поточна дебіторська заборгованість	4	0,01	39	0,05	119	0,10	2975

Продовження табл. 2.2

1			4	5	6	7	8
Грошові кошти та їх еквіваленти:							
в національній валюті	8	0,02	109	0,14	4	0,001	50
Інші оборотні активи	872	2,60	24	0,03			-
Витрати майбутніх періодів			24	0,03	9	0,01	-
Усього за розділом II	30118	89,63	68937	88,13	108613	92,19	360,6
Баланс	33612	100,00	78219	100	117812	100,00	350,5
Пасив							
I. Власний капітал							
Статутний капітал	258	0,77	258	0,33	258	0,22	100
Інший додатковий капітал	2435	7,25	2435	3,11	2443	2,07	100,3
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	29931	89,07	74522	95,27	103928	88,22	347,2
Усього за розділом I	32624	97,09	77215	98,72	106629	90,51	326,8
II. Довгострокові зобов'язання							
III. Поточні зобов'язання							
Короткострокові кредити банків							
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	10	0,03	179	0,23	1964	1,67	19640
Поточні зобов'яз. за розрахунками:							
з одержаних авансів			1	0,001			-
з бюджетом			56	0,07			-
З внутрішніх розрахунків			40	0,05	43	0,04	-
з оплати праці							
Доходи майбутніх періодів	141	0,42	165	0,21	188	0,16	133,3
Інші поточні зобов'язання	837	2,46	563	0,72	8988	7,63	1073,8
Усього за розділом III	979	2,91	1004	1,28	11183	9,49	1142,3
Баланс	33612	100,00	78219	100	117812	100,00	350,5

За досліджуваний період у ТОВ «Селищанське» спостерігаються наступні зміни: у 2016 році зменшилася площа посівів за рахунок виділення окремих паїв на 130 га. Площа ріллі зменшилася на 85 га. протягом 2015 року площа обробітку становила 1786 га, тоді як у 2016 році 1589 га. За рахунок зменшення площі посівів зростання вартості валової продукції становило 5660 тис. грн., що на 43,85 % більше попереднього року, хоча заплановано

було значно більше зростання. Позитивним є зростання вартості основних виробничих фондів, що використовуються у виробництві. Чисельність працюючих протягом 2015-2016 рр залишалася незмінною, тоді як порівняно із 2014 роком зменшення становило 1 чол. Обсяги реалізації товарної продукції зменшилися у 2016 році на 6919 тис. грн., що на 28,54% менше базового 2014 року. Результати аналізу вказують на те, що 2015 рік був найбільш стабільним для ТОВ «Селищанське».

Аналіз тенденцій зміни показників у 2016 році порівняно із 2014 роком показує, що величина активів збільшилася в 3,5 рази не лише за рахунок здорожчання необоротних та оборотних активів, а й за рахунок того, що підприємство оновило склад основних засобів (залишкова вартість збільшилася в 2,67 рази). Довгострокові біологічні активи зменшилися на 11% і становили 56 тис. грн. Для господарства тваринницька галузь не є пріоритетною і не розвивається. У складі оборотних активів найбільше зросла заборгованість за авансами та з бюджетом. По виданих авансах зростання відбулося у 15,66 разів порівняно із 2014 роком і становить 87531 тис. грн.. Це досить значна величина, тому необхідно вжити заходів щодо стабілізації дебіторської заборгованості на майбутнє. Вимивання оборотного капіталу в дебіторську заборгованість призвело до одночасного збільшення поточних зобов'язань. Зокрема. Збільшилася кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги та інші зобов'язання. Однак. Зважаючи на те, що їх величина у 2014 році була незначною, зростання майже в 20 разів кредиторської заборгованості постачальникам не має загрозливих масштабів для підприємства і складає 1964 тис. грн.. при потребі ТОВ «Селищанське» таку заборгованість може погасити.

Аналіз структури майна та джерел їх формування проводився за даними балансу. Крім структури майна та зміни його вартості в динаміці необхідно провести аналіз ліквідності балансу, який дозволяє оцінити можливість погашення найбільш термінових зобов'язань наявними оборотними активами та величину власних оборотних коштів.

Для визначення ліквідності балансу господарства необхідно зіставити підсумки наведених даних по відповідних статтях активу й пасиву, які представлені в табл. 2.3. Аналіз ліквідності балансу полягає в порівнянні коштів по активу, згрупованих за ступенем їхньої ліквідності й розташованих у порядку убутання ліквідності, із зобов'язаннями по пасиву, згрупованих за строками їхнього погашення і розташованими в порядку зростання строків. Баланс вважається абсолютно ліквідним, за умови коли:  $A_1 \geq P_1$ ,  $A_2 \geq P_2$ ,  $A_3 \geq P_3$ ,  $A_4 \leq P_4$ .

Таблиця 2.3

**Аналіз ліквідності балансу ТОВ «Селищанське», 2016 р. (тис. грн.)**

Актив	На початок року	На кінець року	Пасив	На початок року	На кінець року	Платіжний надлишок (+) або недостача (-)	
						на початок року	на кінець року
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Найбільш ліквідні активи ( $A_1$ )	109	4	1. Негайні пасиви ( $P_1$ )	660	9031	-551	-9027
2. Активи, що швидко реалізуються ( $A_2$ )	58147	97160	2. Коротко-строкові пасиви ( $P_2$ )	179	1964	57968	95196
3. Активи, що реалізуються повністю ( $A_3$ )	10605	11408	3. Довго-строкові пасиви ( $P_3$ )	0	0	10605	11408
4. Активи, що важко реалізуються ( $A_4$ )	9282	9199	4. Постійні пасиви ( $P_4$ )	77380	106817	-68098	-97618
<b>Баланс</b>	<b>78219</b>	<b>117812</b>	<b>Баланс</b>	<b>78219</b>	<b>117812</b>	<b>X</b>	<b>X</b>

З даних таблиці ми бачимо, що і на початок, і на кінець звітного періоду перша умова не виконується, тобто підприємство не має достатньої суми наявних грошових коштів для розрахунків з кредиторами. Однак, рівень ліквідності ТОВ «Селищанське» досить високий. Оскільки решта умов виконуються протягом року. Господарство за таких умов не зможе в повній мірі виконати свої поточні зобов'язання за всіма видами платежів за рахунок оборотних активів, тобто ТОВ «Селищанське» відчуває дефіцит грошових

коштів як найбільш ліквідної частини активів. Невиконання лише першої умови із 4-х не вказує на низьку ліквідність балансу. Найбільш інформативним для оцінки ліквідності є виконання 4-ї умови, яка доводить, що власним капіталом, який узагальнює показник  $P_4$ , господарство формує всі необоротні активи та переважну більшість оборотних активів – 68098 тис. грн. на початок 2016 року та 97618 тис. грн. на кінець 2016 року. Тобто, резерви збільшення фінансування оборотних активів власним коштами збільшилися протягом 2016 року та вказують на досить ефективне господарювання підприємства.

Аналіз ліквідності потребує також ретельного аналізу структури кредиторської заборгованості підприємства. Необхідно визначити, чи є вона «стійкою» (наприклад, борг постачальнику, з яким існують довгострокові зв'язки), чи є простроченою, тобто такою, термін погашення якої минув.

Показники рентабельності дозволяють оцінювати результати вкладених ресурсів. Їх аналіз за даними ТОВ «Селищанське» наведений в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

#### Аналіз прибутковості капіталу ТОВ «Селищанське», 2014 – 2016 рік

№ п/п	Показники	2014 р.	2015 р.	2016 рік	Відхилення 2016 від 2014 рр. (+, -)	Відхилення 2016 від 2015 рр. (+, -)
1.	Чистий прибуток, тис.грн.	14087	44591	29406,00	15319,00	-15185,00
2.	Середня сума загального капіталу, тис.грн	27765	55915,5	98015,50	70250,50	42100,00
3.	Середня сума оборотного капіталу, тис.грн.	23721,5	49527,5	82681,50	61144,50	34150,00
4.	Середня сума власного капіталу, тис.грн.	25580,5	54919,5	91922,00	66341,50	37002,50
5.	Виручка від реалізації (без ПДВ, АЗ), тис.грн.	24242	55450	47766,00	19015,00	-7684,00
6.	Прибутковість загального капіталу	50,74	79,75	30,00	-20,74	-49,75
7.	Прибутковість оборотного капіталу	59,38	90,03	35,57	-29,84	-56,32
8.	Прибутковість власного капіталу	55,07	81,19	31,99	-23,08	-49,20

9.	Прибутковість реалізації	58,11	80,42	61,56	12,57	-18,85
----	--------------------------	-------	-------	-------	-------	--------

Найбільш поширеним є показник рівня рентабельності, що обчислюється як відношення прибутку до повної собівартості реалізованої продукції. Цей показник показує, скільки на кожну витрачену в господарстві гривню або іншу грошову одиницю отримано прибутку. За твердженнями відомих вчених розрахунок відносних показників рентабельності підприємств здійснюється лише за позитивних фінансових результатів, однак такий результат є поспішний. Адже при виявленні збитків від здійснення господарських операцій важливим також для підприємства є визначити рівень збитковості, тобто скільки збитків припадає на кожну вкладену у виробництво грошову одиницю. Рівень рентабельності або збитковості можна визначати по окремих видах продукції, по галузях та по господарству в цілому.

За останніх 3 роки величина чистого прибутку коливалася від 14087 тис. грн. у 2014 році до 29406 тис. грн. у звітному 2016 році. Проміжний 2015 рік теж був досить результативним, оскільки отриманий прибуток складав 44591 тис. грн.. тобто. Отриманий у 2016 році фінансовий результат був майже вдвічі менший попереднього 2005 року. В 2014 році рентабельність оборотного капіталу складала 59,38 %. Рентабельність основних засобів виросла суттєво за рахунок того, що темпи зростання прибутку значно випереджають темпи приросту вартості основних засобів. Зростання прибутку у 2015 році забезпечило ріст усіх показників рентабельності, незважаючи на те, що у 2015 році зросла середня вартість активів, капіталу, мобільних засобів тощо. Рентабельність власного капіталу виросла на 54,2 % і у 2015 році кожна гривня власного капіталу забезпечувала отримання 81 коп. прибутку. По оборотному капіталу показники рентабельності ще вищі – 90%. У 2016 році показники рентабельності суттєво погіршилися за рахунок того, що сума отриманого чистого прибутку зменшилася, а вартість загального та оборотного капіталу

зросла. Таким чином, прибутковість загального капіталу 2016 року становила 30% порівняно із 79,75% 2015 року. У 2015 році чистий прибуток виріс до 44591 тис. грн., що на на 30504 тис. грн.. більше попереднього 2014 року. Середня сума оборотного і власного капіталу у 2015 році теж зросли порівняно із 2014 роком.

Особливе значення серед показників рентабельності займає показник рентабельності продаж, який визначається як відношення чистого прибутку до виручки від реалізації продукції. Він показує, скільки грошових одиниць чистого прибутку отримано в розрахунку на одиницю виручки. Його нормативне значення знаходиться в межах не менше 0,3. В ТОВ «Селищанське» його значення у 2016 році вище нормативного рівня.

В доповнення аналізу варто оцінити показник фінансової стійкості ТОВ «Селищанське» в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

**Аналіз показників фінансової стійкості та платоспроможності ТОВ «Селищанське» за 2014 – 2016 рр.**

№	Показники	2014р.	2015 р.	2016 р.	Відхилення 2016 р. до 2014 р., (+,-)	Відхилення 2016 р. до 2015 р., (+,-)
1	Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0,971	0,987	0,905	-0,066	-0,082
2	Коефіцієнт фінансової залежності	1,03	1,013	1,105	0,075	0,092
3	Наявність власних оборотних коштів (чисті оборотні активи), тис. грн.	29139	67933	97430	68291	29497
4	Коефіцієнт маневрування власним капіталом	1,083	1,12	0,982	-0,101	-0,138
5	Коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів	0,03	0,013	0,105	0,075	0,092
6	Коефіцієнт фінансування	33,324	76,907	9,535	-23,789	-67,372
7	Коефіцієнт грошової платоспроможності (абсолютної ліквідності)	0,008	0,11	0,00036	-0,00764	-0,1096
8	Коефіцієнт розрахункової платоспроможності (проміжний коефіцієнт покриття)	30,764	68,662	8,688	-22,076	-59,974
9	Коефіцієнт ліквідної платоспроможності (покриття)	30,764	68,66	9,712	-21,052	-58,948

Зростання власного капіталу та зменшення зобов'язань вказує на стабілізацію фінансового стану та свідчить про те, що оборотні кошти підприємство накопичує за рахунок власних джерел. Нестачі власних оборотних коштів для здійснення господарської діяльності та формування оборотних активів господарство не відчуває.

Оцінка абсолютних показників вказує на зростання майже усіх показників: найбільший приріст спостерігається по наявності власних оборотних коштів, яка зросла на 43,42%. Величина запасів збільшилася на 7%. Найбільше зросли поточні зобов'язання із 1004 тис. грн. до 11183 тис. грн., що в 11 разів більше попереднього року.

Оскільки довгострокових зобов'язань ТОВ не має, то коефіцієнт фінансової стабільності відповідає коефіцієнту автономії.

Загальна величина джерел формування запасів зросла на 39676 тис. грн., що на 57,55 % більше аналогічного періоду.

Аналіз відносних показників фінансової стійкості та платоспроможності вказує на переважне зростання більшості з розраховуваних значень. Хоча в господарській діяльності використовуються залучені кошти, однак на кожен гривню власних коштів припадає лише 0,013 грн. залучених у 2015 році, та 0,105 грн. у 2016 році.

ТОВ «Селищанське» за результатами проведеного аналізу можна вважати фінансово стійким, таким, яке за рахунок власних коштів спроможне забезпечити запаси й витрати, не допустити невиправданої кредиторської заборгованості, своєчасно розрахуватись за своїми зобов'язаннями.

Оцінюючи майновий потенціал ТОВ «Селищанське», який характеризується розміром, складом і станом засобів на кінець 2014 – 2016 рр. можна бити висновок про його безумовне зростання майже вдвічі. Особливо слід відмітити, що таке зростання відбулося за рахунок власних джерел фінансування, величина і частка яких у загальному підсумку зросла. В 2015 році зріс прибуток ТОВ «Селищанське», що позитивно вплинуло на

показники рентабельності його діяльності, однак 2016 рік характеризується падінням отриманого в 2015 році фінансового результату. Це падіння негативно позначилося в першу чергу на показниках рентабельності та ділової активності.

## **2.2. Облікова політика ТОВ «Селищанське»**

Як самостійно господарюючий суб'єкт, ТОВ «Селищанське» організовує обліковий процес, складає та подає звітність до державних органів. Обліково-звітний процес починається з розробки облікової політики.

Одним з ініціативних помічників управління в забезпеченні економічної безпеки є облікова система, тобто, бухгалтерський облік, в межах якого функціонує фінансовий та управлінський. Фундаментальною основою побудови облікової системи є облікова політика, яка обумовлює не тільки якість інформації, але й економічну ефективність діяльності у багатьох аспектах.

Досвід країн з розвиненими ринковими відносинами свідчить про те, що важливою складовою загального механізму управління господарською діяльністю підприємств є уміло сформована облікова політика. Вона визначає ідеологію економіки сільськогосподарського підприємства на тривалий період, сприяє посиленню обліково-аналітичних функцій в управлінні підприємством, дає змогу оперативно реагувати на зміни, що відбуваються у виробничому процесі, ефективно пристосовувати виробничу систему до умов зовнішнього середовища, знизити економічний ризик і досягти успіхів в конкурентній боротьбі [6].

Існує хибна думка, що впровадження облікової політики на підприємстві пов'язано лише з тим, що, по-перше, наявність облікової політики є необхідною умовою забезпечення ведення бухгалтерського обліку відповідно до Закону «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні»; по-друге, деякі положення в ній повинні розкриватись у примітках до фінансової звітності згідно з П(С)БО 1; по-третє, відсутність на



підприємстві наказу про облікову політику може дати підставу відповідним органам визначити, що фінансова звітність складається з помилками [77, 68].

Значення даної політики взагалі важко переоцінити, оскільки саме від неї залежить навіть стратегія розвитку організації на тривалу перспективу.

Ступінь свободи підприємства у формуванні облікової політики обмежений державною регламентацією бухгалтерського обліку, яка визначена переліком методик і облікових процедур, серед яких однак припустимі альтернативні варіанти. Він визначається можливістю вибору конкретних способів оцінки, калькуляції, переліку бухгалтерських рахунків тощо. Іноді нормативні документи взагалі не містять конкретних рекомендацій щодо правил обліку окремих фактів господарського життя. Якщо система не встановлює спосіб ведення бухгалтерського обліку з конкретного питання, то при формуванні облікової політики підприємство самостійно розробляє відповідний спосіб, виходячи з діючих положень.

Облікова політика є одним із засобів, який дозволяє керівництву підприємства легально маніпулювати фінансовими результатами, хоча за правилами будь-яке маніпулювання в обліку та звітності не допускається. Облікова політика сформована підприємством, відкриває можливості для обрання методичних прийомів, які можуть радикально змінити показники фінансових результатів підприємства. Причому, вплив облікової політики на отриманий розрахунковим шляхом показник фінансових результатів є визначальним.

Розбіжності звітної та реальної величини прибутку підприємства обумовлені по-перше, особливостями самої діючої системи бухгалтерського обліку, відображення у звітності фінансових результатів діяльності підприємства методом нарахувань на відміну від касового методу; по-друге, застосуванням регулюючих впливів облікової політики підприємства, тобто особливостями конкретної методики, форми, техніки ведення та організації бухгалтерського обліку на підприємстві [6].

Зміст і спрямованість облікової політики підприємства може спрямовуватися на отримання оптимальних фінансових результатів, підтримання ліквідності, внаслідок чого підприємство буде привабливим для інвесторів. Цей підхід припускає, що облікова політика повинна бути сформована таким чином, щоб ввести в оману інвесторів, тобто показати підприємство привабливішим, ніж воно є насправді. В загальному облікова політика конкретного підприємства повинна відповідати особливостям його господарської діяльності. Однак, як би не трактували і не пояснювали визначення облікової політики та її зміст, спільним для всіх визначень є обов'язкова відповідність обраних елементів облікової політики законам, стандартам бухгалтерського обліку і спрямованість на конкретне підприємство та особливості його діяльності. Адже облікова політика визначена в Законі «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [77]

Основне призначення облікової політики полягає у максимально точному і достовірному відображенні в обліку діяльності підприємства та наданні інформації зацікавленим особам для прийняття рішень. Таке призначення облікової політики відповідає концепції інформаційного підходу до бухгалтерського обліку та не конкретизує функції, які притаманні обліковій політиці як специфічному елементу системи бухгалтерського обліку. Забезпечення достовірною інформацією про господарську діяльність підприємства зацікавлених користувачів – завдання, поставлене перед бухгалтерським обліком в цілому, та не є виключною перевагою облікової політики [52].

Віднесення облікової політики до елементів системи нормативного регулювання бухгалтерського обліку на підприємстві впливає з її місця в загальній системі регулювання. Нормативний характер внутрішніх документів з облікової політики дозволяє з її допомогою регламентувати суперечливі питання та питання, за якими відсутні норми вищих законодавчих актів. Саме в умовах невизначеності облікова політика є тим

засобом, який згладжує наслідки перманентних змін та розбіжності діючого законодавства шляхом обговорення спірних моментів в Положенні (наказі) про облікову політику. Разом з тим, необхідно зазначити, що облікова політика не може бути способом регулювання особливостей функціонування окремих підприємств, так як ці особливості не можуть залежати від неї (наприклад, галузь, організаційно-правова форма, вид діяльності тощо).

Облікову політику можна вважати похідною від господарської ситуації. Особливості діяльності є первинними по відношенню до облікової політики, її завдання, за таким підходом полягає у формуванні (виборі) такого комплексу елементів, який дозволив би найбільш раціонально (оптимально) відобразити їх в бухгалтерському обліку [23]. Облікова політика здатна скоротити обсяг документообороту на підприємстві. Крім того, однією з визначальних рис адаптації облікової політики до вітчизняної практики є невиконання нею всього спектру своїх функцій, а саме не набула широкого використання можливість за допомогою облікової політики впливати на фінансовий стан підприємства, шляхом впливу на показники фінансової звітності. Ще одним важливим завданням облікової політики в умовах альтернативності способів та прийомів ведення обліку є забезпечення можливості складання та консолідації звітності юридичної особи. Така можливість забезпечується єдністю облікової політики для всіх структурних підрозділів суб'єкта господарювання, внаслідок чого нівелюється специфіка обліку в цих підрозділах, досягається певна уніфікація та стандартизація у веденні обліку [23].

ТОВ «Селищанське» організує обліковий процес та відображення фактів фінансово-господарської діяльності у відповідності до вимог законодавства: визначає облікову політику; розробляє систему і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю господарських операцій, визначає права працівників на підпис бухгалтерських документів.

Організація обліку у ТОВ «Селищанське» здійснюється у відповідності до законодавства та установчих документів. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку і забезпечення відображення фактів здійснення всіх господарських операцій в первинних документах, зберігання й обробки документів, реєстрів і звітності протягом встановленого строку, який не повинен бути менше ніж три роки, несе керівник, що виконує свої повноваження відповідно до чинного законодавства та Статуту [Додаток 1].

ТОВ «Селищанське» облік веде самостійно без залучення сторонніх осіб. Для цього створена бухгалтерія як самостійний структурний підрозділ, на чолі з головним бухгалтером, з штатом бухгалтерських працівників.

Штат працівників бухгалтерії визначається керівником підприємства за узгодженням з головним бухгалтером та встановлюється штатним розписом, а обов'язки кожного працівника бухгалтерського підрозділу регламентуються посадовими інструкціями, що розробляються головним бухгалтером та узгоджуються з відділом кадрів. Діяльність працівників бухгалтерії регламентується посадовими інструкціями, що затверджені на підприємстві. Основні положення облікової політики щодо відображення в обліку наявних в господарстві об'єктів чітко зафіксовані в Наказі про облікову політику (додаток 2). Слід зазначити, що прямої відповідальності чи прямих штрафних санкцій за відсутність на підприємстві наказу про облікову політику законодавством не передбачено. Однак обов'язковість документального оформлення облікової політики підприємства визначено нормативними документами, що регулюють ведення бухгалтерського обліку.

Згідно п. 6 розділу IV НПБО 1 підприємство має висвітлювати обрану облікову політику шляхом опису [68]:

- принципів оцінки статей звітності;
- методів обліку щодо окремих статей звітності.

Крім того, увагу цьому питанню приділяють також контролюючі органи під час перевірок.

Обов'язки щодо ведення обліку покладається на бухгалтерію підприємства під керівництвом головного бухгалтера – Кушніра А.А..

В ТОВ «Селищанське» при визначенні облікової політики керується такими основними принципами, які визначені Наказом про облікову політику:

По необоротних активах.

1. Визначення, оцінку та облік основних засобів здійснювати відповідно П(С)БО «Основні засоби». Одиницею обліку вважати окремий об'єкт основних засобів та інших необоротних матеріальних активів. Групування основних засобів в аналітичному обліку проводити згідно з вимогами інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань від 30.11.99 №291 [79 ].

2. У складі інших необоротних матеріальних активів обліковувати витрати вартістю до 6000 грн. та очікуваним строком використання (експлуатації) більше одного року (операційного циклу).

3. Амортизацію об'єктів основних засобів нараховувати такими даними: будівлі та споруди - прямолінійним методом, виходячи зі строку корисного використання 50 років; машини та споруди - методом прискорення зменшення ринкової вартості виходячи зі строку корисного використання 5 років; інші об'єкти основних засобів - прямолінійним методом, виходячи з боку корисного використання 5 років; інші необоротні матеріальні активи - прямолінійним методом, виходячи із строку служби 2 роки, крім одягу та взуття, строк корисного використання яких визначається державними нормами забезпечення одягом та взуттям.

4. Амортизацію малоцінних необоротних активів нарахувати у місяці їх використання у розмірі 100% їх вартості.

5. Визначення, оцінку та облік нематеріальних активів здійснювати із П(С)БО 8 «Не матеріальні активи». Одиницею обліку вважати той самий об'єкт нематеріальних активів.

6. Амортизацію нематеріальних активів нараховувати прямолінійним методом. Термін корисного використання кожного об'єкта і чинники, що впливають на нього відображати в акті, складеному постійно діючою комісією згідно Наказу про облікову політику.

7. Переоцінку (дооцінку та уцінку) балансової вартості основних засобів, нематеріальних активів, інших матеріальних необоротних активів до їхньої справедливої вартості проводити раз на рік станом на 31 грудня, якщо їхня залишкова вартість відхиляється від справедливої більш ніж на 20%. Справедливу вартість зазначених активів формувати на рівні вільних ринкових цін на аналогічні активи з урахуванням рекомендацій викладених у додатку до П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств». Розрахунок, необхідний до переоцінки зазначених активів та відображення її результатів в обліку, складає постійно діюча інвентаризаційна комісія і затверджує голова цієї комісії.

8. Ліквідаційну вартість необоротних матеріальних та нематеріальних активів прийняти рівною нулю.

По оборотних активах.

1. Товарно-матеріальні цінності визнавати, оцінювати та обліковувати згідно вимогами П(С)БО 9 «Запаси». Одиницею запасів вважати кожне найменування цінностей.

2. Установити межу істотності для оприбуткування матеріалів на баланс у сумі 300 грн. Цінності придбані за ціною нижче цієї межі, можуть передаватись підзвітними особами для використання безпосередньо підрозділам без посереднього оприбуткування на складі.

3. Готову продукцію та незавершене виробництво обліковувати за фактичною виробничою собівартістю.

4. Оцінку вибуття сировини, матеріалів, напівфабрикатів, МШП, інших виробничих запасів і готової продукції здійснювати методом ФІФО.

5. Спецодяг, виданий у підзвіт працівникам, обліковувати на особистих картках останніх протягом усього встановленого терміну його використання.

6. Списання спецодягу з підзвіту до закінчення встановлених термінів про його непридатність. Акти здавати в бухгалтерію відповідно до графіку документообігу.

7. Предмети строком використання менше одного року, що супроводжують виробничий процес протягом звітного періоду, обліковувати на субрахунку 22 «Малоцінні швидкозношувані предмети». У момент передачі таких активів в експлуатацію списувати з балансу з одночасною організацією їх оперативного кількісного обліку за місцями експлуатації і відповідальних особах протягом строку фактичного використання так предметів.

8. З метою забезпечення синхронності зазначених предметів експлуатації, враховувати їх на за балансовому рахунку 073 «МШП, передані в експлуатацію» у розмірі відповідальних осіб протягом усього терміну експлуатації. Списання з балансового рахунку 073 оформляти актом.

9. Фінансові інвестиції відображати в обліку і звітності відповідно до П(С)БО 13 «Фінансові інструменти».

10. Визначення, оцінку та облік дебіторської заборгованості здійснювати відповідно до П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». Резерв сумнівних боргів формувати один раз на рік на дату балансу, виходячи із платоспроможності окремих дебіторів.

11. Визначити поточну дебіторську заборгованість безнадійною тільки у разі упевненості про її неповернення боржником або по закінченні строку позовної давності.

12. Списання безнадійної дебіторської заборгованості здійснювати тільки розпорядженням керівника.

По зобов'язаннях.

1. Визнання, оцінку та облік зобов'язань здійснювати відповідно до П(С)БО 11 «Зобов'язання».

2. Заробітну плату нараховувати відповідно до колективного договору для виробничого персоналу - на відрядній основі; для апарату управління та працівників відділу збуту - за тарифними ставками (окладами).

По доходах.

1. Дохід від реалізації продукції (товарів та інших активів) визнавати в момент відвантаження її покупцеві з дотриманням вимог п. 8 П(С)БО 15 «Дохід».

2. Дохід, пов'язаний з наданням послуг відображати за оцінкою ступеня завершеності операцій з надання послуги за методом визначення питомої ваги витрат, як зазначає підприємство у зв'язку з наданням послуг.

По витратах.

1. Визнання та відображення в обліку витрат здійснювати відповідно до вимог П(С)БО 16 «Витрат».

2. Облік витрат підприємства вести за допомогою рахунків класу 8 «Витрати за елементами» та класу 9 «Витрати діяльності».

3. Розрахунок виробничої собівартості здійснювати для кожного об'єкта обліку витрат окремо.

4. У цілях визначення визначеної собівартості продукції встановити перелік змінних і постійних загальновиробничих витрат.

Первинний облік здійснюється за затвердженими формами, рух документів та їх обробка в бухгалтерії підприємства здійснюється з використанням автоматизованої бухгалтерської програми 1С:Бухгалтерія. Стан збереження активів на ТОВ «Селищанське» забезпечується шляхом розмежування матеріальної відповідальності та укладання договорів про матеріальну відповідальність з матеріально-відповідальними особами.

Податковий облік в ТОВ «Селищанське» здійснюється відповідно до вимог податкового законодавства в розрізі сплачуваних підприємством



податків та зборів. ТОВ «Селищанське» є платником ПДВ. Податковий облік ПДВ ведеться відповідно до даних, що впливають з даних податкового обліку по ПДВ. Облік інших податків і зборів ведеться на окремих субрахунках обліку відповідно до податкового законодавства.

Право розпоряджатися господарськими засобами і пов'язане з цим право першого підпису на грошових і розрахункових документах, фінансових і кредитних зобов'язаннях, господарських угодах (контрактах) тощо належить керівникові господарства. Головний бухгалтер контролює дотримання чинного законодавства і має право другого підпису: його підпис є контролюючим. Без підпису керівника господарства чи головного бухгалтера документ вважається недійсним.

З метою забезпечення більшої аналітичності облікових процедур в господарстві розроблено та затверджено форми додатків до облікових документів, застосування яких необхідно для накопичення та оброблення інформації з урахуванням організаційно - технічних та виробничих

З метою забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансових звітів перед складанням річної фінансової звітності та в інших випадках, передбачених законодавством, постійно діючою інвентаризаційною комісією проводиться інвентаризація активів і зобов'язань.

Узагальнюючи аналіз положень облікової політики ТОВ «Селищанське» слід зазначити, що облік господарських операцій організований та ведеться на високому професійному рівні. Інформація, що формується в системі обліку, має високий рівень аналітичності, відповідає всім вимогам системи менеджменту підприємства.

## РОЗДІЛ 3

### ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

#### **3.1. Характеристика інвестиційної безпеки як обліково-аналітичної категорії**

Господарська діяльність будь-якого підприємства потребує періодичного прийняття рішень стосовно інвестування фінансових ресурсів на оновлення матеріально-технічної бази, збільшення обсягу виробництва, освоєння нових видів продукції тощо. В умовах ринкової економіки вирішальним чинником розвитку і зміцнення підприємства вважається як вигідне вкладення капіталу, так і вибір джерел фінансування інвестиційної діяльності. Цілеспрямоване вкладення капіталу створює передумови для підвищення технічного рівня виробництва, якості й конкурентоспроможності продукції, збільшення виробничих можливостей і зміцнення позицій на ринку. І, навпаки, помилкові рішення обумовлюють значні витрати, заморожують на тривалий строк необхідні для розвитку підприємства кошти, зменшуючи його дохідність і стійкість.

На мікрорівні термін «інвестиційна безпека» трактується як процес забезпечення такого стану інвестиційної сфери, за якого економічна стратегія розвитку підприємства здатна зберігати і підтримувати достатній рівень інвестиційних ресурсів в умовах дії внутрішніх і зовнішніх загроз, що є необхідним для забезпечення стійкого розвитку та економічної стабільності, і як результат, зростання конкурентоспроможності національної економіки та добробуту населення [11].

Інвестиційна безпека – це і стан і процес. З одного боку, вона характеризує досягнутий рівень використання інвестиційних ресурсів в економічній політиці суб'єкта господарювання, а з іншого – визначає процес та напрями ефективного їх використання [18]

Таким чином, інвестиційна безпека підприємства – це міра узгодження довгострокових економічних інтересів підприємства як суб'єкта інвестиційної діяльності з суб'єктами зовнішнього середовища, за якої в умовах загроз підприємство в довгостроковому періоді не переходить в кризовий стан, який загрожує збитками великого масштабу, втратою конкурентоспроможності, порушенням нормального режиму господарської діяльності.

Розуміння інвестиційної діяльності як сукупності інвестиційних проектів призводить до висновку, що інвестиційна безпека підприємства – це економічна безпека в процесі здійснення інвестиційних проектів.

Економічна безпека інвестиційного проекту – це міра узгодження економічних підприємства як суб'єкта інвестиційного проекту із суб'єктами зовнішнього середовища проекту, за якої в умовах загроз інвестиційний проект в довгостроковому періоді не переходить в кризовий стан, який загрожує збитками великого масштабу, втратою конкурентоспроможності підприємства, здійсненню виробничо-господарської діяльності в нормальному режимі [32].

Розгляд інвестиційної діяльності як сукупності інвестиційних проектів вимагає установавання співвідношення між інвестиційною безпекою підприємства та інвестиційною безпекою проекту. В умовах, коли інвестиційна діяльність представлена одним інвестиційним проектом інвестиційна безпека проекту та інвестиційної діяльності співпадають. Коли підприємство за одним напрямком бізнесу здійснює паралельно декілька проектів постає проблема визначення інтегрального рівня інвестиційної безпеки встановлення внеску кожного проекту до інвестиційної безпеки. [1]

Коли мова йде про забезпечення інвестиційної безпеки суб'єкта господарювання то основні заходи управління повинні бути спрямовані на, по-перше, забезпечення ліквідності і платоспроможності підприємства на підставі оптимального поєднання власних і залучених джерел засобів, та по-

друге, отримання прибутку і забезпечення відповідного рівня рентабельності, достатнього для задоволення всіх своїх потреб при здійсненні основної, інвестиційної і фінансової діяльності [32].

При цьому інвестиційна діяльність суб'єкта господарювання підпорядкована певній інвестиційній політиці, яка представляє собою частину загальної фінансової стратегії суб'єкта господарювання, що полягає у виборі й реалізації найефективніших шляхів розширення об'єму його активів для забезпечення стійкого його розвитку.

У вищезазначеному змісті при виробленні та прийнятті рішень в системі управління виникає проблема, яким чином достовірно оцінити наслідки цих рішень, тобто оцінити ефективність зміни якості об'єкта управління та обґрунтованості рішень. Для оцінки міри якості рішень вибирається показник якості управління. Відповідно до теорії систем (будь-який суб'єкта господарювання являється організаційною системою) первинною якісною характеристикою будь-якої системи є її стійкість. Без цієї якості системи просто не можуть існувати. Для системи стійкість об'єднує такі властивості як: безпека, надійність, збалансованість тощо [30].

Стан безпеки суб'єкта господарювання визначається переліком загроз безпеці, під якими розуміється сукупність умов і факторів, збіг обставин, що значно збільшує ризики життєдіяльності суб'єкта господарювання. На сьогодні існує два основних підходи щодо оцінки рівня безпеки: індикативний, який спирається на визначення порогових значень індикаторів, та оцінка ступеню небезпеки загроз [35].

Стосовно першого підходу застосування індикативного аналізу носить моніторинговий характер і при досить великій глибині аналізу ситуації має потребу у розвитку й адаптації до конкретних умов і можливостей керування технологічними, організаційно-управлінськими і соціально-економічними параметрами суб'єкта господарювання. Для оцінки стану безпеки використовується система індикаторів, які й характеризують ступінь впливу

визначених загроз безпеки та вразливість об'єктів безпеки при їх дії. Така система індикаторів безпеки, особливо в кількісному вимірі, повинна визначити рівень якості при прийнятті державних рішень та передчасно сигналізувати про небезпеку, передбачити заходи щодо її уникнення або зниження негативних наслідків її дії. Особливої уваги надається визначенню порогових та граничних значень таких індикаторів. Індикатори інвестиційної безпеки суб'єкта господарювання повинні задовольняти наступним основним критеріям: мати однозначну інтерпретацію для осіб, що ухвалюють рішення і мають бути – зрозумілі і для неспеціалістів; мати кількісне вираження; не вимагати значних витрат для збирання інформації і розрахунків і опиратися - на наявну систему національної статистики; придатні для прогнозу; мати можливість оцінки в часовій динаміці; відображати зміни в політиці суб'єкта господарювання [33].

Формування системи інвестиційної безпеки на підприємстві базується на даних бухгалтерського обліку, тому бухгалтерський облік повинен спрямовуватися на забезпечення можливості управління інвестиційною безпекою. Система управління повинна врахувати альтернативні шляхи забезпечення безпеки підприємства, при чому вибір конкретного проекту повинен відповідати інвестиційній стратегії і конкретній інвестиційній політиці підприємства.

Система управління повинна врахувати альтернативні шляхи забезпечення безпеки підприємства, при чому вибір конкретного проекту повинен відповідати інвестиційній стратегії і конкретній інвестиційній політиці підприємства [57].

Зміст категорії «економічна безпека» найбільш повно розкривається в процесі аналізу таких її складових: функціональної сфери та стану безпеки (об'єктний аналіз); суб'єктів-носіїв стану безпеки (суб'єктний аналіз); сукупності параметрів оцінки стану безпеки (кількісний і якісний аналіз).

Розрізняються два підходи до оцінки безпеки: концепція захищеності, що ґрунтується на розумінні безпеки як запереченні (обмеженні) небезпек;

концепція розвитку, що базується на розумінні безпеки як гарантії вдосконалення економічної системи та умов існування окремих економічних суб'єктів [39].

При підведенні підсумків аналізу різних визначень економічної безпеки, констатується, що: у них, перш за все, акцентується увага на захисті інтересів держави. При цьому поза увагою залишаються інтереси особистості та суспільства. Зв'язок інвестиційної діяльності і економічної безпеки потребує подальшого обґрунтування в частині з'ясування прямого та зворотного зв'язків, параметрів, оцінки, методик прогнозування.

В аналізі інвестиційної діяльності в роботі використано загальний економіко-теоретичний підхід до розуміння будь-якої діяльності, а саме: тлумачення її як єдності цілей, засобів, результатів та механізмів реалізації. Такий підхід дає можливість з'ясувати взаємозв'язок категорій, які відображають підсистему відносин, пов'язаних з гарантуванням економічної безпеки, а саме: «економічна безпека» – «інвестиційна діяльність» – «інвестиційний процес» – «інвестиційне гарантування економічної безпеки» – «інвестиційна безпека» – «механізм інвестиційної безпеки» – «інвестиційна політика» [53].

Як складова економічної безпеки інвестування виконує такі специфічні функції: облікову; розподільну; стимулюючу. Облікова характеризує інвестування як процес, що відображає основні макро- і мікроекономічні тенденції, структурні зміни в економіці та виражається в системі якісних і кількісних показників розвитку народного господарства. У рамках розподільної функції інвестиційні процеси виконують роль каталізатора економічної активності в тих сферах економічної діяльності, які здатні максимально задовольнити інвестиційні інтереси суб'єктів господарювання. Роль стимулюючої функції виявляється у взаємозв'язку інвестиційних процесів з розвитком науково-технічного потенціалу, впровадженням інновацій, що забезпечують подальший економічний розвиток на якісно новій економічній і технологічній основі [54].

З економічної точки зору надійність підприємства відображає його стійкість, тобто такий стан інвестиційної діяльності, при якому господарська діяльність підприємства забезпечує в нормальних умовах виконання всіх його зобов'язань перед працівниками, іншими організаціями, державою завдяки достатнім доходам і відповідності доходів і витрат.

Прояв загроз безпеці економіки підприємства відобразатиметься на стан його інвестиційної діяльності, що характеризується фактично досягнутими значеннями комплексу показників виробничо-господарської і інвестиційної діяльності. Діагностика цих показників, зіставлення їх фактичного рівня з відповідними граничними значеннями, мінімально допустимими з точки зору безпеки подальшої діяльності, дозволить своєчасно розрізнити і локалізувати «явні» і симптоматичні ознаки кризи, що наближається.

Ми вважаємо, що інвестиційну безпеку підприємства доцільно розглядати як процес забезпечення безпечного інвестування в реально існуючих умовах господарювання для досягнення поставлених ним цілей. При цьому до поставлених цілей слід відносити не тільки збільшення прибутку (доходу) або досягнення певного соціального ефекту, але й інші, у тому числі досягнення заданого рівня економічної безпеки підприємства.

Відносно до сільськогосподарських підприємств інвестиційну безпеку слід розглядати в контексті забезпечення безпеки реального інвестування, яке передбачає підтримання діючих потужностей, створення нових матеріальних об'єктів і приріст реального капіталу.

Загрози економічній безпеці визначають як дію дестабілізуючих природних факторів і/або суб'єктивних, пов'язаних з недобросовісною конкуренцією та порушенням законів і норм, що може спричинити потенційні або реальні втрати для підприємства. Завдання обліку та аналізу полягають у виявленні таких небезпек, оцінці їх впливу з метою подальшої мінімізації негативного впливу або усунення загроз.

Можливість створити і практично реалізувати систему інвестиційної безпеки може стати одним з найважливіших конкурентних переваг підприємства. Такому підприємству забезпечено стабільний розвиток на майбутнє і постійне зростання вартості активів, що відповідає стратегічним цілям будь-якого підприємства.

Тому в умовах постійного дефіциту інвестиційних ресурсів керівництву підприємства необхідно усвідомити важливість організації і впровадження систем інвестиційної безпеки.

Для ТОВ «Селищанське» пропозиція налагодження системи інвестиційної безпеки також є актуальною, оскільки більшість прибуткових проектів у сфері агробізнесу вимагають значних капіталовкладень.

### **3.2. Організація бухгалтерського обліку як засіб забезпечення інвестиційної безпеки підприємства**

Система бухгалтерського обліку повинна відображати специфіку діяльності підприємства та бути адаптованою до його інформаційних потреб. У процесі діяльності підприємства керівництву слід контролювати роботу бухгалтерії і своєчасно коректувати завдання, вирішення яких спрямоване на забезпечення економічної безпеки бізнесу і на його ефективний розвиток.

Визначення цілей і завдань системи бухгалтерського обліку для управління інвестиційною безпекою є важливим кроком в правильній організації захисту підприємства від ризиків.

Формування якісної інформації можливе лише в умовах тісної взаємодії бухгалтерської служби із іншими структурними підрозділами підприємства, тому управлінському персоналу слід регламентувати порядок встановлення зв'язків (горизонтальних), рух інформації між структурними підрозділами і бухгалтерською службою [5].

Виділимо такі основні джерела загрози інвестиційної безпеці підприємства, що формуються в системі бухгалтерського обліку:

– порядок забезпечення регулювання бухгалтерського обліку всередині підприємства (Положення про бухгалтерську службу, Положення про



облікову політику з визначенням цілей бухгалтерського, управлінського та податкового обліку);

– функціонування облікової підсистеми (збір облікових даних за господарськими операціями, відображення їх в облікових регістрах, зберігання та захист облікової інформації, формування та подання бухгалтерської звітності);

– порушення вимог чинного законодавства;

– неблагонадійність персоналу підприємства (керівництва, працівників бухгалтерської служби) [9].

Ризиками в системі бухгалтерського обліку необхідно управляти, тобто готувати до реалізації заходи, які повинні мінімізувати ймовірну небезпеку помилково прийнятого рішення та мінімізувати можливі негативні наслідки небажаного розвитку заходів в ході реалізації прийнятих рішень.

Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві, в першу чергу, знаходять своє відображення в обліковій політиці. Облікова політика підприємства, внутрішні накази і розпорядження, що формуються в її рамках, реалізують один із рівнів регулювання бухгалтерського обліку.

Ефективність облікової політики, у свою чергу, багато в чому залежить від того, наскільки чітко сформульовані її елементи, що відображають систему ведення бухгалтерського обліку, оподаткування та управління в організації.

Визначення цілей і завдань системи бухгалтерського обліку для управління ризиком є важливим кроком в правильній організації захисту підприємства від ризиків. Дані цілі і завдання не повинні суперечити сукупності цілей підприємства. При цьому в них чітко відображається специфіка процесу управління ризиком.

Однією з найважливіших складових системи управління в забезпеченні економічної безпеки (складовою якої є інвестиційна безпека), є система бухгалтерського обліку, тобто, бухгалтерський облік, в межах якого

функціонує фінансовий та управлінський. Фундаментальною основою побудови облікової системи є облікова політика, яка обумовлює не лише якість інформації, але й економічну ефективність діяльності суб'єкта господарювання, особливо в частині мінімізації ризиків, які виникають при здійсненні інвестиційної діяльності [21].

Отже, головною метою системи бухгалтерського обліку для управління ризиками є забезпечення успішного функціонування підприємства в умовах ризику і невизначеності. Це означає, що навіть у разі виникнення економічного збитку реалізація заходів з управління ризиком повинна забезпечити підприємству можливість продовження операцій, їх стабільності і стійкості відповідних грошових потоків, підтримки прибутковості та зростання фірми, а також досягнення інших цілей. Таким чином, програма управління ризиками, будучи вбудованою в загальну систему прийняття управлінських рішень, носить важливий характер по відношенню до основної діяльності підприємства. Зазначимо, що цілі і завдання системи бухгалтерського обліку для управління ризиками повинні бути узгоджені з цілями і місією підприємства, а запропоновані методи боротьби з ризиками – адаптовані до його діяльності [21].

Держава не ставить за мету забезпечення інвестиційної безпеки підприємств. Держава лише створює умови для інформаційного, нормативно-правового, облікового забезпечення інвестиційної безпеки їх діяльності, зниження рівня зовнішніх загроз та ризиків. А проблемні питання облікового забезпечення інвестиційної безпеки на мікрорівні недостатньо розроблені.

Виходячи із основних положень дослідження, наведемо основні складові політики інвестиційної безпеки підприємства (рис. 3.1).

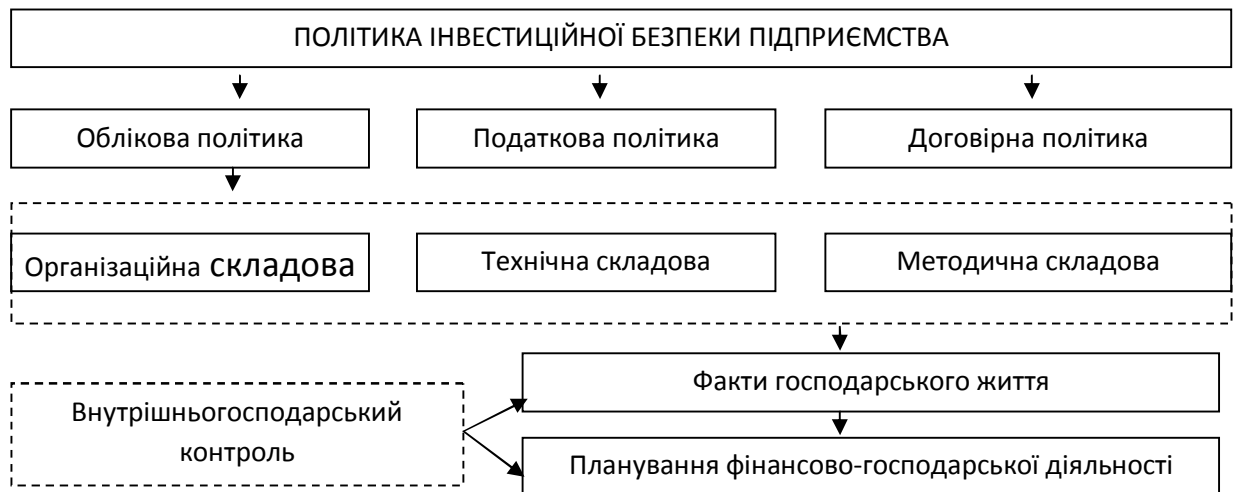


Рис. 3.1. Політика інвестиційної безпеки підприємства

Система бухгалтерського обліку створює інформаційну базу для безперервного моніторингу діагностики стану бізнесу з метою управління його економічною безпекою [29].

Тому, формування облікової політики повинно здійснюватися за наступними напрямками:

1. Облікова політика для цілей фінансової зовнішньої звітності. Облікова політика безпосередньо впливає на показники фінансової звітності, які представляють собою інформаційну базу для прийняття рішень в системі управління ризиками, а також реальними та потенційними інвесторами. Від принципів формування облікової політики та обраних способів обліку залежить фінансова, а, отже, інвестиційна безпека суб'єкта господарювання [29].

2. Облікова політика для цілей оподаткування. Передбачає прийняття рішень вибору оптимального способу формування податкової бази за податками та співвідношення методів оптимізації, які передбачені у податковому кодексі, для підприємств.

В обліковій політиці для цілей оподаткування окрім обраних способів податкового обліку, необхідно прописати процедури, пов'язані з порядком формування та визнання витрат. У ній відображаються правила обліку запасів та витрати на їх закупівлю; застосування методу калькуляційного

обліку витрат; обрані правила та процедури оцінки незавершеного виробництва, списання браку та оформлення витрат на брак у виробництві тощо.

З метою об'єктивної оцінки рівнів податкових зобов'язань економічного суб'єкта необхідно проводити податковий аналіз його діяльності, виходячи з аналізу абсолютного та відносного податкового навантаження на суб'єкт господарювання. Податковий аналіз дозволяє оцінити рівень податкових зобов'язань та сприяє прийняттю заходів з оптимізації оподаткування суб'єкта господарювання [43].

3. Третій напрям – договірна політика. Її значення полягає у юридичному оформленні договорів, що є гарантією успішного досягнення цілей та завдань, які стоять перед економічними суб'єктами та не викликає виникнення проблемних питань в податковому та господарських аспектах.

Організаційно-технічні питання облікової політики підприємства необхідно розглянути та застосовувати як групу стандартів у контексті економічної безпеки.

Дана група стандартів містить документи, що регламентують такі питання обліку як:

- робочий план рахунків бухгалтерського обліку (з вказівкою на склад синтетичних та аналітичних рахунків);

- форми первинних облікових документів;

- графік документообороту;

- технологію обробки облікової інформації, яка включає планування, організацію та безперервний контроль як за складанням документів, так і за поточними обліковими записами. Це обумовлено тим, що сучасне програмне забезпечення автоматизованої обробки інформації має свою внутрішню структуру та алгоритми, визначає правила обліку;

- порядок внутрішнього контролю за фактами господарського життя [38].

В якості однієї із забезпечуючих складових реалізації інвестиційної безпеки підприємства необхідно розглянути внутрішній контроль, який обумовлює законність, доцільність, ефективність реалізації фактів господарського життя підприємства.

Внутрішній контроль є однією з важливих функцій управління і становить собою систему планового спостереження та перевірки роботи підприємства з метою аналізу обґрунтованості та ефективності прийнятих управлінських рішень, виявлення відхилень і несприятливих ситуацій, своєчасного інформування керівництва для прийняття рішень щодо усунення ризиків його діяльності та управління ними. Крім того, під системою внутрішнього контролю розуміємо ряд організаційно-методичних заходів, методик та процедур, що використовуються управлінським персоналом підприємства в якості складових, для ефективного та раціонального ведення фінансово-господарської діяльності, забезпечення збереження майна підприємства, виявлення, виправлення і запобігання помилок та викривлення інформації, а також своєчасної підготовки достовірної фінансової бухгалтерської, управлінської та податкової звітності. Однією із важливих функцій внутрішнього контролю є забезпечення можливості підприємства вчасно виявляти недоліки у своїй діяльності та виправити їх до того моменту, як вони здійснять негативний вплив на хід діяльності підприємства [17].

Отримавши результати внутрішнього контролю управлінський персонал підприємства може порівняти їх із запланованими показниками та виявити проблемні моменти в діяльності підприємства та спробувати їх усунути до того, як вони матимуть негативні наслідки для діяльності підприємства. При організованій системі внутрішнього контролю слід звертати увагу на превентивні заходи контролю.

Загрозою для економічної безпеки є розголошення інформації, що містить у собі комерційну таємницю. Але, закритість інформації, що повинна бути публічною, також є загрозою для ефективності діяльності підприємства.

Витрати на попередній контроль, як правило, набагато нижче, ніж на поточний і наступний, і повною мірою окупаються. У поєднанні, всі розглянуті елементи системи контролю забезпечують підприємству зниження ризиків ділової та фінансової діяльності, а також загроз недостовірності звітності. Порядок здійснення контролю за господарськими операціями, повинен знаходити своє відображення в обліковій політиці організації і залежить, від того, ким контроль повинен здійснюватися [20]:

– якщо організаційною структурою передбачається наявність служби внутрішнього аудиту або в штатному розкладі виділено посаду внутрішнього аудитора, то в організаційно-технічному аспекті облікової політики слід відобразити, що контроль господарських операцій в організації здійснюється внутрішнім аудитором (аудиторами);

– якщо організація не має можливості організації внутрішнього аудиту, функції контролю виконуються керівником, працівниками бухгалтерії, іншими фінансовими та економічними службами.

Таким чином, система внутрішнього контролю, що сформована обліковою політикою, може бути потужним засобом для запобігання як зовнішнього, так й внутрішнього впливу. У зв'язку з цим стає очевидним той факт, що облікова політика підприємств повинна переглядатись з урахуванням необхідності забезпечення системи економічної безпеки. Важливим є факт, що облікову політику підприємства необхідно переглядати враховуючи необхідне забезпечення інвестиційної безпеки на підприємстві. Політика забезпечення інвестиційної безпеки у розрізі обліково-організаційного забезпечення, представляє комплексну систему аналізу та бухгалтерського обліку з метою створення позитивних передумов для ведення бізнесу та досягнення цілей. Облікова політика, будучи інструментом реалізації інвестиційної політики підприємства, містить перелік завдань, визначає основні напрями реалізації, позначає механізми реалізації, з урахуванням наявних ресурсів [58].

При розробці механізму формування інвестиційної політики доцільно врахувати її збалансованість з обліковою політикою. Це дозволить сформувати найбільш ефективну та дієву інвестиційну політику і досягти поставлених цілей і завдань. Виходячи із вищенаведеного механізму реалізації облікової політики в частині інвестиційної безпеки підприємства можна навести у вигляді наступної схеми (рис. 3.2).

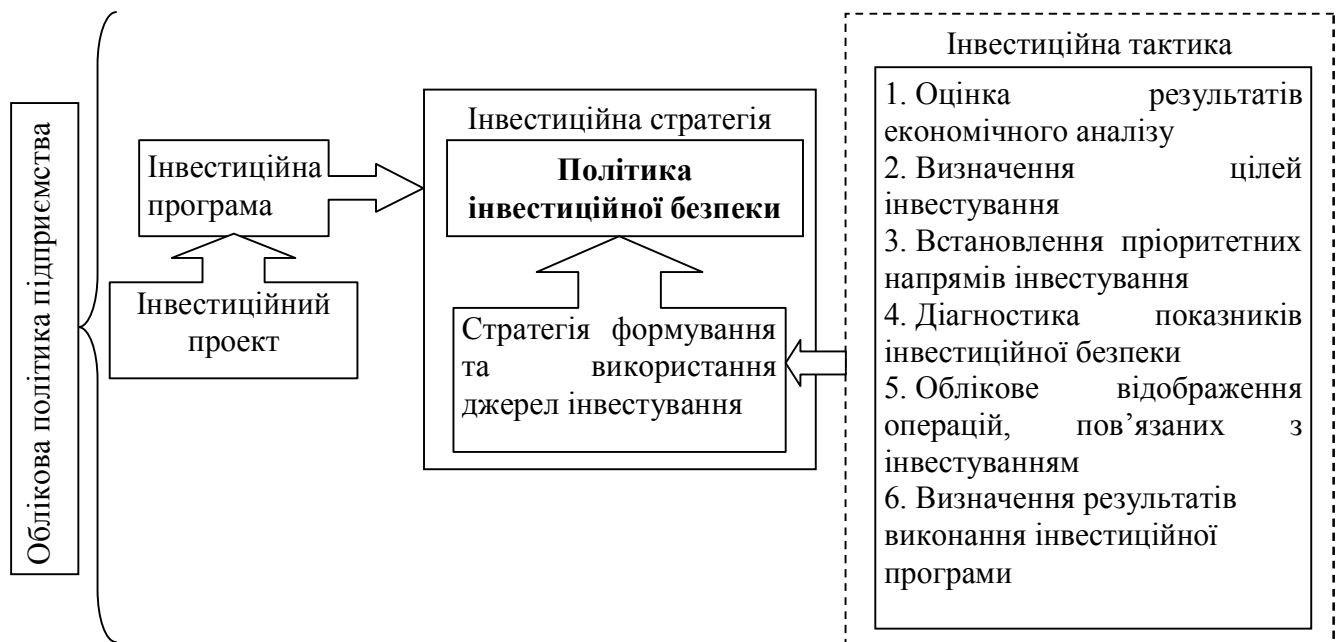


Рис. 3.2. Механізм реалізації облікової політики в частині забезпечення інвестиційної безпеки підприємства

З рис. 3.2 видно, що процес розробки облікової політики ґрунтується на інвестиційній стратегії.

Під інвестиційною стратегією слід розуміти системний підхід до вибору найбільш загальних довгострокових напрямів розвитку інвестиційної діяльності, які з урахуванням ціннісної орієнтації є найбільш пріоритетними і дозволяють створити сприятливі умови для зростання економіки [63]. Вона повинна містити комплекс заходів, спрямованих на мобілізацію всіх наявних інвестиційних ресурсів, залучення капіталу і їх раціональний розподіл і використання. Інформаційне забезпечення формування інвестиційної стратегії повинна забезпечити система бухгалтерського обліку і, зокрема,

ефективна його організація. Одним з етапів реалізації інвестиційної стратегії є проведення економічного аналізу. Результати комплексного аналізу соціально-економічного розвитку об'єкта піддаються внутрішній оцінці, яка дозволяє визначити сучасний стан об'єкту в порівнянні з альтернативними об'єктами інвестиційної діяльності та сформулювати довготривалу мету соціально-економічного розвитку підприємства. Відповідно до цього встановлюються цілі інвестиційної стратегії і потім з їх допомогою визначаються пріоритети розвитку підприємства, що вказують основні напрямки діяльності для досягнення поставлених цілей [63].

Для реалізації будь-якої мети необхідне визначення джерел, за рахунок яких може бути реалізований інвестиційний проект. Тому при формуванні інвестиційної політики інвестиційну стратегію необхідно доповнити стратегією формування та використання джерел інвестування, що дозволяє сформувати більш реальну інвестиційну політику, яка була розглянута нами в попередньому розділі дослідження. В умовах кризових процесів при розробці інвестиційної політики важливим елементом має стати аналіз інвестиційної безпеки. На основі інвестиційної стратегії розробляється інвестиційна політика, яка знаходить своє відображення у відповідних програмах, які є основним інструментом реалізації інвестиційної політика [64].

Такі зміни облікової політики повинні бути комплексними, але однією з її цілей повинна стати мінімізація або нейтралізація внутрішніх і зовнішніх загроз. Таким чином, напрямок дій із забезпечення економічної безпеки в обліковій політиці являє собою складну систему аналізу, та рішень в областях фінансового, управлінського обліку і економічної безпеки, що створює сприятливі умови для ведення бізнесу та досягнення його цілей. Викладене дозволяє зробити висновки про те, що основні акценти в обліковій політиці в частині забезпечення інвестиційної безпеки повинні бути спрямовані на:



– розподіл визначених функцій в частині управління процесом залучення інвестицій управління інвестиційним процесом встановленням прав учасників інвестиційного процесу та встановлення рівня їх відповідальності;

– формування цільової спрямованості системи інвестування інвестиційних проектів;

– забезпечення удосконалення прибуткових секторів підприємства;

– ефективне впровадження інвестиційних проектів у життя;

– розробку напрямів облікової політики, що знижує та оптимізує інвестиційні ризики;

– комплексну методику аналізу економіко-соціальних наслідків від реалізації інвестиційного проекту;

– технічне оновлення основних засобів шляхом проведення реконструкції та модернізації [86].

Облікова політики підприємства сьогодні відіграє роль заходу антикризового регулювання. Зазначимо, що превентивне антикризове управління слід розглядати не лише у якості ефективного інструменту подолання наслідків кризи, але як інструментарій стратегічного управління. Вихідним пунктом для цього буде розроблення технології складання прогнозів та економічного аналізу, що можуть використовувати як інвестори так і фахівці з антикризового управління.

Метою інвестиційної політики в частині антикризового управління повинні стати ресурсна достатність і оптимальна їх структура. Найскладнішим завданням, що безпосередньо відноситься до цілей інвестиційної безпеки підприємства є завдання диверсифікації. Вважаємо, що диверсифікація діяльності підприємства являє собою одну з форм концентрації капіталу з метою забезпечення реалізації нових видів діяльності та проникнення на нові ринки виробництва товарів, послуг та робіт, які підприємство раніше не змогло реалізувати із-за відсутнього одного або ряду

необхідних компонентів (ліцензії, основних засобів, робочої сили тощо) [100].

Отже, крім того під час формування Положення про облікову політику та її елементу – положень інвестиційної політики, необхідно визначити перелік осіб, які будуть відповідати за ведення бухгалтерського обліку пов'язаних із здійсненням інвестиційних операцій та забезпечуватимуть аналіз інвестиційної безпеки підприємства. Таким спеціалістом може бути економіст з фінансової роботи.

Положення про облікову політику в частині інвестиційної політики містить певні положення, які доцільно детальніше описати в додатках до нього. До того, які додатки слід зазначати в Положенні підприємство повинно підходити індивідуально та виходити із її основних положень. Вважаємо, що до додатків, які б найбільш повно відображатимуть складові інвестиційної політики підприємства, можна віднести наступні:

– витяг з додатку 1 до Положення про облікову політику в частині інвестиційної політики підприємства «Перелік посадових осіб, які наділяються правом підпису договору та необхідних документів для проведення операцій щодо залучення інвестиційних ресурсів». Оскільки залучення інвестиційних ресурсів може бути пов'язано із залученням різних їх обсягів, що потребує ретельних розрахунків та обґрунтувань, тому прийняття рішень щодо їх залучення має бути виваженим, а особи які приймають таке рішення повинні нести відповідальність за свої дії підписом.

– посадові інструкції бухгалтерів.

– витяг з додатку до Положення про облікову політику в частині виділення аналітичних рахунків із порядку облікового відображення формування інвестиційних резервів.

При внесенні до робочого плану рахунків рахунки обліку інвестиційної діяльності необхідно враховувати особливості аналітичного та синтетичного бухгалтерського обліку, специфіку діяльності підприємства.

Основою організації синтетичного та аналітичного обліку інвестиційної

діяльності є застосування наступних вимог (табл. 3.1).

Отже, дотримання даних вимог дозволить розробити та внести до робочого плану рахунків бухгалтерського обліку рахунки для детального відображення інвестиційної діяльності підприємства.

*Таблиця 3.1*

**Особливості формування робочого плану рахунків щодо  
інвестиційної безпеки підприємства**

№	Критерій	Синтетичний облік	Аналітичний облік
1	Інвестиційні ресурси	В цілому за ресурсами	За інвестиційними проектами в розрізі кожного інвестора
2	Інвестиційні ризики	В цілому за ризиками	За фондами в розрізі кожного виду ризику
3	Резерви забезпечення інвестиційної безпеки	В цілому за забезпеченнями	За індикаторами інвестиційної безпеки та індикативними блоками

Усі підприємства із врахуванням специфіки своєї господарської діяльності та характеру управлінської структури, визначають напрями й обсяги складання документів. Організовує документооборот на підприємстві головний бухгалтер.

Технологія обробки документів визначає основні етапи та правила руху документів: формування первинної документації або реєстрація документів, що надійшли від сторонніх організацій, бухгалтерська обробка та реєстр документів; їх передача на зберігання в архів. Графіки документообороту розробляються головним бухгалтером та затверджується керівником. Вимоги головного бухгалтера щодо порядку складання і подання до бухгалтерії та опрацювання документів є обов'язковими для усіх підрозділів та відділів підприємства [70].

Розроблений зразок графіку документообороту щодо операцій із забезпечення інвестиційної безпеки наведено в додатку .

Отже, вищенаведене дозволяє стверджувати, що облікова політика підприємства – це сукупність послідовних, взаємоузгоджених дій власників (керівників) підприємства з вибору та обґрунтування загальних, незалежних

від часу орієнтирів, які визначають напрями економічної діяльності підприємства, з метою реалізації стратегічної мети функціонування підприємства та задоволення потреб власника. Тобто, облікова політика – визначення чіткої єдиної концепції розвитку підприємства в довгостроковій та короткостроковій перспективі, вибір із сукупності механізмів досягнення мети найбільш оптимальних, а також розробка ефективних механізмів контролю.

Дане поняття є складним та має ряд аспектів, проте виважений та збалансований підхід до формування положення про облікову політику підприємства сприяє рентабельному функціонуванню та ефективній діяльності підприємств через оптимізацію питань, пов'язаних з оподаткуванням, мінімізацією витрат та зростання прибутковості підприємства.

На основі проведеного дослідження нами встановлено, що регламентація порядку облікового відображення операцій, пов'язаних із господарською діяльністю підприємства визначається обліковою політикою. Проте сьогодні облікова політика орієнтується переважно на складання та подання фінансової звітності, аніж на ухвалення рішень в різних сферах господарської діяльності, зокрема у сфері забезпечення інвестиційної безпеки [70].

Недосконалість організаційних положень облікової політики перешкоджає ідентифікувати в ній інвестиційну складову для удосконалення підходів до організації бухгалтерського обліку забезпечення інвестиційної безпеки підприємства.

Облікова політика повинна бути спрямована на стимулювання інвестиційної активності підприємств, приватних інвесторів, іноземних інвесторів, що є важливою умовою подолання економічної кризи. Зважаючи на це визначено, що інвестиційна політика підприємства тісно переплітається із обліковою, податковою, договірною політиками, тому має характеризуватися цілісністю в системі бухгалтерського обліку та управління забезпеченням інвестиційної безпеки підприємства та охоплювати методичні, технічні та організаційні складові.

### **3.3. Облік капітальних інвестицій**

Інвестиціями, які забезпечують підприємству зміцнення і розвиток його матеріально–технічної бази, впровадження нових технологій виробництва, зростання потужностей є капітальні вкладення або виробничі інвестиції.

Саме за рахунок динамічно зростаючих інвестицій, трансформуються в інновації, в нові види виробництва, здійснюється економічне зростання, технологічна модернізація, і на цій основі підвищуються кількісні та якісні показники діяльності сільськогосподарських організацій і всього аграрного комплексу в цілому. У цьому контексті особливої актуальності набуває необхідність удосконалення обліку як основи інформаційного забезпечення системи управління підприємством, важливою складовою якої є облік капітальних інвестицій.

Під капітальними вкладеннями розуміють сукупність одноразових витрат, що спрямовуються на просте і розширене відтворення основних фондів та об'єктів соціальної інфраструктури підприємства [88].

До складу капіталовкладень включаються витрати на будівництво, реконструкцію, розширення, технічне переозброєння і підтримку потужностей діючих підприємств, а також на придбання обладнання, транспортних засобів та інших об'єктів основних засобів виробничого і невиробничого призначення.

Велика різноманітність капітальних вкладень потребує їх правильної класифікації. З метою планування, обліку і контролю капітальні вкладення класифікують за такими ознаками: відтворювальною структурою, технологічною структурою, призначенням, галузевою належністю, способом ведення робіт, джерелами фінансування, за формами власності (рис. 3.3).

В ТОВ «Селищанське» за період 2014 – 2016 рр. здійснюються капітальні інвестиції підрядним та господарським способом. за першою класифікаційною ознакою в ТОВ «Селищанське» здійснюється нове будівництво виробничих приміщень, реконструкція діючих. За призначенням

інвестуються кошти у виробничу сферу. Інвестиції невиробничого призначення за останній період не здійснювалися. Якщо розглядати види капітальних вкладень за технологічною структурою, то найбільшу питому вагу в ТОВ «Селищанське» займають будівельні роботи та витрати на придбання обладнання. За досліджуваний період господарство оновило техніку для виконання сільськогосподарських робіт: придбало трактори, культиватори та сівалку.

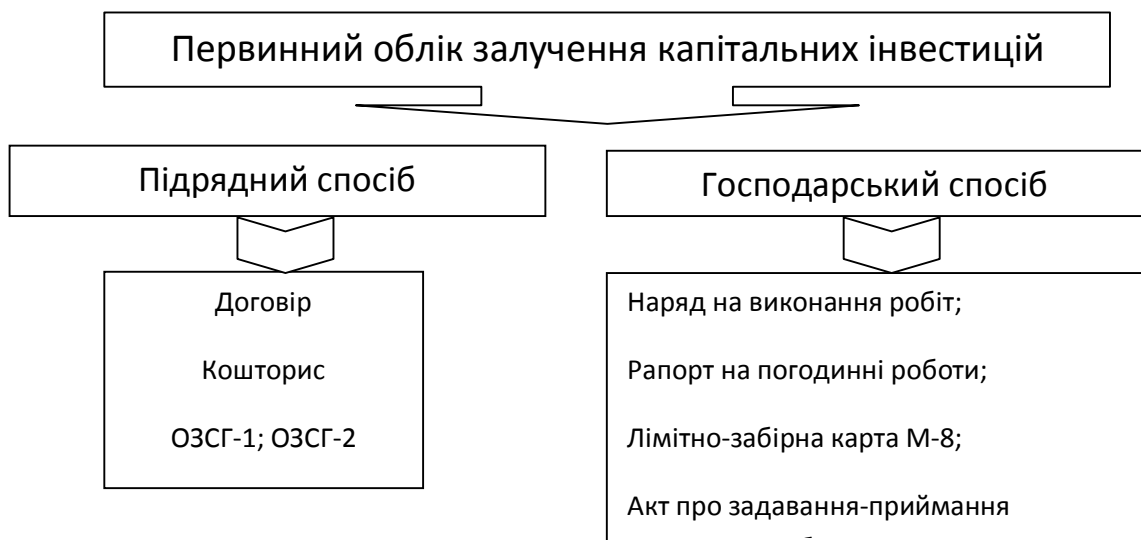
Основні завдання обліку капітальних інвестицій полягають в достовірному і своєчасному відображенні у відповідних документах обсягів та об'єктів будівельно-монтажних робіт і витрат на капітальні інвестиції з придбання або створення інших необоротних матеріальних і нематеріальних активів, також достовірному і об'єктивному формуванні вартості об'єктів капітального інвестування, відображенню витрат на незавершене будівництво, організації контролю за дотриманням фінансової дисципліни, а також за економічним витрачанням матеріальних і трудових ресурсів на будівництво, реконструкцію, ремонт та створення нових об'єктів [88].



Рис. 3.3. Класифікація капітальних інвестицій

Господарські операції з будівництва, виготовлення, придбання, введення в експлуатацію, підтримання в робочому стані, поліпшення і вибуття основних засобів оформлюються підприємствами первинними документами. Первинні документи з обліку капітальних інвестицій – це документування операцій з основними засобами, іншими необоротними матеріальними активами, нематеріальними активами, довгостроковими біологічними активами [31].

Для документування капітального будівництва основних засобів враховуючи спосіб здійснення будівельних робіт: підрядний, при якому використовуються послуги підрядних будівельних чи монтажних організацій та господарський, який передбачає здійснення будівництва власними силами, залучення капітальних інвестицій у будівництво відображається у наступних первинних документах (рис. 3.4. ).



### Рис. 3.4. Документування залучення капітальних інвестицій

Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (форма №ОЗСГ-1) застосовується для оформлення зарахування до складу основних засобів окремих об'єктів, для обліку вводу їх в експлуатацію. Акт приймання-здачі відремонтованих і реконструйованих (модернізованих) об'єктів (форма №ОЗСГ-2) застосовується для оформлення приймання-здачі основних засобів із ремонту, реконструкції та модернізації. Акт на списання основних засобів (форма № ОЗС-3) застосовується для оформлення вибуття основних засобів (крім автотранспортних засобів) при повному або частковому їх списанні. Для нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних активів на сільськогосподарських підприємствах складають Розрахунок нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних активів (форма № ОЗСГ-5).

Необоротні активи об'єднують за групами та видами об'єктів, а розподіл амортизації проводять за об'єктами обліку.

В наступні звітні періоди суму амортизації необоротних активів коригують, враховуючи зміни в їх складі за попередній місяць і щомісячно складають Відомість нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних активів, які надійшли або вибули (форма № ОЗСГ-6), де зазначають вид основних засобів за класифікаційними групами та кореспондуючими рахунками, суму амортизації по об'єктах, що надійшли і вибули.

На підставі Розрахунку нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних активів (форма № ОЗСГ-5) та Відомості нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних активів, які надійшли або вибули (форма № ОЗСГ-6) щомісячно складають Зведену відомість нарахування амортизації основних засобів та інших



необоротних активів (форма №ОЗСГ-7), де відображають розподіл амортизації по об'єктах обліку, нараховану суму амортизації за минулий місяць, зміни суми амортизації по об'єктах, що надійшли й вибули, та суму амортизації, нараховану в поточному місяці [88].

При виконанні робіт господарським способом на сільськогосподарських підприємствах складають рапорт на погодинні роботи, виходячи з якого нараховується заробітна плата робітникам, задіяним на будівництві, видаються матеріали за лімітно-забірною картою М-8 (Вона слугує для оформлення багаторазового відпуску одного номенклатурного номера товарно-матеріальних цінностей на один місяць), складається акт про здавання-приймання виконаної роботи. Після приймання об'єкт зараховується на баланс із заповненням форми ОЗСГ-1 [88].

Наряд на виконання робіт складається таким чином, щоб однакові для всіх підрозділів роботи, які виконуються допоміжними службами або спеціалізованими організаціями, були виділені окремо. Наприклад, земляні, у закритих спорудах та ін. Роботи з чищення, ремонту технологічного та іншого обладнання, що виконуються у межах підприємства і його території, у т. ч. виконувани власними силами, виділяють окремо для кожного підрозділу. При цьому вид роботи вказується не взагалі, а по кожному об'єкту, устаткуванню окремо.

Рахунок-фактура – документ, що надається продавцем покупцеві і вміщує перелік товарів, їх кількість і ціну, по якій вони будуть поставлені покупцеві, формальні особливості товару (колір, вага і т. д.), умови постачання і відомості про відправника і одержувача. При підрядному способі на сільськогосподарських підприємствах увесь комплекс будівельних і монтажних робіт виконують спеціальні будівельно-монтажні організації згідно з договором, укладеним перед початком будівництва між господарством-замовником і підрядною організацією. Підрядник виконує

роботи і пред'являє рахунок на повністю виконані роботи, а підприємство акцептує їх [45].

При здійсненні капітальних інвестицій з придбання основних засобів на сільськогосподарських підприємствах в обліку використовують наступні первинні документи (рис. 3.5)

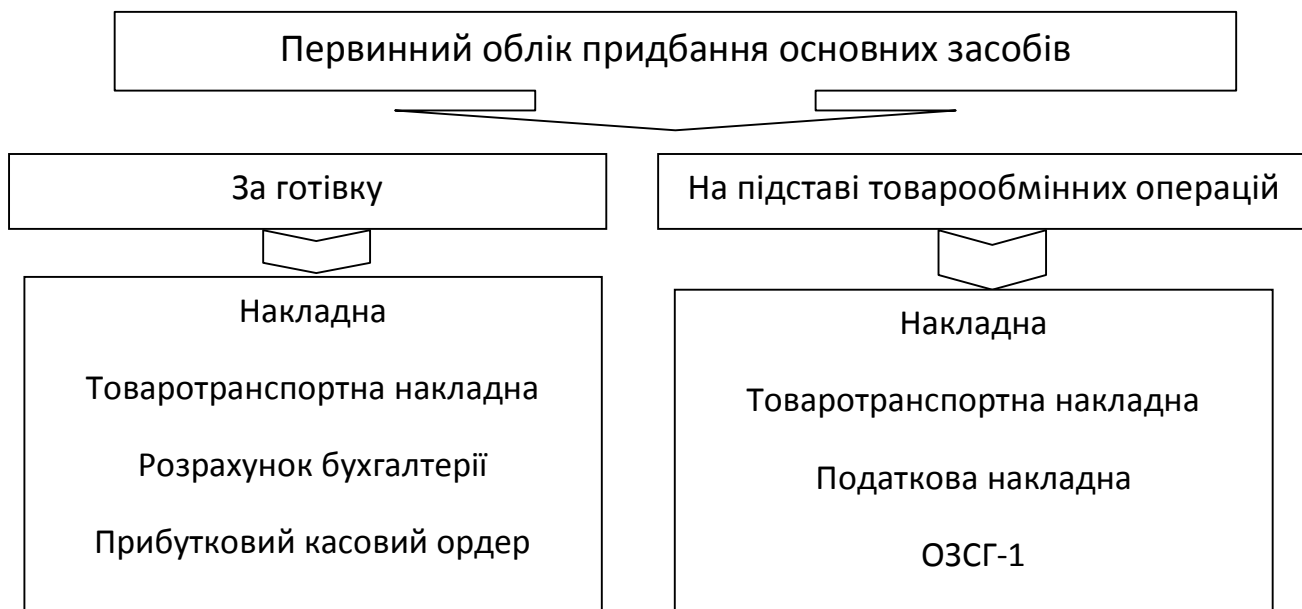


Рис. 3.5. Первинний облік придбання основних засобів

Видаткова накладна – супровідний документ, що надається продавцем покупцеві і вміщує перелік товарів, їх кількість ціну, по якій вони будуть поставлені покупцеві, умови постачання і відомості про відправника і одержувача. Товарно-транспортна накладна (ТТН) – на підставі даного первинного документу відбувається списання товарно-матеріальних цінностей у вантажовідправника та оприбуткування їх у вантажоодержувача при перевезенні вантажів у межах України, а також для їх складського, оперативного та бухгалтерського обліку. Податкова накладна – виписується платником ПДВ в момент виникнення податкового зобов'язання при реалізації товарів, робіт, послуг. Прибутковий касовий ордер (ПКО) – квитанція до прибуткового касового ордера (що є відривною частиною ПКО), засвідчена підписом головного бухгалтера та печаткою підприємства, видається на руки особі, яка здала гроші. Платіжне доручення –

застосовується при розрахунках з покупцями продукції в безготівковій формі.

Капітальні інвестиції у реконструкцію та модернізацію необоротних активів потребують використання наступних первинних документів: наряд на виконання робіт; відомість нарахувань на заробітну плату; розрахункова відомість; ОЗСГ-2. Узагальнена схема документообігу обліку капітальних інвестицій на сільськогосподарських підприємствах представлено на рис. 3.6.

Первинний документообіг з обліку капітальних інвестицій на сільськогосподарських підприємствах умовно можна розділити на 2 рівні: перший рівень – це формування первісної вартості окремих об'єктів капітального інвестування, другий – введення їх в експлуатацію.

Реалізація великомасштабних проектів капітальних інвестицій із тривалим інвестиційним періодом неможлива без залучення банківських кредитів. Тому, на етапі техніко-економічного обґрунтування проектів при здійсненні перспективного аналізу їх ефективності, відсотки за користування кредитом закладаються в розрахунок середньої вартості вкладень в основні засоби для визначення рентабельності інвестицій. Достовірність показників на виході такого аналізу залежатиме від повноти включення до їх розрахунку всіх витрат, пов'язаних з придбанням або будівництвом основних засобів.

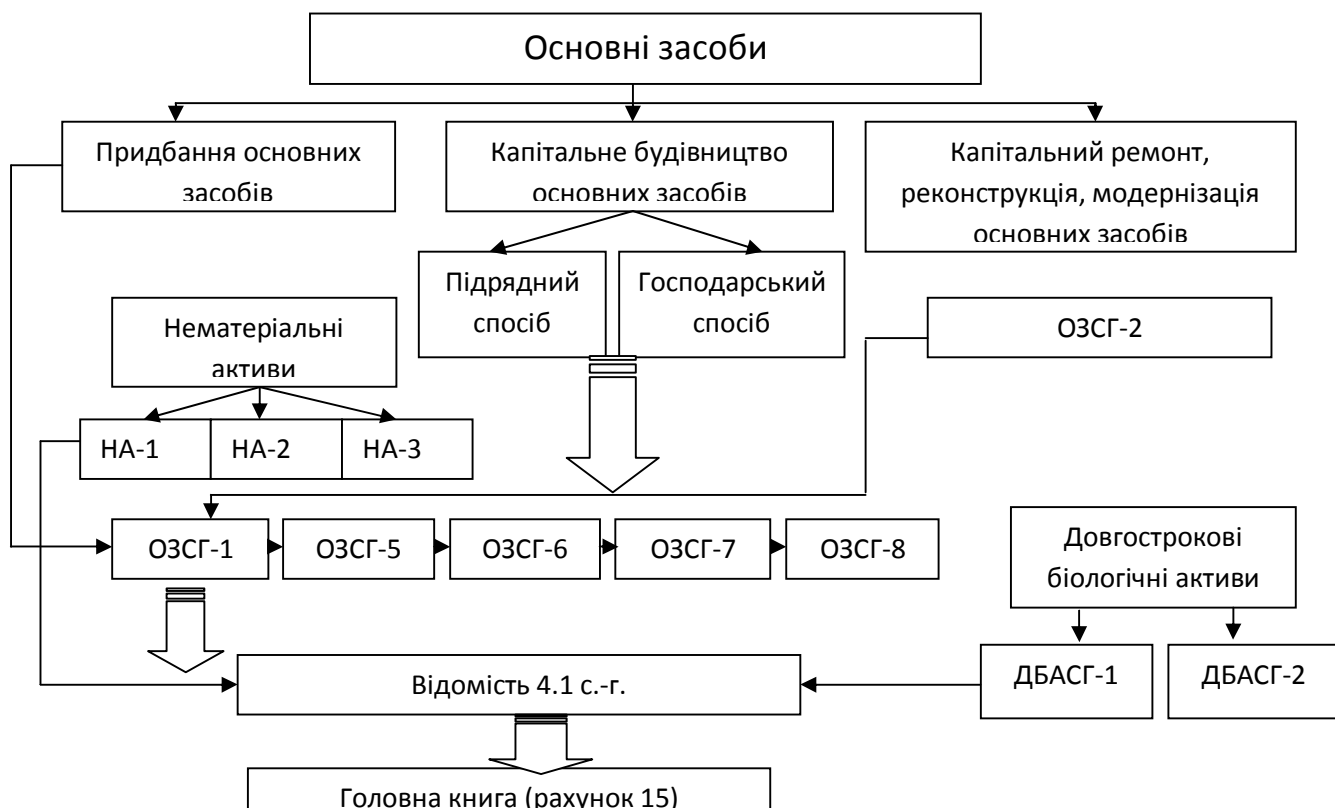


Рис. 3.6. Схема документообігу обліку капітальних інвестицій на сільськогосподарських підприємствах

Виходячи з Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, облік капітальних інвестицій здійснюється на однойменному рахунку в розрізі таких субрахунків [79]:

- 151 «Капітальне будівництво»;
- 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»;
- 153 «Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів»;
- 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів»;
- 155 «Придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів».

Проаналізувавши зміст вказаних субрахунків, структура деяких з них вимагає реформування. Так, на субрахунку 151 «Капітальне будівництво» передбачено ведення обліку устаткування, що підлягає монтажу в процесі будівництва. Даний порядок обліку є не зовсім обґрунтованим, оскільки на субрахунку 151 відображаються витрати на проведення будівельно-монтажних робіт, здійснювані як господарським, так і підрядним способами. Обліковувати на субрахунку 151 доцільно тільки затрати на монтаж такого устаткування.

Витрати по придбанню обладнання, яке підлягає та не підлягає монтажу, необхідно відображати в обліку на окремих аналітичних рахунках до субрахунку 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів». На ці рахунки потрібно списувати і вартість монтажних робіт по встановленню обладнання, яке вимагало монтажу із субрахунку 151 «Капітальне будівництво».

В складі рахунку 10 «Основні засоби» виділені окремим субрахунком 102 «Капітальні витрати на поліпшення земель». Такий же субрахунок необхідно відкрити і до рахунку 15 «Капітальні інвестиції». Таку пропозицію можна обґрунтувати тим, що капітальні витрати на поліпшення земель можуть мати місце на підприємстві протягом тривалого періоду і на кінець звітного періоду вважатися незавершеним виробництвом. Останнє не є об'єктом для нарахування амортизації (зносу). На рахунку 10 «Основні засоби» введеться облік об'єктів, які вже використовуються в господарській діяльності і по яких нараховується знос. Виключення складає земля, хоча якщо має для підприємства обмежений термін експлуатації, то вона може виступати об'єктом нарахування зносу [79].

Після завершення капітальних робіт по покращенню земель (осушувальних, іригаційних і інших) попередньо зібрані на окремому субрахунку 156 до рахунку 15 «Капітальні інвестиції» витрати на проведення таких робіт відносились би на субрахунок 101 «Земельні ділянки» у випадку, коли вони є об'єктом нарахування зносу і на субрахунок 102 «Капітальні витрати по поліпшенню земель», - коли земля не є таким об'єктом [88].

Оскільки реалізація інвестиційних проектів пов'язана з тривалим періодом часу, у ході інвестиційного процесу виникає проблема коригування вартості незавершених об'єктів капітальних інвестицій (незавершеного будівництва). П(С)БО 7 передбачає здійснення таких коригувань через дооцінку, уцінку, дооцінку раніше уцінених і уцінку раніше дооцінених об'єктів необоротних активів. Для відображення в обліку сум збільшення (зменшення) первісної (переоціненої) вартості необоротних активів призначені субрахунки 423 «Дооцінка активів» і 975 «Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій». Методика коригування вартості необоротних активів, передбачена П(С)БО 7 «Основні засоби», може бути використана при переоцінці незавершених об'єктів капітальних інвестицій. Частота проведення таких переоцінок залежатиме від необхідності

відображення в обліку коливань справедливої (реальної) вартості об'єктів капітального інвестування [83].

Для задоволення інформаційних потреб оперативного і подальшого аналізу капітальних інвестицій необхідно мати повне уявлення про них на рахунках бухгалтерського обліку та у фінансовій звітності. При цьому слід врахувати різноманітність форм капітальних вкладень, що характеризують організаційні та фінансові умови здійснення окремим підприємством (індивідуальним інвестором) інвестиційної діяльності. Тому, необхідно привести у відповідність структуру рахунку 15 «Капітальні інвестиції» із структурою відтворення основних засобів і способами організації інвестиційного циклу. До цього рахунку, до субрахунків 151 «Капітальне будівництво» та 152 «Придбання виготовлення основних засобів» необхідно відкрити субрахунки другого (інвестиції в реконструкцію, модернізацію й інші види поліпшень об'єктів основних засобів, інвестиції на ремонт, що підлягає капіталізації) і третього (інвестиції на організацію проектних робіт, інвестиції на утримання будівельних організацій (забудовників), порядків [88].

Організація аналітичного обліку в запропонованому напрямку дасть змогу привести методика обліку капітальних інвестицій, що діє на підприємствах, які виступають у ролі індивідуальних інвесторів, у відповідність із законодавством про інвестиційну діяльність. В управлінському обліку інформація про витрати інвестиційної діяльності, отримана в системі фінансового обліку, накопичується за центрами витрат за дебетом субрахунку 23 і рахунків 9 класу. До складу такої інформації входять дані про виробничі і невиробничі витрати по реалізації інвестиційного проекту і відомості про некапіталізовані витрати на поліпшення ОЗ, придбаних протягом інвестиційного періоду.

### **3.4. Облік фінансових інвестицій**

Фінансові інвестиції – це вкладення коштів у фінансові інструменти (активи), переважно в цінні папери, а також інвестиції в асоційовані та

дочірні підприємства, інвестиції у спільну діяльність без створення юридичної особи, придбання корпоративних прав інших підприємств тощо.

Фінансові інвестиції розглядаються як активна форма ефективного використання тимчасово вільного капіталу або інструмент реалізації стратегічних цілей, пов'язаних з диверсифікованістю операційної діяльності підприємств (оновлення товару і ринку підприємства одночасно, вихід за межі основного бізнесу, яким підприємство займалось досі, проникнення в нові галузі). Диверсифікація в агробізнесі є одним з різновидів якісно іншого підходу до вибору і обґрунтування розвитку сільськогосподарського виробництва, що передбачає проникнення його у нові сфери діяльності та ринки збуту продукції, або ж розширення напрямків вирощування сільськогосподарських культур чи підгалузей тваринництва.

Диверсифікація служить провідником інвестування у реальний сектор економіки. Базовий бізнес, виступаючи регулятором руху капіталу, забезпечує високу керованість рухом грошових коштів, які інвестуються в нові підприємства і галузі, зокрема направлені на повне оновлення або переозброєння основного капіталу, на поповнення оборотного капіталу. Саме прибуток і можливості розширення інвестиційних напрямів є стимулятором диверсифікаційних заходів.

Щоправда, диверсифікація виконується по-різному. Буває, що сільськогосподарське підприємство формує портфель активів, який дійсно допомагає їй знижувати ризики, а буває, що суб'єкт господарювання просто розпилює капітал між різними напрямками діяльності. Щоб не допустити останнього підприємство має забезпечити попереднє формування необхідної для аналізу інформації в системі бухгалтерського обліку та використовувати її для спрямування інвестицій в потрібному напрямку.

ТОВ «Селищанське» за досліджуваний період фінансових інвестицій не здійснювало, тому такі операції будуть розглядатися на умовних прикладах.

Під час здійснення фінансових інвестицій та їх обліку обов'язковим є дотримання певних умов: фінансові інвестиції потрібно вкладати за межі

суб'єкта, що інвестує кошти, з відповідним оформленням документації, передбаченої господарським законодавством, та взамін на одержання права на відповідну частку в майні об'єкта інвестування чи набуття боргових зобов'язань. Отже, фінансовими інвестиціями слід вважати активи, вкладені в інші суб'єкти господарювання в обмін на корпоративні права чи боргові зобов'язання з метою отримання прибутку або інших вигод. Таке уточнення поняття фінансових інвестицій конкретизує їх сутність із позиції власності: в обмін на вкладені кошти підприємство одержує інші активи у формі корпоративного права чи боргового зобов'язання. Тому до корпоративних фінансових інвестицій доцільно відносити активи, отримані у формі права на частку в капіталі й участь в управлінні об'єктом інвестування, а боргові фінансові інвестиції класифікувати як активи, що отримані у формі набуття боргового зобов'язання взамін на вкладені кошти.

Принципово важливою є класифікація фінансових інвестицій, зокрема, за терміном утримання (поточні, довгострокові), з позиції власності (корпоративні, боргові) та з метою оподаткування (юридичних та фізичних осіб). Класифікація за терміном утримання передбачена Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (П(С)БО) і широко застосовується на практиці. Класифікація з метою оподаткування також має належне застосування, але її критерії не впливають на оцінку та облік фінансових інвестицій з їх подальшим відображенням у фінансовій звітності [99].

За відношенням до власності фінансові інвестиції рекомендовано поділяти на: фінансові інвестиції, які засвідчують корпоративні права (корпоративні); фінансові інвестиції, що мають боргову природу (боргові). Зазначений поділ є необхідним для оцінки та розмежування економічно неоднорідних фінансових активів із наступним їх відображенням у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності (рис.3.7).

Поділ фінансових інвестицій на корпоративні та боргові дасть змогу спростити класифікаційні ознаки фінансових інвестицій, оскільки зникне потреба в класифікації боргових фінансових інвестицій за ступенем впливу



інвестора на об'єкт інвестування, а для корпоративних фінансових інвестицій не потрібно буде визначати мету їх утримання. За міжнародними стандартами обліку, поняття фінансових інвестицій включає дві складові: власне фінансові інвестиції та фінансові інструменти.



Рис. 3.7. Характерні риси корпоративних та боргових фінансових інвестицій

Довгострокові інвестиції, які надають право власності, але не дають можливості суттєво впливати на об'єкт інвестування, запропоновано відображати в обліку і фінансовій звітності за їх собівартістю з урахуванням зменшення корисності, якщо неможливо достовірно визначити їх справедливую вартість. Метод оцінки за справедливою вартістю, який передбачений діючими стандартами обліку, не знайшов широкого застосування на практиці через відсутність розвинуеного фондового ринку в

Україні та відповідно важелів визначення адекватної справедливої вартості [92].

Методика обліку та оцінки корпоративних і боргових фінансових інвестицій повинна відрізнятися, оскільки це впливає з їх сутності та економічного змісту. Вирішення зазначених проблем перш за все потрібно починати з розподілу та відокремленого відображення в обліку двох різних за економічним змістом активів – боргових та корпоративних фінансових інвестицій. Розподіл повинен полягати в чіткому їх поділі за визначенням, оцінкою, методикою обліку, реєстрами, первинними документами та відповідно у відображенні на рахунках бухгалтерського обліку та у фінансовій звітності.

Відповідно до Господарського кодексу України, корпоративні права – це права особи, частка якої визначається у статутному фонді (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) цієї організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами [24] .

Підставою для визнання в особи (учасника) корпоративних прав є наявність у неї частки майна підприємства. Володіння часткою (акціями) є необхідною передумовою для наявності корпоративних прав пропорційно цій частці. Частка особи визначається у статутному капіталі товариства, розмір якого зафіксовано в установчих документах товариства і зареєстровано в системі державної реєстрації юридичних осіб [24].

Учасники підприємств з часткою у статутному капіталі мають такі корпоративні права:

- участь в управлінні підприємством у порядку, визначеному в установчому документі, крім випадків, установлених законом;
- участь у розподілі прибутку підприємства та одержання його частини (дивіденди), пропорційно дольовій участі;
- вихід в установленому порядку з товариства;

- здійснення відчуження часток у статутному капіталі товариства, цінних паперів, що засвідчують участь у товаристві у порядку, установленому законом;
- одержання інформації про діяльність товариства в порядку, установленому установчим документом [24]

Для користувача фінансової звітності є важливим висвітлення інформації про фінансові інвестиції у розрізі їх двох основних видів – боргових та корпоративних. Два рахунки – 14 «Довгострокові фінансові інвестиції» та 35 «Поточні фінансові інвестиції», передбачені Планом рахунків, не дають повної інформації про фінансові інвестиції і не відповідають потребам користувачів, оскільки за ними інвестиції поділяють за терміном утримання, а не за їх економічним змістом [79].

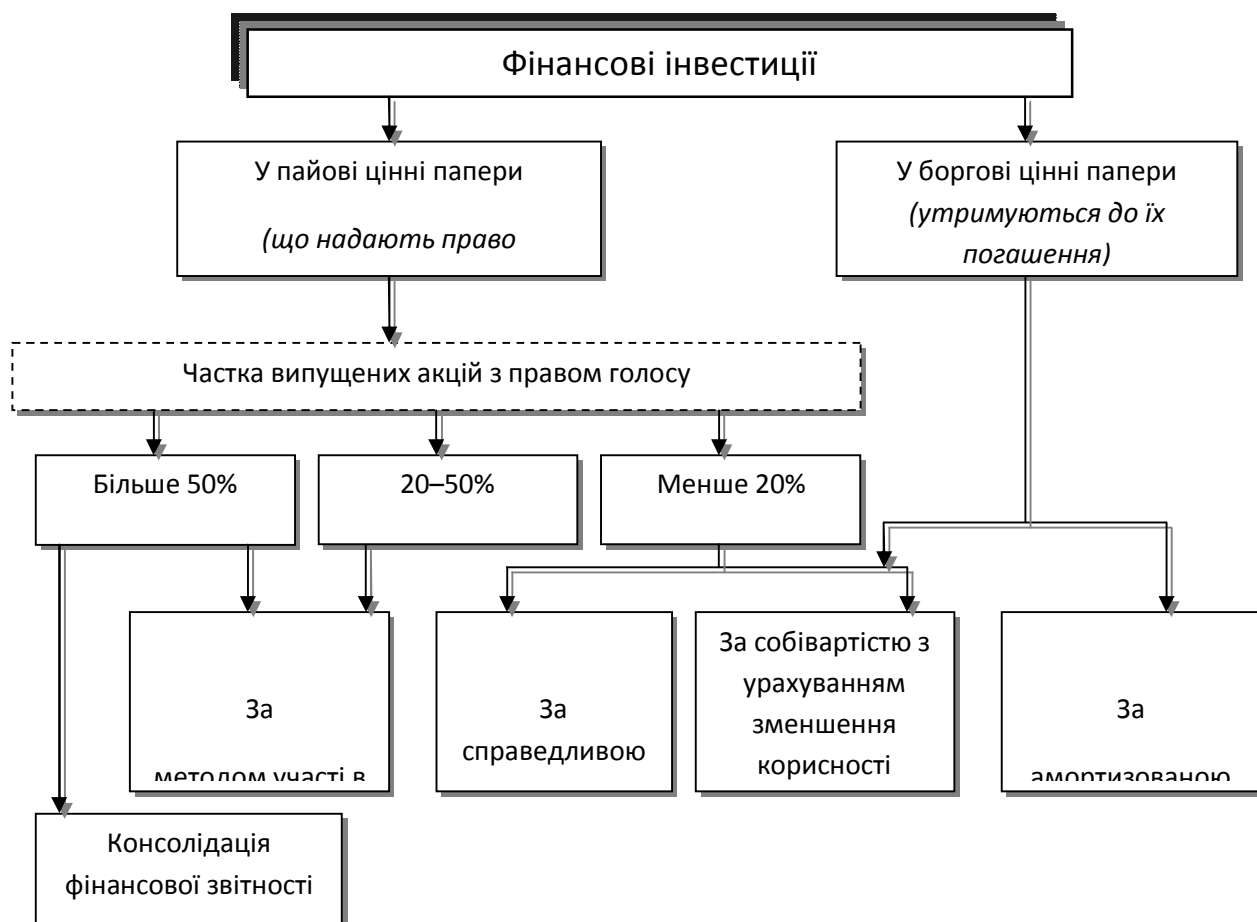


Рис. 3.8. Схема обліку фінансових інвестицій на дату балансу

За вищенаведених обставин необхідно:

1. Ввести чіткий розподіл з метою ведення бухгалтерського обліку і складання звітності фінансових інвестицій, що носять корпоративний характер та боргових фінансових інвестицій у відповідності до МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка».

2. Корпоративні фінансові інвестиції з суттєвим впливом у фінансовій звітності повинні відображатися у розгорнутому вигляді (актив, зобов'язання), з яких до валюти балансу буде включатися різниця між активами та зобов'язаннями об'єкта інвестування.

Така позиція є необхідною умовою для забезпечення принципів прозорості та наочності обліку – як основи його побудови відповідно до міжнародних стандартів з урахуванням потреб вітчизняної практики. Користувачів фінансової звітності, окрім загальної вартості фінансових інвестицій, відображених у балансі, буде цікавити і їх якісна характеристика. Наприклад, для прийняття економічних рішень потенційному інвестору важливо знати частку та абсолютну величину у фінансових інвестиціях тих, що засвідчують право власності (корпоративних) та фінансових інвестицій у вигляді викуплених боргових зобов'язань, оскільки привабливість (економічний потенціал) останніх може значно різнитися в залежності від терміну, об'єкта та виду інвестування.

Для цього пропонується окремо обліковувати корпоративні фінансові інвестиції за методом обліку участі у капіталі на субрахунку 141 «Корпоративні фінансові інвестиції за методом обліку участі у капіталі», а інші корпоративні фінансові інвестиції - на субрахунку 142 «Інші корпоративні фінансові інвестиції», боргові інвестиції на субрахунку 143 «Боргові фінансові інвестиції». Що стосується діючої практики розкриття інформації про фінансові інвестиції в розрізі пов'язаних сторін, то для цього буде достатнім їх відокремлення у примітках до фінансової звітності [92].

Боргові фінансові інвестиції характеризуються такими властивостями: мають боргову природу; виступають як боргові цінні папери; як правило, мають встановлений термін обігу; утримуються підприємством до їх погашення з метою отримання доходу у вигляді відсотків або придбані з

метою перепродажу й отримання доходу за рахунок зростання ринкової вартості інвестицій [93].

Після первісного визнання боргові фінансові інвестиції запропоновано оцінювати та обліковувати за справедливою вартістю, за винятком наданих позик та фінансових активів, які не котируються на активному ринку і справедливу вартість яких достовірно визначити неможливо. Такі інвестиції доцільно оцінювати та відображати в обліку за амортизованою собівартістю із застосуванням методу визначення ефективної ставки відсотка. Фінансові інвестиції, які не мають фіксованого терміну погашення, рекомендовано оцінювати за собівартістю.

Інформація про корпоративні фінансові інвестиції в реєстрах бухгалтерського обліку повинна наводитись в розрізі наступних показників:

- корпоративні фінансові інвестиції, що обліковуються за методом участі у капіталі (аналітика у розрізі об'єктів інвестування);
- інші корпоративні фінансові інвестиції (аналітика у розрізі об'єктів інвестування).

Фінансові інвестиції, які здійснюються з метою отримання корпоративних прав, можуть бути придбані шляхом обміну на них цінних паперів, шляхом внеску власних коштів (активів) до статутного капіталу новостворених чи діючих підприємств або шляхом отримання корпоративних прав без відповідної на то компенсації.

При придбанні фінансових інвестицій за грошові кошти, незалежно від ступеня контролю, фінансові інвестиції первісно оцінюються та відображаються у бухгалтерському обліку за собівартістю. Згідно П(С)БО 12 собівартість фінансових інвестицій складається з ціни її придбання, комісійних винагород, мита, податків, зборів, обов'язкових платежів та інших витрат, безпосередньо пов'язаних з придбанням фінансових інвестицій [93].

Згідно чинної на сьогодні методики, у разі сплати грошових коштів в обмін на корпоративні права, така операція набуває юридичної сили при підтвердженні відповідними банківськими (касовими) документами (виписки

банку, платіжні доручення тощо). На таких документах повинно бути чітко сформульоване призначення платежу, найменування платника та отримувача коштів, оскільки це є важливим для формулювання змісту господарської операції, що мала місце, як для інвестора так і для підприємства, що отримує фінансові інвестиції.

Другий спосіб здійснення оцінки фінансових інвестицій, передбачений П(С)БО 12, полягає у їх отриманні шляхом обміну на цінні папери власної емісії. Згідно дванадцятого стандарту, їх первісно потрібно обліковувати за справедливою вартістю переданих цінних паперів.

Наступний спосіб оцінки полягає у їх отриманні шляхом обміну на активи, контрольовані підприємством. При надходженні корпоративних фінансових інвестицій в обмін на інші активи їх первинно оцінюють та відобразити в регістрах бухгалтерського обліку за справедливою вартістю переданих активів.

Усі фінансові інвестиції оцінюються за прибутком, який вони приносять. Всі цінні папери є однорідними, оскільки засвідчують право на одержання прибутку, незалежно від того, в яку галузь економіки вони є вкладенням капіталу. Оцінка цього прибутку і є ціною або курсом цінних паперів.

Внески на первинному ринку фінансових інвестицій можуть відбуватися за чотири хронологічними варіантами:

1) до створення (реєстрації) підприємства інвестори сплачують частину коштів (при підписці на акції);

2) інвестори в момент створення підприємства перераховують (передають) повністю свою частку внеску до статутного капіталу;

3) до реєстрації всі інвестори пропорційно вносять 50% своєї частки внеску до статутного капіталу, а іншу частину - на протязі року;

4) учасники вносять непропорційно першопочатковий мінімальний внесок, але не нижче суми встановленої законодавством (50%); інша частина внеску здійснюється протягом року.

Якщо внески здійснюються до створення підприємства, то виникатиме заборгованість підприємства перед учасником за сплаченими авансом суми підписки на акції, а в інших випадках виникатиме заборгованість учасників за внесками до статутного капіталу, яка може не погашатися протягом року. При цьому облік таких інвестицій доцільно вести з використанням субрахунку 685 «Розрахунки з іншими кредиторами», а в третьому та четвертому випадках - використовувати субрахунок 377 «Розрахунки з іншими дебіторами».

Кореспонденція рахунків з придбання корпоративних фінансових інвестицій відображена в табл. 3.2.

Динаміка курсу цінних паперів відображає, з одного боку, стан та найближчі перспективи розвитку економіки в цілому, а з іншого — фінансовий стан підприємства — емітента цих паперів. Замкнений кругообіг фінансових інвестицій у межах одного підприємства неможливий.

Таблиця 3.2

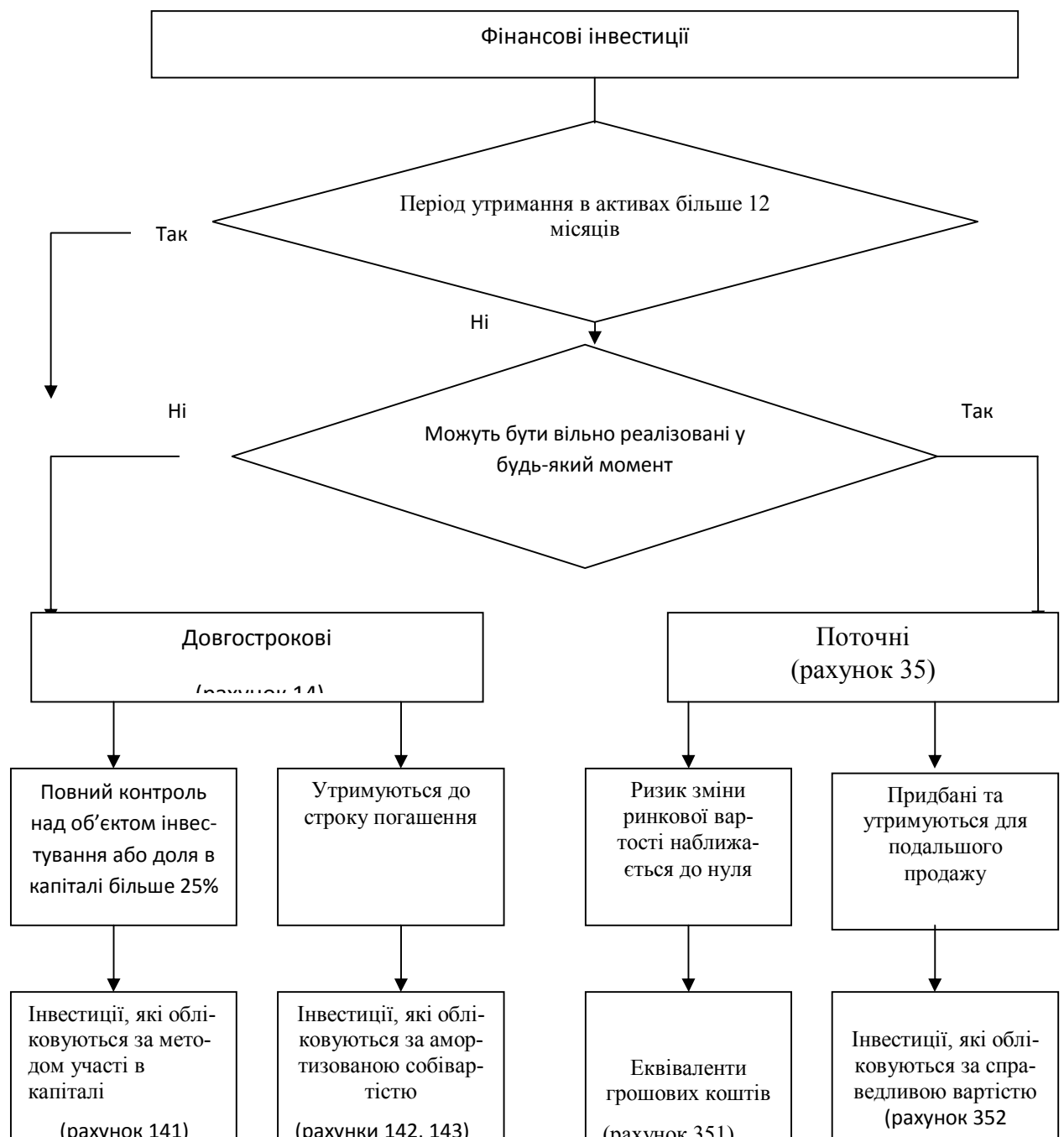
### Кореспонденція рахунків при придбанні фінансових інвестицій

№ п/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
	<b>Придбання за грошові кошти</b>		
1	На суму перерахованих коштів з поточних рахунків	377	311
2	На суму грошових коштів внесених готівкою через підзвітну особу	372 377	301 372
3	Після реєстрації установчих документів підприємства до якого вносяться інвестиції	14	377
	<b>Придбання в обмін на цінні папери</b>		
1	На облікову вартість переданих цінних паперів (корпоративних прав) власної емісії	971	14
2	На вартість реалізації цінних паперів (корпоративних прав)	377	741
3	Після реєстрації установчих документів підприємства до якого вносяться інвестиції	14	377
4	На суму перевищення справедливої вартості переданих цінних паперів (корпоративних прав) над обліковою	14	746
5	На суму перевищення облікової вартості переданих цінних паперів (корпоративних прав) над справедливою	974	14
	<b>Придбання в обмін на основні засоби</b>		
1	Відображена реалізація об'єкту основного засобу	377	74
2	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	74	641
3	На залишкову вартість основного засобу	972	10
	На суму зносу	13	10

4	Після реєстрації установчих документів підприємства до якого вносяться інвестиції	14	377
5	На суму перевищення справедливої вартості переданих активів над обліковою	14	746

Рух фінансових інвестицій у межах підприємства зображено на рис. 3.5.

Зі схеми видно, що приєднання конкретної компанії до фінансового ринку відбувається у двох основних випадках: по-перше, при потребі створення або коригування капітальної структури в бік підвищення її ефективності шляхом емісії цінних паперів; по-друге, при формуванні портфеля цінних паперів шляхом купівлі-продажу цінних паперів інших корпорацій.





### Рис. 3.5. Алгоритм обліку різних видів фінансових інвестицій

Порядок визначення вартості на дату балансу фінансових інвестицій, що обліковуються за методом участі у капіталі, полягає у врахуванні зміни загальної величини власного капіталу об'єкта інвестування, крім тих, що є результатом операцій між інвестором і об'єктом інвестування. Іншими словами балансова вартість фінансових інвестицій збільшується (зменшується) на суму, що є часткою інвестора в чистому прибутку (збитку), об'єкта інвестування за звітний період із включенням цієї суми до складу доходу (втрат) від участі в капіталі. Одночасно балансова вартість фінансових інвестицій зменшується на суму визнаних дивідендів від об'єкта інвестування [88].

Балансова вартість фінансових інвестицій збільшується (зменшується) на частку інвестора в сумі зміни загальної величини власного капіталу об'єкта інвестування за звітний період (крім змін за рахунок чистого прибутку (збитку) із включенням (виключенням) цієї суми до іншого додаткового капіталу інвестора або до додаткового вкладеного капіталу (якщо зміна величини власного капіталу об'єкта інвестування виникла внаслідок розміщення (викупу) акцій (часток), що привело до виникнення (зменшення) емісійного доходу об'єкта інвестування). Якщо сума зменшення частки капіталу інвестора в сумі зміни загальної величини власного капіталу об'єкта інвестування (крім змін за рахунок чистого збитку) більше іншого додаткового капіталу або додаткового вкладеного капіталу інвестора (якщо зменшення величини власного капіталу об'єкта інвестування виникло внаслідок викупу акцій (часток), що призвело до зменшення емісійного доходу об'єкта інвестування), то на таку різницю зменшується (збільшується) нерозподілений прибуток (непокритий збиток).

Зменшення балансової вартості фінансових інвестицій відображається в

бухгалтерському обліку лише на суму, що не призводить до від'ємного значення вартості фінансових інвестицій. Фінансові інвестиції, що внаслідок зменшення їх балансової вартості досягають нульової вартості, відображаються в бухгалтерському обліку у складі фінансових інвестицій за нульовою вартістю.

Такий метод обліку фінансових інвестицій є новим для вітчизняного обліку. Тому він потребує додаткового вивчення, незважаючи на простоту його здійснення. Проблемою зазначеного методу обліку фінансових інвестицій, на наш погляд, є те, що підприємства не мають альтернативного підходу, за обставин, при яких облік за методом участі у капіталі не буде доцільним та частково спотворюватиме фінансову звітність.

У разі створення нового суб'єкта господарювання ( в нашому випадку асоційованого чи дочірнього) такі підприємства на початку діяльності несуть витрати. В залежності від галузі народного господарства збитковий період може тривати навіть кілька років. За методом участі у капіталі такий результат діяльності безповоротно (зменшення балансової вартості фінансових інвестицій відображається в бухгалтерському обліку тільки на суму, що не призводить до від'ємного значення вартості фінансових інвестицій) перенесеться до фінансової звітності материнської компанії [93].

Застосування того чи іншого методу залежить від мети придбання інвестицій, рівня впливу інвестора на об'єкт інвестування, строку, на який вони були придбані (табл. 3.3). Сума збільшення або зменшення балансової вартості таких фінансових інвестицій на дату балансу відображається у складі інших доходів або інших витрат відповідно.

*Таблиця 3.3*

### **Оцінка фінансових інвестицій на дату балансу**

Види фінансових інвестицій	Оцінка, що застосовується для відображення інвестицій на дату балансу
Інвестиції в: асоційовані, дочірні, спільні підприємства	1. Вартість визначена за методом участі в капіталі 2. Справедлива вартість Цей метод використовується для обліку фінансових інвестицій в асоці-йовані, дочірні та спільні підприємства за наявності однієї з умов:

	<p>а) фінансові інвестиції придбані та утримуються виключно для прода-жу протягом дванадцяти місяців з дати придбання;</p> <p>б) асоційоване або дочірнє підприємство ведуть діяльність в умовах, які обмежують його здатність передавати кошти інвестору протягом періоду, що перевищує дванадцять місяців.</p> <p>3. Собівартість з врахуванням зменшення корисності</p> <p>Цей метод використовується за наявності однієї з умов, зазначених у п.2, у разі неможливості визначення справедливої вартості інвестицій</p>
Фінансові інвестиції, що придбані та утримуються до їх погашення (боргові цінні папери)	Амортизована собівартість
Фінансові інвестиції, що придбані та утримуються з метою їх продажу	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Справедлива вартість або</li> <li>2. Собівартість з врахуванням зменшення корисності (якщо справедливу вартість визначити неможливо)</li> </ol>

Об'єкт інвестування розглядається як асоційоване підприємство у разі, коли інвестор може істотно впливати на таке підприємство, яке не є дочірнім або спільним підприємством інвестора. Сьогодні істотність впливу визначається такими ознаками (див. п. 3 П(С)БО 12):

- володіння 25 % (чи більше) акцій (статутного капіталу) підприємства;
- представництво в раді директорів чи аналогічному керівному органі підприємства;
- участь у прийнятті рішень;
- взаємообмін управлінським персоналом;
- забезпечення підприємства техніко-економічною інформацією.

Згадані ознаки необхідно розглядати в пакеті, оскільки, наприклад, 25 % пакет акцій (голосів) та представництво в керівному органі об'єкта інвестування ще не означають існування фактичного істотного впливу. А якщо до цього додати фактичний вплив на прийняття рішень, то вже можна говорити про наявність істотного впливу.

Таким чином, інвестору для цілей бухгалтерського обліку та відображення інформації у фінансовій звітності необхідно враховувати не стільки величину пакета акцій (голосів), скільки здатність впливати на формування та використання власного капіталу (чистих активів) об'єкта

інвестування. Інша справа, що між величиною пакета акцій (голосів) та можливостями для справляння істотного впливу простежується прямий зв'язок.

Відмінність методу участі у капіталі від методів обліку фінансових інвестицій, що застосовуються інвесторами першої групи, полягає в тому, що останні відображають у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності лише факти власної господарської діяльності (здійснені господарські операції), пов'язані з такими інвестиціями: отримання дивідендів від об'єкта інвестування, зміна справедливої вартості інвестицій. Застосування ж методу участі у капіталі передбачає коригування балансової вартості фінансових інвестицій не лише за фактами власної господарської діяльності, пов'язаними з асоційованим підприємством, а й залежно від фактів господарської діяльності асоційованого підприємства, що позначилися на його власному капіталі [93].

Незважаючи на відносну простоту обліку фінансових інвестицій із застосуванням методу участі у капіталі на дату балансу, він має певні недоліки.

Перший недолік проявляється у разі нарахування (оголошення) дивідендів після річної дати балансу (на практиці це явище є типовим). В такому випадку коригування балансової вартості фінансових інвестицій на частку інвестора в дивідендах буде проведено тільки на наступну дату балансу. Це відбудеться внаслідок того, що, згідно з нормами П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах», дивіденди за звітний період, оголошені підприємством після дати балансу, класифіковано як події, які вказують на обставини, що виникли після дати балансу. Згідно норм П(С)БО 6 такі події не потребують коригування статей фінансової звітності, і їх необхідно розкривати у примітках до фінансової звітності, але за умови, що відсутність інформації про них вплине на здатність користувачів фінансової звітності здійснювати відповідні оцінки та приймати рішення. Пропонується відображати операції з нарахування (оголошення дивідендів) в звітному

періоді, на який припадає формування фінансових результатів, за такими нарахуваннями. В протилежному випадку відсутність коригування балансової вартості фінансових інвестицій на частку в дивідендах асоційованого підприємства протягом наступного за звітним року (тобто зменшення балансової вартості інвестицій на частку в дивідендах) можна трактувати як завищення оцінки активів [80].

Друга проблема застосування методу участі у капіталі полягає у відображенні балансової вартості фінансових інвестицій в асоційоване підприємство. Розрахунок величини чистого прибутку від взаємних операцій інвестора та об'єкта інвестицій – це результат непростих розрахунків. Проблема полягає в тому, що результат таких розрахунків необхідний інвестору, а здійснити такі розрахунки під силу тільки фахівцям об'єкта інвестування, оскільки інвестор не в змозі навіть оцінити результат таких розрахунків, якщо йому недоступна інформація про витрати асоційованого підприємства.

Отже, на дату балансу для формування балансової вартості інвестицій, згідно з методу участі у капіталі, інвестору необхідно мати не лише Баланс і Звіт про фінансові результати, Звіт про власний капітал підприємства – об'єкта інвестування, а й необхідні розрахунки чистого прибутку об'єкта інвестування від взаємних операцій, а також пояснення до змін статей власного капіталу об'єкта інвестування. І все це інвестору необхідно отримати заздалегідь, щоб залишилося досить часу для складання фінансової звітності самого інвестора.

До боргових прийнято відносити фінансові інвестиції, які засвідчують боргові відносини. Характерними рисами таких інвестицій є:

- мають боргову природу ;
- виступають як боргові цінні папери ;
- утримуються підприємством до їх погашення з метою отримання доходу у вигляді відсотків або придбані з метою перепродажу й отримання доходу за рахунок зростання ринкової вартості інвестицій;

- можуть мати встановлений термін обігу.

Поділ боргових фінансових інвестицій на види є необхідним, у зв'язку з різними підходами до оцінки та бухгалтерського обліку в залежності від їх економічної природи. У відповідності до міжнародних стандартів обліку, пропонується поділяти боргові фінансові інвестиції на такі види: призначені для продажу; утримуються до погашення; фінансові позики; інші фінансові активи.

Фінансові інвестиції, призначені для продажу – це придбані фінансові активи з метою отримання прибутку, головним чином в результаті короткострокових коливань цін чи дилерської маржі. Боргові фінансові інвестиції слід класифікувати, як призначені для продажу, незалежно від причин придбання, якщо вони є частиною портфеля, структура якого фактично свідчить про намір отримання прибутку у короткостроковій перспективі.

До фінансових інвестицій, що утримуються до погашення, відносять фінансові активи з фіксованими чи визначеними платежами та фіксованим строком погашення, щодо яких у підприємства є твердий намір утримання до їх погашення.

Фінансові позики являють собою позики та іншу дебіторську заборгованість, ініційовану самим підприємством шляхом надання грошових коштів, товарів і послуг безпосередньо дебітору, за виключенням випадків, коли вони надаються в цілях їх переуступки в найближчий час в короткостроковій перспективі. В останньому випадку їх слід класифікувати як такі, що призначені для продажу.

До інших боргових фінансових інвестицій відносяться фінансові активи, що не ввійшли до фінансових інвестицій призначених для продажу, фінансових інвестицій, що утримуються з метою погашення та фінансових інвестицій, здійснених у вигляді позик та дебіторської заборгованості.

Всі перелічені види боргових фінансових інвестицій первісно оцінюють та відображають в обліку за собівартістю, яка включає:

- витрати на придбання інвестицій у разі їх придбання за грошові кошти;
- справедливу вартість переданих активів в обмін на такі інвестиції;
- додаткові витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням таких інвестицій.

Справедливу вартість боргових фінансових інвестицій потрібно визначати, виходячи з ціни здійсненої операції або аналогічних ринкових операцій. Якщо ринкову ціну не можна достовірно визначити, справедливу вартість компенсації визначають як суму всіх майбутніх платежів грошовими коштами або надходжень, дисконтованих (якщо вплив їх буде суттєвим) із застосуванням переважної ринкової ставки (переважних ринкових ставок), відсотка на подібний інструмент (за валютою, терміном, типом ставки відсотка та іншими факторами), емітента з подібним показником кредитоспроможності.

Після первісного визнання боргові фінансові інвестиції пропонується оцінювати та обліковувати за справедливою вартістю без вирахування витрат, які може понести підприємство при продажу або іншому вибутті, за винятком таких категорій фінансових активів [93]:

- позики та дебіторська заборгованість, ініційовані підприємством;
- інвестиції, утримувані до погашення;
- будь-який фінансовий актив, який не має ринкової ціни котирування на активному ринку і справедливу вартість якого достовірно оцінити неможливо.

Боргові фінансові інвестиції, справедливу вартість яких визначити неможливо і які мають фіксований термін погашення, пропонується оцінювати та вести облік за амортизованою собівартістю із застосуванням методу визначення за ефективною ставкою відсотка. Фінансові інвестиції, які не мають фіксованого терміну погашення, оцінюються за собівартістю.

Позики, дебіторську заборгованість, ініційовані підприємством та боргові фінансові інвестиції, що не призначені для продажу, оцінюють за

амортизованою собівартістю, незважаючи на намір підприємства утримувати їх до погашення.

Фінансові інвестиції, що утримуються підприємством до погашення, а також інші фінансові активи, до яких не застосовується оцінка за справедливою вартістю, повинні обліковуватись за амортизованою собівартістю з використанням ефективної ставки відсотка [93].

### **3.5. Облікове відображення способів зниження ризику при реалізації інвестиційної політики підприємства**

Інвестиційною безпекою є такий рівень національних та іноземних інвестицій (за умови оптимального їх співвідношення), який здатен забезпечити довгострокову позитивну економічну динаміку при належному рівні фінансування науково-технічної сфери, створення інноваційної інфраструктури та адекватних інноваційних механізмів [64].

Передумову настання небезпеки становить ризик.

На сьогоднішній день залишається гострою проблема прийняття рішень та запровадження дій, спрямованих на зменшення ризику оскільки позбутися його взагалі неможливо. Ситуації, коли відсутній ризик, в економіці майже не зустрічаються. Сутність феномена економічного ризику, його розуміння як імовірності настання непередбаченої ситуації, що виникає в процесі діяльності суб'єкта, може спричинити відхилення від поставленої мети і характеризується невизначеністю інформації, яку використовують при прийнятті управлінського рішення.

Більшість ситуацій, яким притаманний ризик, є важко прогнозованими та контрольованими, тому усунути ризик повністю майже неможливо. Імовірність і неминучість ризику для інвестиційної діяльності зумовлені різними факторами:

- свободою дій підприємця;
- орієнтацією підприємницької діяльності на одержання високого прибутку;



- діяльністю фірм у конкурентному середовищі.

Найчастіше зустрічаються такі визначення ризику:

1. Імовірність збитків чи втрат.
2. Імовірність невдачі чи втрат, що пов'язано з конкретним напрямком дій.
3. Імовірність небажаної події.

Під фактором ризику розуміють рушійну силу, яка здатна породити небезпеку або призвести до збитку. Джерела небезпеки – це умови і фактори, що приховують у собі речі та явища. Вони за певних умов самі собою в різній сукупності виявляють негативні наміри, деструктивну природу і за своїм генезисом мають природне, техногенне і соціальне походження.

Слід зазначити, що поняття ризику досить часто інтерпретують як загрози і навпаки. Різниця між поняттям «ризик» та «загроза», на наш погляд, полягає у тому, що поняття «ризик» пов'язують із величиною збитку та імовірністю його одержання у разі реалізації загрози. Це дозволяє кількісно оцінити результати реалізації загрози у вигляді збитку, що є більш зрозумілим для економістів. Існує безліч тлумачень загроз економічній безпеці, які, з певною часткою умовності, можна перенести і на загрози інвестиційній безпеці. При цьому мають бути розглянуті як внутрішні загрози, так і зовнішні.

До зовнішніх загроз інвестиційній безпеці підприємства можна віднести:

- неготовність контрагентів забезпечити необхідний рівень виконання договірних зобов'язань;
- виникнення занадто великої кількості посередницьких фірм;
- стан фондових ринків;
- умови зовнішнього та внутрішнього ринків;
- наявність монополізму в усіх сферах економіки;
- стан банківської системи;

- нестабільність вітчизняної валюти;
- відсоткова політика, що встановилися в країні;
- недосконалість податкового законодавства й тарифної політики;
  - політична нестабільність у країні;
  - ослаблення й одночасно надмірне державне регулювання в галузях економіки [59].

Вищенаведені фактори є макроекономічними і не залежать від системи управління підприємством. Їх можна частково передбачити, але в більшості таке прогнозування не дає бажаних результатів для підприємства.

До внутрішніх загроз інвестиційній безпеці підприємства можна віднести дуже велику кількість небезпек, зокрема [47]:

- загрози щодо технологічного рівня виробництва;
- ступінь зносу основних виробничих фондів;
- характер амортизаційної політики підприємства;
- нераціональна фінансово-кредитна політика підприємства;
- недостатня величина фінансових ресурсів для фінансування економічно й соціально важливих інвестиційних проектів підприємства;
- інші.

При використанні поняття інвестиційної безпеки, яке застосовується в діагностиці функціонування суб'єкта господарювання, а зокрема в питаннях антикризового управління, то визначення показників є порівняно простим моментом; інвестиційна діяльність є складовою (окрім фінансової та операційної) загального економічного функціонування підприємства чи організації, яку можна охарактеризувати за рахунок показників ефективності інвестицій (чиста приведена вартість, внутрішня норма дохідності) або на основі інформації про грошові потоки (індекс дохідності, індекс прибутковості та період окупності інвестицій) [47].

Вищенаведене дозволяє зробити висновки: до загроз інвестиційній безпеці слід віднести загрози рівню ефективності інвестицій та загрози грошовим потокам від інвестування.

Інвестиційну безпеку також необхідно розділити на дві частини [65]:

- ✓ інвестиційну безпеку підприємства — відносно досягнення поставлених цілей інвестування;
- ✓ інвестиційну безпеку інвесторів, у разі інвестування за рахунок позикового капіталу — відносно інвестиційного доходу у вигляді готівкових дивідендів або капіталізованого доходу.

Інвестиційна безпека підприємства характеризує ефективність використання інвестицій з точки зору досягнення ним поставлених цілей (отримання прибутку, соціального ефекту або бажаного рівня економічної безпеки) та зміну рівня фінансовоекономічного стану після реалізації інвестиційного проекту.

Інвестиційна безпека інвесторів характеризується високим ступенем їх захищеності від можливості втрати інвестованих коштів та недоотримання запланованого інвестиційного доходу.

З однієї сторони, інвестиційна безпека підприємства залежить від того, яким чином індивідуальні інвестори бажають отримувати інвестиційний дохід: у вигляді готівкових дивідендів або капіталізованого доходу, при цьому прибічники першого варіанту зменшують ліквідність підприємства. З іншої сторони, при невиконанні підприємством своїх інвестиційних зобов'язань, які в існуючих класифікаціях ідентифікуються як загрози діяльності, можуть переходити в процес втрати інвестованих коштів, тобто в загрози інвесторам.

Для страхування загроз економічній безпеці єдиним виходом для підприємства є формування резервів та забезпечень.

Забезпечення мають подвійний характер та мають у собі елементи резерву, та зобов'язання, оскільки виникли за створення зобов'язання у

минулому періоді, а використані для покриття тих втрат, для покриття яких і, власне, були сформовані.

Відповідно до п.13 П(С)БО 11 передбачено створювати забезпечення для відшкодування наступних операційних витрат, перелік яких розписано у відповідному стандарті. Так, до переліку віднесені забезпечення на:

- виплату відпусток працівникам;
- додаткове пенсійне забезпечення;
- виконання гарантійних зобов'язань;
- реструктуризацію, виконання зобов'язань при припиненні діяльності;
- виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів тощо.

Отже, підсумувавши наведене зазначимо, що сучасний стан бухгалтерського обліку операцій із забезпечення інвестиційної безпеки характеризується відсутністю методичних розробок, які в умовах сучасної фінансової кризи в повному обсязі дозволяли б забезпечити інформаційні потреби користувачів.

Перш ніж здійснювати заходи по організації обліку небезпек та загроз слід визначити за якими господарськими операціями і з якими об'єктами бухгалтерського обліку виникає той чи інший вид господарського ризику.

*Таблиця 3.4*

### **Господарські ризики, які виникають за об'єктами бухгалтерського обліку**

Вид підприємницького ризику	Шифр і назва бухгалтерського рахунку (об'єкт обліку)
<b>Операційні ризики:</b>	
Виробничий ризик	Рахунки активів, 47 “Забезпечення майбутніх витрат і платежів”, 65 “Розрахунки за страхуванням”, 94 “Інші витрати операційної діяльності”, 97 “Інші витрати”
Ризик неплатоспоможності, невиконання господарських договорів	18 “Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи”, 34 “Короткострокові векселі одержані”, 36 “Розрахунки з покупцями та замовниками”, 37 “Розрахунки з різними дебіторами”, 38 “Резерв сумнівних боргів”, 944 “Сумнівні та безнадійні борги”, 949 “Інші витрати операційної діяльності”, 07 “Списані активи”
Податковий ризик	64 «Розрахунки за податками та платежами»
Інфляційний ризик	Рахунки активів, 13 “Знос (амортизація) необоротних активів”, 72 “Втрати від зменшення корисності активів”, 975 “Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій”, 976 “Списання необоротних активів”, 946 “Втрати від нецінення запасів”, 949 “Інші

	витрати операційної діяльності”, 072 “Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей”
Валютний ризик	302 “Каса в іноземній валюті”, 312 “Поточні рахунки в іноземній валюті”, 314 “Інші рахунки в банку в іноземній валюті”, 332 “Грошові документи в іноземній валюті”, 334 “Грошові кошти в дорозі”, 342 “Короткострокові векселі, одержані в іноземній валюті”, 632 “Розрахунки з іноземними постачальниками”, 68 “Розрахунки за іншими операціями”, 945 “Втрати від операційної курсової різниці”, 97 “Інші витрати”

Господарські операції, які знаходяться в умовах ризику, а саме їх ймовірні наслідки, знаходять своє відображення в бухгалтерському обліку шляхом формування та використання фінансових резервів. Сьогодні в науковій економічній літературі майже не приділяється увага питанням резервів/фондів ризику. Однак, при створенні на підприємстві резерву на покриття наслідків господарських операцій, які знаходились в умовах ризику, завжди існує загроза, що його не вистачить для покриття витрат/збитків [86, 99].

Враховуючи проведені дослідження щодо складових елементів ризику та встановлення чи є ймовірні наслідки ризику об'єктами бухгалтерського обліку, необхідно визначити порядок їх відображення в обліку. Як вже зазначалось, видами ймовірних наслідків ризику є умовні активи та зобов'язання. Відповідно до цього та для уточнення змісту явищ, що відображаються на позабалансових рахунках запропоновано змінити назву рахункам 05 “Умовні активи”, на якому накопичуються відомості про ймовірність отримання економічних вигод у вигляді активів або погашення існуючого заборгованості, забезпечених гарантіями та іншими зобов'язаннями; та 03 “Умовні зобов'язання” – де формується інформація про зобов'язання, що перебувають в умовах невизначеності, щодо ймовірності реалізації яких існує низька впевненість. Дані відомості наводяться за сумами різних видів договорів, судовими позовів, гарантій, боргових цінних паперів тощо.

Облікова регламентація операцій, пов'язаних із формування резервів здійснюється П(С)БО та МСФЗ і не містить деталізованих методичних підходів до бухгалтерського обліку резервів для забезпечення інвестиційної безпеки підприємств.

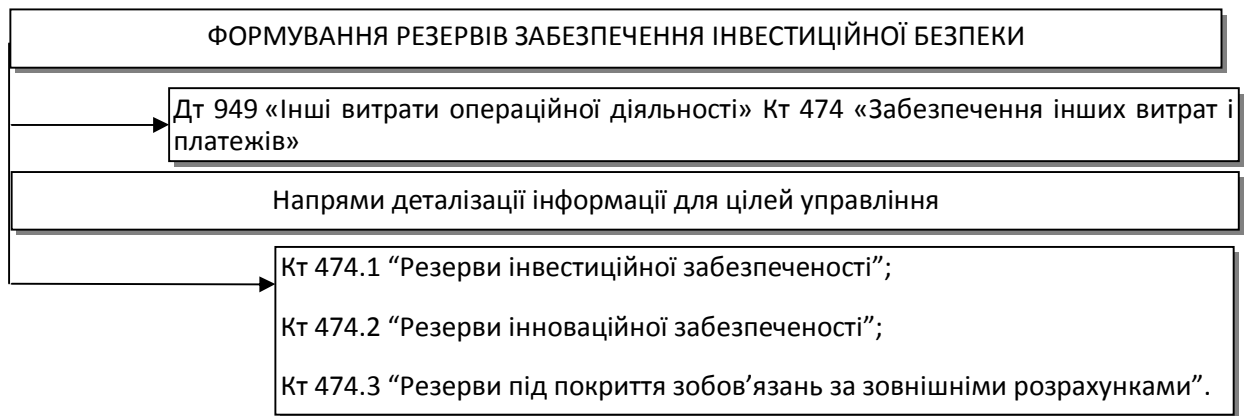


Рис. 3.6. Облікове відображення формування резервів забезпечення інвестиційної безпеки підприємства

Слід також звернути увагу на таке явище як невизначеність господарської діяльності, тобто ті ймовірні події, які не можна оцінити (виміряти) або щодо здійснення яких існує ймовірність нижча ніжче 50 %. Відповідно до цього запропоновано введення позабалансового рахунку 04 «Невизначеність господарської діяльності».

Створення внутрішніх резервів покриття негативних наслідків ризиків діяльності забезпечує зниження фінансового навантаження на підприємство та полягає в розподілі у поточному періоді майбутніх витрат підприємства, пов'язаних з можливою реалізацією ризику, що сприяє їх поступовому та рівномірному віднесенню до собівартості продукції.

Щоб бути джерелом забезпечення економічної безпеки, сучасна облікова інформація повинна бути достатньо репрезентативною та мати необхідну значимість (суттєвість). Відповідно до вітчизняного законодавства в сфері бухгалтерського обліку, виконання цього завдання здійснюється шляхом забезпечення принципу повного висвітлення, що означає відображення у фінансовій звітності підприємства істотної та корисної інформації про його фінансово-майновий стан. Принцип повноти висвітлення є своєрідним буфером, що протидіє інформаційним ризикам, пов'язаним з недостовірністю та неадаптованістю бухгалтерських даних, які надаються окремим групам користувачів. Практичне виконання даного принципу досягається шляхом розкриття інформації у формах фінансової звітності.

### **3.6. Інформаційне забезпечення та методика економічного аналізу інвестиційної безпеки підприємства**

Інформаційне забезпечення аналізу, яке має місце за різними аспектами господарської діяльності, не має єдиної методологічної бази оцінки достовірності даних. Тому, формування інформаційної бази аналізу можна розглядати як початковий етап аналітичної роботи.

Д.е.н. Л.В. Гнилицька зазначає, що «на сучасному етапі для економіки України все більш характерним є зростання незадоволеності інформаційних потреб у сфері економічних відносин, що значно знижує безпечність та стабільність функціонування вітчизняних підприємств. Такий стан речей обумовлює необхідність визначення векторів модернізації традиційної системи бухгалтерського обліку з урахуванням впливу зовнішнього середовища на показники діяльності суб'єктів господарювання та зміщення акцентів щодо потреб користувачів облікової інформації, інтереси яких суттєво відрізняються» [21, с. 107].

Для підприємства відображена в системі звітності детальна інформація про складові інвестиційної політики та індикатори інвестиційної безпеки є основним заходом, так як окреслює можливість проведення та організації економічного аналізу реалізації інвестиційної політики та оцінити можливість оптимізації інвестиційних ризиків і дає можливість обґрунтування ймовірні наслідки інвестування, які підприємство може очікувати.

Питанням формування фінансової звітності, що забезпечує формування інформаційного масиву для зовнішніх користувачів є їх забезпечення інформацією для складання прогнозу показників стану діяльності, здійснення оцінки та порівняння можливості підприємств виходити на позитивний фінансовий результат; для аналізу можливостей управлінського персоналу ефективно використовувати активи підприємства з метою реалізації

встановлених цілей діяльності [21, с. 220].

У сучасних умовах господарювання фінансова звітність є одним з важливих джерел інформаційного забезпечення не лише для управлінського персоналу, а й для зовнішніх користувачів. Відповідно до даної тези, бухгалтерська звітність повинна формувати необхідні умови користувачам інформації для прийняття ними управлінських рішень. У свою чергу це досягається адекватністю відображення стану економічних ресурсів організації. При цьому така адекватність має на увазі представлення в звітності активів, зобов'язань перед організацією, доходів, витрат, прибутків, збитків і капіталу організації. Дані якісні характеристики бухгалтерської звітності визначають її зміст [21, с. 223].

У таблиці 3.5. представлені вимоги МСФЗ щодо необхідності відображення у звітності інформації про інвестиційну безпеку.

Наведені в табл. 3.5 особливості відображення елементів інвестиційної діяльності наводяться у звітності та можуть бути деталізовані до необхідного рівня за рішенням керівництва.

Інформаційне забезпечення процесу прийняття рішень щодо забезпечення інвестиційної безпеки повинно складатися з інформації, що формується в усіх підсистемах бухгалтерського обліку та повинна забезпечувати формування податкової та статистичної звітності, оперативних даних, та інших відомостей. Не секрет, що фінансовий облік носить ретроспективний характер та дозволяє провести аналіз результатів реалізації діяльності підприємства, що реалізуються підприємством у якості мети. Інформація ж сформована у підсистемі управлінського обліку – орієнтована на потреби як оперативного, так і тактичного управління, а також орієнтована на оптимізацію використання ресурсів, оцінку діяльності за центрами відповідальності. Тобто, використання даних, що формуються в підсистемах бухгалтерського обліку (в частині фінансової та управлінської складової обліку) дає можливість провести дослідження минулих подій для прийняття управлінських рішень у майбутньому шляхом екстраполявання.



Мета сучасної концепції бухгалтерського обліку полягає в інформаційному забезпеченні ефективності діяльності підприємств, але не бере до уваги фактори зовнішнього середовища.

Таблиця 3.5

**Вимоги МСФЗ до розкриття у звітності компаній інформації про інвестиційну безпеку**

№ з/п	Положення з обліку інвестиційної діяльності	Стандарт
1	Основа для надання фінансової звітності	МСФЗ 1 «Надання фінансової звітності»
2	Регулювання здійснення інвестицій у нематеріальні активи	МСФЗ 38 «Нематеріальні активи»
3	Регулювання здійснення інвестицій у боргові цінні папери та інвестиції у власний капітал	МСФЗ 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка»
4	Встановлено вимоги з розкриття інформації щодо обліку інвестицій в асоційовані компанії	МСФЗ 28 «Інвестиції в асоційовані компанії»
5	Визначено вимоги з розкриття інформації щодо участі у спільних підприємствах, а також вимоги щодо звітності підприємств, які беруть на себе ризик, і підприємств-інвесторів	МСФЗ 31 «Частки у спільних підприємствах»
6	Регулювання щодо інвестиційної нерухомості	МСФЗ 40 «Інвестиційна нерухомість»

Розкрита у балансі інформація про інвестиційну діяльність в частині визначення індикаторів інвестиційної безпеки забезпечує формування повної картини про стан підприємства та ефективність його роботи. Зазначимо, що інформація про наявність і зміни інвестиційних ресурсів за основними видами інвестиційних проектів; величину, види, терміни окупності інвестиційних проектів; витрати за ними, мають розкриватися у Пояснювальній записці до річної фінансової звітності. В Пояснювальній записці також необхідно відобразити інформацію про недоотримані за договором інвестування суми, вказати розмір невиконаного підприємством обсягу інвестицій, а також строк повернення, встановлений договором.

Необхідно зазначити, що розкриття відомостей про сформовані резерви залежить від діяльності суб'єкта господарювання та його потреб у розрахунку того чи іншого індикатора інвестиційної безпеки. Форма представлення інформації у Примітках до річної фінансової звітності може використовуватись

як форма внутрішнього документу (звітності), яка має складатися з урахуванням вимог користувачів.

Думки науковців щодо пропозицій по удосконаленню інформаційного забезпечення інвестиційної безпеки [2, 5, 20, 22] узагальнено у табл. 3.6.

Таблиця 3.6

### Відображення інформації про інвестиційну діяльність у фінансовій звітності

Назва звіту	Назва і код рядка звіту	Характер інформації, що розкривається
Ф. № 1 “Баланс” (Звіт про фінансовий стан)	1530 “Забезпечення за довгостроковими інвестиційними проектами”; 1670 “Забезпечення за поточними інвестиційними проектами ”	Відображаються залишки резервів за інвестиційними проектами
Ф. № 3 “Звіт про рух грошових коштів”	<i>Формування резервів:</i> 3275 “Надходження коштів до резервів забезпечення інвестиційної діяльності”, <i>Витрачання зарезервованих коштів:</i> 3280 “Витрачання зарезервованих коштів в результаті інвестиційної діяльності”	Відображається рух коштів за операціями з формуванням та використання резервів за інвестиційною діяльністю
Ф. № 5 “Примітки до річної фінансової звітності”	525 “Доходи та витрати від ризиків інвестиційної діяльності” “Забезпечення за довгостроковими інвестиційними проектами”; 770 “Забезпечення за поточними інвестиційними проектами ”	Відображається залишок, нарахування та використання резервів для забезпечення виконання інвестиційних проектів

Інформація щодо руху грошових коштів наводиться в запропонованих рядках звіту у разі виникнення подій, що зумовили використання сформованих резервів забезпечення інвестиційної безпеки та їх підкріплення реальними високоліквідними активами.

Аналіз діяльності в частині забезпечення інвестиційної безпеки можна розглядати з позиції інвесторів, а також з позиції ефективності управління процесами формування та використання інвестиційних ресурсів на рівні підприємства (рис. 3.7).

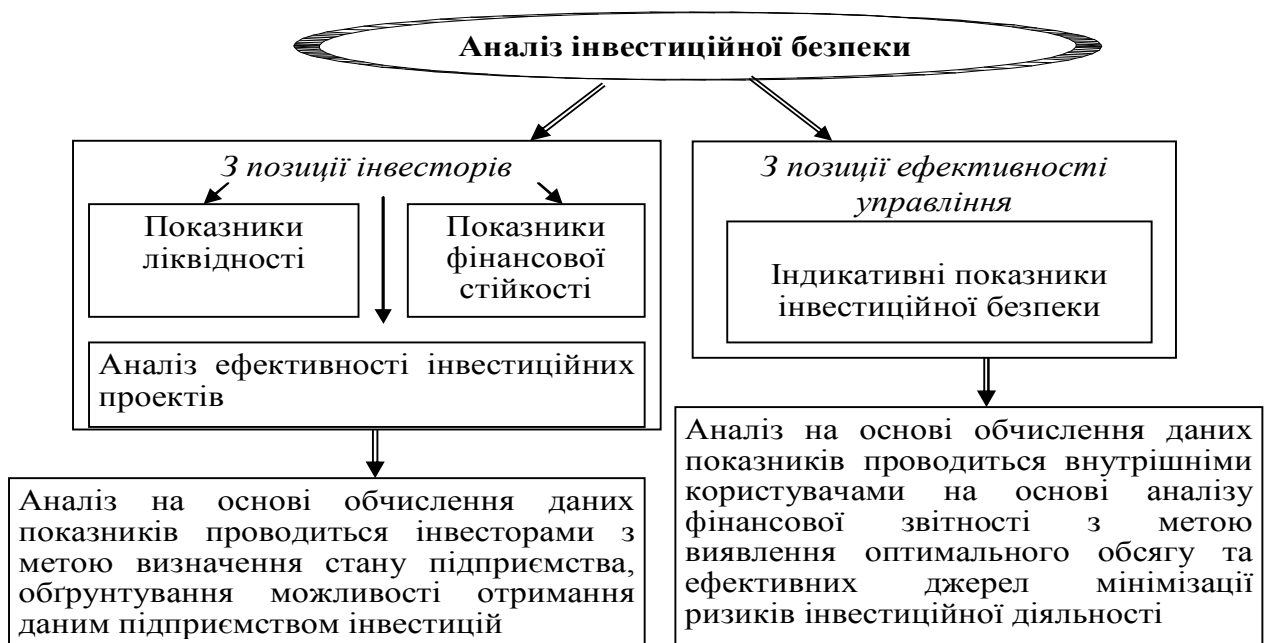


Рис. 3.7. Підходи до аналізу діяльності в частині забезпечення інвестиційної безпеки підприємства

З метою розробки комплексної методики економічного аналізу інвестиційної діяльності в частині забезпечення інвестиційної безпеки, узагальнені складові методичного підходу наведемо в таблиці 3.7.

Характеризуючи етапи проведення економічного аналізу зазначимо, що під час прийняття рішення про залучення інвестиційних ресурсів відображається проблема вибору, що стоїть перед управлінським персоналом. Зокрема аналітик, керівник чи менеджери фірми повинні відповісти на ряд питань, що стосуються вибору джерел інвестування, умов та впливу прийняття рішення на забезпечення інвестиційної безпеки підприємства. Приблизний перелік перед управлінським персоналом згруповано в логічну схему та наведені на рисунку 3.8.

Відповівши на дані питання, менеджер або аналітик не зможе відповісти на питання першого етапу економічного аналізу, щодо потреби в інвестиційних ресурсах.

Таблиця 3.7

**Складові методики аналізу формування та використання інвестиційних ресурсів в умовах забезпечення інвестиційної безпеки**

№ п/п	Етапи аналізу	Площина дослідження			Джерела інформації
1	Аналітичне обґрунтування потреби у інвестиційних ресурсах	Відсутність потреби в інвестиціях. Підприємство використовує власний капітал	Підприємство має потребу в короткострокових інвестиційних ресурсах	Підприємство має потребу в довгострокових інвестиційних ресурсах	Звітність підприємства, аналітичні таблиці, результати анкетування
2	Аналітичне обґрунтування виникнення інвестиційних ризиків та шляхів їх мінімізації та забезпечення рівноваги фінансового стану через розрахунок індикативних показників інвестиційної безпеки	Залучення інвестиційних ресурсів в обсязі відповідно до розрахованої потреби	Залучення інвестиційних ресурсів в обсязі, меншому від розрахованої потреби у зв'язку із негативними значеннями індикативних показників інвестиційної безпеки	Залучення інвестиційних ресурсів в обсязі, більшому від розрахованої потреби у зв'язку із усуненням негативного впливу індикативних показників інвестиційної безпеки	Бухгалтерська звітність підприємств
3	Аналітичне забезпечення обґрунтування джерел та способів залучення інвестиційних ресурсів	Аналіз інвестиційних ресурсів від банківських фінансово-кредитних установ	Аналіз інвестиційних ресурсів від небанківських фінансово-кредитних установ	Аналіз інвестиційних ресурсів від інших потенційних інвесторів	Статистичні дані, порівняння, опитування
4	Аналіз результатів інвестиційної діяльності	Ефективність реалізації інвестиційних проектів			Фінансова звітність, результативні і показники, розраховані з етапу 2 та 3

В процесі аналізу на його початковому етапі необхідно, перш за все, визначити напрями, які потребують додаткового інвестування та в майбутньому забезпечать позитивні наслідки.

Визначивши необхідний обсяг інвестиційних ресурсів, слід виявити джерела фінансування і встановити обсяг інвестицій для залучення. На основі системи бюджетів можна визначити обсяг власного капіталу, який підприємство може спрямувати на реалізацію визначених цілей.

Використання інвестиційного капіталу від сторонніх інвесторів передбачає дотримання ряду умов, що забезпечують певну фінансову надійність підприємства. Зокрема, при вирішенні питання про доцільність

залучення інвестиційних ресурсів слід оцінити структуру пасивів. Висока частка боргу в ній може створити небезпеку реалізації інвестиційного проекту, оскільки зросте ризик його невиконання [199, с. 290].

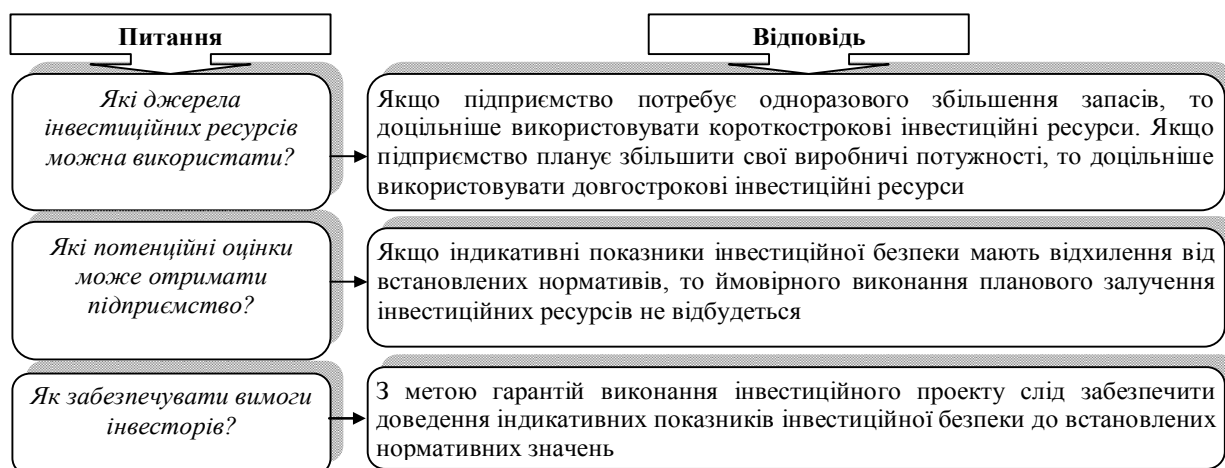


Рис. 3.8. Питання, на які відповідають перед залученням інвестиційних ресурсів

Таким чином, підприємство з великою часткою зобов'язань, боргів та інших несприятливих умов має меншу можливість для маневру у випадку непередбачених обставин, таких як падіння попиту на продукцію, зміна відсоткових ставок, зростання витрат, сезонні коливання тощо.

В умовах нестійкого фінансового стану це може стати однією із причин втрати платоспроможності: підприємство виявляється не в змозі забезпечити надходження коштів, необхідних для покриття збільшених витрат, пов'язаних із реалізацією інвестиційних проектів [21, с. 191].

Тому, наступним етапом економічного аналізу є обґрунтування підприємством необхідного обсягу залучення інвестиційних ресурсів, що можливе на основі аналізу індикативних показників інвестиційної безпеки.

Як стверджує І. Івахненко, [42] «більшість інвесторів готові піти на ризик лише у тому випадку, якщо отримають за це додатковий виграш (у вигляді доходів)». Погоджуючись з позицією авторів, слід зазначити, що для повноцінного аналізу інвестиційної безпеки необхідно встановити, яке вартісне вираження ризику в очах інвестора і за який додатковий дохід інвестор здатен ризикувати.

Основним завданням якісного підходу є виявлення та ідентифікація можливих видів ризиків потенційного інвестиційного проекту, а також у визначенні та описі джерел і факторів, що впливають на даний вид інвестиційного ризику. Крім того, якісний підхід передбачає опис можливих збитків, їх грошової оцінки та заходів щодо зниження чи запобігання ризику (диверсифікація, страхування ризиків, створення резервів).

Кількісний аналіз ризику (тобто числове визначення розмірів окремих ризиків та ризику проекту в цілому) – проблема складніша. Спочатку усі ризики вимірюються в одиницях, притаманних кожному з них, а потім в грошових одиницях, що в результаті, дає можливість оцінити ризик інвестиційного проекту в цілому.

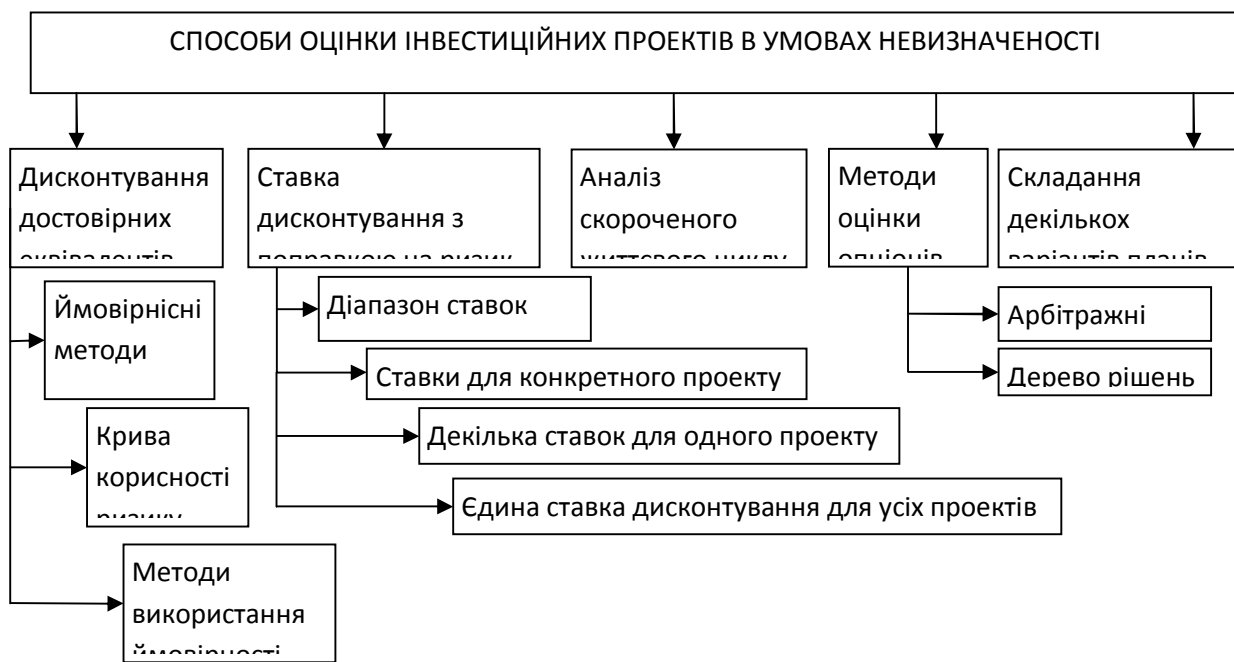


Рис. 3.9. Види способів оцінки інвестиційних проєктів в умовах невизначеності

Усі з перерахованих методів є досить цікавими для застосування та обчислення вартісного вираження можливого ризику. Кожен з них має переваги і недоліки та застосовується при реалізації різних інвестиційних проєктів.

## ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Дослідження теоретичних засад відображення інвестиційної безпеки в системі бухгалтерського обліку дозволяє зробити наступні висновки:

Існування недостатньої уваги вчених до визначення місця інвестиційної безпеки підприємства в складі економічної безпеки зумовлює неефективність у прийнятті рішень у сфері інвестування через недооцінку потенційних вигід та загроз. З метою вирішення даного проблемного питання у складі економічної безпеки виділено інвестиційну складову та обґрунтовано їх змістовне наповнення, що забезпечило ефективну організацію, реалізацію та визначення місця операцій із забезпечення інвестиційної безпеки серед об'єктів бухгалтерського обліку з метою прийняття управлінських рішень для мінімізації ризиків усіх учасників інвестиційного процесу.

Забезпечення інвестиційної безпеки має подвійну природу. З одного боку, оцінка стану інвестиційної безпеки дозволяє інвестору встановити ступінь загроз при спрямуванні ресурсів в інвестиційний проект. З іншого – дозволяє підприємству залучити заплановані обсяги фінансування. Тому, обґрунтування місця інвестиційної безпеки та її елементів у складі економічної безпеки є об'єктивною необхідністю для усіх учасників інвестиційного процесу.

Відсутність у сфері інтересів облікової політики підприємств питань активізації інвестиційної складової ускладнює процес формування обліково-аналітичного забезпечення реалізації рішень в частині забезпечення інвестиційної безпеки. Тому регламентація інвестиційної політики на підприємстві є важливим завданням оптимізації діяльності підприємства, оскільки від її реалізації, в результаті, залежить порядок облікового відображення операцій, пов'язаних із забезпеченням інвестиційної безпеки. Виходячи із сутності та мети діяльності підприємства, інвестиційну політику підприємства визначено як систему принципів та методів розробки та реалізації рішень, пов'язаних з вибором та реалізацією найефективніших форм реальних і фінансових інвестицій підприємства з метою забезпечення

високих темпів його розвитку і постійного зростання ринкової вартості відповідно до потреб та можливостей стратегії розвитку підприємства.

Тому, питання, притаманні інвестиційній сфері визначено у межах облікової політики в частині організаційної (внесення до посадової інструкції обов'язків працівників бухгалтерії та інших підрозділів, щодо організації та ведення обліку та економічного аналізу інвестиційних операцій підприємства), технічної (визначення в робочому плані рахунків обліку пов'язаних з інвестиційною діяльністю; формування графіку документообігу; розробка форм первинних документів; розробка внутрішньої звітності) та методичної складової (визначення методів оцінки інвестицій; оформлення документів та своєчасне відображення в обліку операцій з інвестування; розрахунок впливу інвестиційних операцій на базу оподаткування; формування повної та достовірної інформації в бухгалтерській звітності про інвестиційні операції).

Обґрунтовуючи можливості прийняття рішень про формування інвестиційних ресурсів керівництво підприємства розглядає три можливі варіанти:

- 1) ухвалення інвестиційного проекту без аналізу інвестиційних ризиків;
- 2) уникнення ймовірних негативних наслідків через відмову від здійснення інвестиційного проекту;
- 3) прийняття рішення про аналіз стану підприємства з урахуванням показників, що характеризують інвестиційну безпеку підприємства.

При оцінці стану інвестиційної безпеки оцінюються наслідки впливу інвестиційних ризиків та приймається рішення щодо мінімізації їх впливу, які відображаються в системі бухгалтерського обліку.

В процесі дипломного дослідження використовувалися практичні матеріали ТОВ «Селищанське». Оцінюючи майновий потенціал ТОВ «Селищанське», який характеризується розміром, складом і станом засобів на кінець 2014 – 2016 рр. можна бити висновок про його безумовне зростання майже вдвічі. Особливо слід відмітити, що таке зростання відбулося за



рахунок власних джерел фінансування, величина і частка яких у загальному підсумку зростає. В 2015 році зріс прибуток ТОВ «Селищанське», що позитивно вплинуло на показники рентабельності його діяльності, однак 2016 рік характеризується падінням отриманого в 2015 році фінансового результату. Це падіння негативно позначилося в першу чергу на показниках рентабельності та ділової активності.

ТОВ «Селищанське» за результатами проведеного аналізу можна вважати фінансово стійким, таким, яке за рахунок власних коштів спроможне забезпечити запаси й витрати, не допустити невинуватих кредиторської заборгованості, своєчасно розрахуватись за своїми зобов'язаннями.

Нові вимоги до облікової інформації зумовлюють трансформацію обліково-інформаційної системи для задоволення потреб споживачів. По-перше, в процесі прийняття рішень використовують базову інформацію (визначає завдання, норми, параметри реальних дій, існуючі обмеження при здійсненні інвестицій) та інформацію, що відображає фактичний стан об'єктів управління в процесі формування інвестиційного портфеля та реалізації окремих інвестиційних проектів.

В ТОВ «Селищанське» за період 2014 – 2016 рр. здійснюються капітальні інвестиції підрядним та господарським способом. за першою класифікаційною ознакою в ТОВ «Селищанське» здійснюється нове будівництво виробничих приміщень, реконструкція діючих. За призначенням інвестуються кошти у виробничу сферу. Інвестиції невиробничого призначення за останній період не здійснювалися. Якщо розглядати види капітальних вкладень за технологічною структурою, то найбільшу питому вагу в ТОВ «Селищанське» займають будівельні роботи та витрати на придбання обладнання. ТОВ «Селищанське» за досліджуваний період фінансових інвестицій не здійснювало.

Для задоволення інформаційних потреб оперативного і подальшого аналізу капітальних інвестицій необхідно мати повне уявлення про них на рахунках бухгалтерського обліку та у фінансовій звітності. При цьому слід

врахувати різноманітність форм капітальних вкладень. Тому, необхідно привести у відповідність структуру рахунку 15 «Капітальні інвестиції» із структурою відтворення основних засобів і способами організації інвестиційного циклу. До субрахунків 151 «Капітальне будівництво» та 152 «Придбання виготовлення основних засобів» необхідно відкрити субрахунки другого (інвестиції в реконструкцію, модернізацію й інші види поліпшень об'єктів основних засобів, інвестиції на ремонт, що підлягає капіталізації) і третього (інвестиції на організацію проектних робіт, інвестиції на утримання будівельних організацій (забудовників), порядків.

Сучасний стан бухгалтерського обліку операцій із забезпечення інвестиційної безпеки характеризується відсутністю методичних розробок, які в умовах сучасної фінансової кризи в повному обсязі дозволяли б забезпечити інформаційні потреби користувачів. Облікова регламентація операцій, пов'язаних із формування резервів здійснюється П(С)БО та МСФЗ і не містить деталізованих методичних підходів до бухгалтерського обліку резервів для забезпечення інвестиційної безпеки підприємств. З метою оптимізації та доведення до норми індикативних показників за кожним блоком удосконалено систему аналітичного обліку операцій із формування резервів забезпечення інвестиційної безпеки шляхом виділення відповідних аналітичних рахунків до рахунку 474 “Забезпечення інших витрат і платежів”

З метою вирішення проблеми інформативності обліку та фінансової звітності щодо питань інвестиційної безпеки необхідно забезпечити аналітичну деталізацію обліково-звітних показників за такими напрямками:

- у ф. № 1 “Баланс” (Звіт про фінансовий стан) (Довгострокові забезпечення: 1530 “Забезпечення за довгостроковими інвестиційними проектами”; Поточні забезпечення: 1670 “Забезпечення за поточними інвестиційними проектами”);
- у ф. № 3 “Звіт про рух грошових коштів” (3275 “Надходження коштів до резервів забезпечення інвестиційної діяльності”, 3280 “Витрачання зарезервованих коштів в результаті інвестиційної діяльності”).

- у ф. № 5 “Примітки до річної фінансової звітності” (760 “Забезпечення за довгостроковими інвестиційними проектами”; 770 “Забезпечення за поточними інвестиційними проектами”; 525 “Доходи та витрати від ризиків інвестиційної діяльності”).

Недоліки в організації економічного аналізу операцій, пов’язаних із забезпеченням інвестиційної безпеки викликають проблеми при побудові методичних підходів до її комплексного аналізу. Для вирішення даного проблемного питання визначено завдання економічного аналізу інвестиційної безпеки підприємства (оцінка динаміки, складу та структури інвестиційних ресурсів, аналіз інвестиційної діяльності, оцінка значень індикаторів інвестиційної безпеки, пошук шляхів оптимізації індикаторів інвестиційної безпеки); визначено користувачів аналітичної інформації, що сприяє удосконаленню теоретичних положень економічного аналізу інвестиційної безпеки підприємства в умовах забезпечення інвестиційної безпеки підприємства.

Основним завданням якісного підходу є виявлення та ідентифікація можливих видів ризиків потенційного інвестиційного проекту, а також у визначенні та описі джерел і факторів, що впливають на даний вид інвестиційного ризику. Крім того, якісний підхід передбачає опис можливих збитків, їх грошової оцінки та заходів щодо зниження чи запобігання ризику (диверсифікація, страхування ризиків, створення резервів).